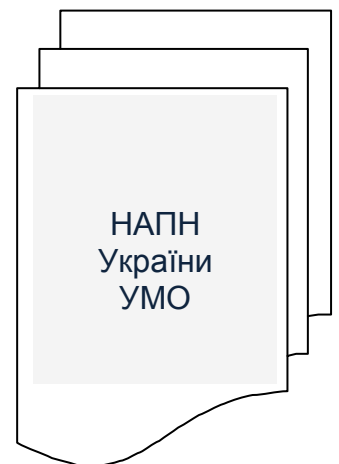

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ**

Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма дисемінації інноваційного досвіду регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти: калейдоскоп творчих здобутків, перспективи розвитку

Матеріали
II Всеукраїнської
Інтернет - конференції

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ
Науково-методичний центр координації
закладів післядипломної педагогічної освіти,
регіональних та міжнародних зв'язків

Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма дисемінації інноваційного досвіду регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти: калейдоскоп творчих здобутків, перспективи розвитку

Збірник матеріалів
II Всеукраїнської
Інтернет-конференції
7 листопада 2013 р.

КИЇВ 2013

УДК 378.046.-021.68:001.895

ББК 74.04р

В85

Рецензенти:

Бондарчук О. І. – доктор психологічних наук, професор, завідувачка кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

Гавлітіна Т. М. – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Рівненського ОІППО

Упорядники:

Любченко Н. В., кандидат педагогічних наук, директор Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма дисемінації інноваційного досвіду регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти: калейдоскоп творчих здобутків, перспективи розвитку: / зб. матеріалів II Всеукр. Інтернет-конф. (7 листоп. 2013 р.) / упоряд. Н. В. Любченко; за ред. Є. Р. Чернишової / К.: Ун-т менедж. освіти НАПН України, 2013. — 130 с.

Збірник містить матеріали II Всеукраїнської Інтернет-конференції в межах діяльності Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, заснованої державним вищим навчальним закладом «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Авторами висвітлено власні погляди, ідеї, здобутки з питань використання інноваційних форм науково-методичної роботи з підвищення фахового рівня педагогічних працівників, упровадження інноваційних педагогічних технологій у практичну діяльність, дисемінації інноваційного досвіду закладів системи ППО як технології вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду. До того ж подано пропозиції й рекомендації щодо подальшого розвитку Всеукраїнської школи новаторства через створення Регіональних та Зональних шкіл новаторства як дієвої форми підвищення інноваційного потенціалу керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників навчальних закладів України.

Збірник стане в нагоді науково-педагогічним, педагогічним працівникам, керівникам регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти, експериментально-дослідницьких лабораторій, творчих груп, Р(М)МК(Ц), навчальних закладів різних типів.

*Схвалено науково-методичною радою
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 6 від 12.12.2013 р.)*

© ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2013

ЗМІСТ

Чернишова Є. Р. Вступне слово	
Любченко Н. В. Про рекомендації Всеукраїнського «круглого столу» «Проектування процесу навчання педагогічних працівників з андрагогічних позицій Регіональної школи новаторства»	
Мельник Н. А. Регіональні та Зональні школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як важлива умова створення інноваційного освітнього середовища регіону	
Білик Н.І. Дисемінація досвіду педагогів-новаторів через регіональні та зональні школи новаторства	
Наумчук Т. В. Зміст, форми та методи підготовки керівників ДНЗ до інноваційної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти	
Шумська О. Ю. Інформаційне ресурсне забезпечення діяльності Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників	
Макаренко С. І. Обласна Школа новаторства дошкільної освіти: перспективи розвитку	
Мазуренко Л. М. З досвіду роботи обласної Школи новаторства методичних кадрів	
Замулко О. І. Методичні сесії завідувачів районних, міських методичних кабінетів як складова професійного розвитку керівників методичних служб	
Норкіна О. В. Досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку дослідницької компетентності вчителів математики у міжкурсовий період	
Войцях Т. В. Віртуальна спільнота як форма розвитку професійної компетентності соціального педагога у міжкурсовий період: експериментальна модель	
Кірішко Л. М. Регіональний підхід до організації та змісту науково-методичної роботи з педагогічними кадрами в освітньому окрузі	
Кравченко Г. Ю. Авторські творчі майстерні як інноваційна форма підвищення кваліфікації вчителів	
Ставицький С. Б. Авторські творчі майстерні як інноваційна форма підвищення кваліфікації вчителів	
Колесникова Л. В. Авторські творчі майстерні як інноваційна форма підвищення кваліфікації вчителів математики	

Колосова Л. М. Новаторський підхід до управління професійним розвитком методистів в умовах регіональної безперервної педагогічної освіти	
Харагірло В. Є. Інновації в профтехосвіті: методичний супровід	
Прокопенко О. А. Формування професійної Я-концепції в процесі науково-методичної діяльності відділу в межах Всеукраїнської школи новаторства	
Ястребова В. Я. Інформаційні технології як засіб підвищення якості післядипломної педагогічної освіти	
Клепко С. Ф. Тезаурусний підхід до навчання в системі підвищення кваліфікації	
Додатки	
Відомості про авторів	

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні керівники! Шановні науково-педагогічні і педагогічні працівники!

Реалізація нової життєствердної парадигми розвитку людини неможлива без формування сучасного простору її соціокультурного буття, сповненого суперечностями та проблемами у контексті особистої самореалізації. Глобалізація, швидка зміна технологій, утвердження пріоритетів сталого розвитку суспільства зумовлюють зростання ролі освіти та її радикальної модернізації. Розвиток освітньої сфери не можливий без урахування специфічності соціокультурних та історичних умов її формування. Професійна компетентність, культура здоров'я, накопичення духовного та інтелектуального капіталів, добробут – усе це стає орієнтирами розвитку особистості в умовах швидкоплинних змін і реалізації суспільно значущих стратегій, проектів, програм. Кожен освітянин сприймає світ через призму власного професійного досвіду, певних соціокультурних і професійних стереотипів. Здобуття такого досвіду виходить саме на глобальну філософську проблематику, що відображає реалії сучасного світу як тріумфальної самореалізації особистості.

Актуалізація гуманістичних тенденцій розвитку особистості, відхід від раціоналізованих прагматичних імперативів, об'єктивна логіка розгортання сучасного соціально-політичного і культурного життя перетворює гуманізм і філософську антропологію на новий тип світогляду – людиноцентризм. На думку Президента НАПН України В. Г. Кременя, терміном «людиноцентризм» позначаються різноманітні й водночас концептуально спрямовані відтінки філософської думки, об'єктом яких є людина. Із розширенням знань про людину з'являється потреба конкретизувати вчення про людину в контексті її розвитку (особистісної самореалізації) за допомогою рефлексії, що передбачає самовдосконалення й саморозкриття особистісних якостей, спрямованих на самоаналіз, саморозвиток і самоактуалізацію індивіда. У контексті тріумфу особистості саме завдяки рефлексії є можливим розкриття внутрішнього потенціалу кожної людини, кожного фахівця. З огляду на викладене, актуалізується увага на тенденціях сучасного суспільного розвитку, зокрема тенденції «тріумфу особистості». Саме через призму перспектив тріумфальної самореалізації особистості нами проведено у жовтні 2013 р. Всеукраїнський «круглий стіл» за темою «Проектування процесу навчання педагогічних працівників з

андрагогічних позицій регіональної школи новаторства» на базі Полтавського ОІППО ім. М. Остроградського. У процесі спільної роботи науково-педагогічних і педагогічних працівників Університету менеджменту освіти, регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти, педагогічних вищих навчальних закладів, Р(М)МК(Ц) ми отримали підтвердження того, що Всеукраїнська школа новаторства є сучасною педагогічною майстернею, яка об'єднала всіх учасників на шляху підвищення рівня професійної майстерності. Важливим аспектом цього заходу є визначення траєкторії розвитку Всеукраїнської школи новаторства через створення Регіональних та Зональних шкіл новаторства.

Вже вдруге Університетом менеджменту освіти проведено Інтернет-конференцію з питань розвитку Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, яка активно та цілеспрямовано у 2013 р. здійснювала свою діяльність в межах Консорціуму закладів післядипломної освіти. За її підсумками ми представляємо низку матеріалів учасників, які можуть стати в нагоді керівникам, науково-педагогічним і педагогічним працівникам навчальних закладів різних типів, працівникам науково-методичних установ.

Дякуємо всім, хто сьогодні не байдужий до питань, які ми хотіли б обговорити в нашій педагогічній спільноті, якою є Всеукраїнська школа новаторства в межах Консорціуму закладів післядипломної освіти.

З повагою

Євгенія Родіонівна Чернишова,

перший проректор – проректор з наукової та науково-методичної роботи ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Н. В. Любченко,
ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ

**ПРО РЕКОМЕНДАЦІЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО «КРУГЛОГО СТОЛУ»
«ПРОЕКТУВАННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ З АНДРАГОГІЧНИХ ПОЗИЦІЙ РЕГІОНАЛЬНОЇ
ШКОЛИ НОВАТОРСТВА»**

У сучасних умовах модернізаційних змін у галузі освіти актуальним завданням системи післядипломної педагогічної освіти є вирішення проблем оновлення змісту, технологій сучасного науково-методичного супроводу розвитку професіоналізму керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, розроблення сучасних моделей науково-методичного забезпечення ефективності процесів фахового зростання педагогічних кадрів в умовах інноваційного розвитку національної освіти й науки. Виконанню цих завдань сприяє діяльність створеної з ініціативи Університету менеджменту освіти у складі науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти» Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників. Сьогодні на засадах творчої співпраці вона об'єднала практично всі регіони країни і стає рушійною силою у виробленні оптимальних інноваційних моделей і шляхів модернізації системи безперервного фахового зростання працівників галузі, залучення творчих педагогів до участі в інноваційних проектах із розроблення нового формату підготовки конкурентоспроможного фахівця системи освіти.

За підсумками засідань груп координаторів ВШН у рамках Літньої школи на Червневих педагогічних студіях у 2012 р. та I Інтернет-конференції «Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників системи ППО як форма підвищення фахової майстерності у грудні 2012 р. НМЦК ініційовано та проведено 10 жовтня 2013 р. на базі Полтавського ОІППО ім. М. Остроградського Всеукраїнський «круглий стіл» за темою «Проектування процесу навчання педагогічних працівників з андрагогічних позицій регіональної школи новаторства» під головуванням першого проректора Є. Р. Чернишової, на якому обговорено питання, що було ініційовано саме групою координаторів

ВШН від регіональних закладів ППО щодо створення регіональних та зональних шкіл новаторства в рамках Всеукраїнської школи новаторства. І нині ВШН вийшла на наступний етап розвитку – створення регіональних і зональних шкіл новаторства. Спільно з Полтавським ОІППО підготовлено спецвипуск «Новаторський рух у післядипломній педагогічній освіті України» Всеукраїнського науково-практичного освітньо-популярного журналу «Імідж сучасного педагога», № 8–9 (137–138), 2013 р.

Перед вами схвалені за підсумками Всеукраїнського «круглого столу» рекомендації, які ми пропонуємо обговорити в рамках Інтернет-конференції.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Всеукраїнського «круглого столу»

«Проектування процесу навчання педагогічних працівників з андрагогічних позицій Регіональної школи новаторства» від 10 жовтня 2013 року

10 жовтня 2013 року в рамках Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників системи післядипломної педагогічної освіти (ВШН), яка започаткована у межах науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, проведено засідання Всеукраїнського «круглого столу» «Проектування процесу навчання педагогічних працівників з андрагогічних позицій регіональної школи новаторства».

Інформаційна підтримка заходу здійснювалася «Педагогічною газетою» видавництва «Педагогічна преса», журналом «Рідна школа», Всеукраїнським науково-практичним журналом «Директор школи, лицею, гімназії», Всеукраїнським науково-практичним освітньо-популярним журналом «Імідж сучасного педагога». Під час «круглого столу» обговорювалися актуальні питання новаторського руху в системі післядипломної педагогічної освіти:

- 1) оновлення форм і методів роботи з педагогічними працівниками в контексті Національної стратегії розвитку освіти на період до 2021 р.;
- 2) вплив глобальних змін у ХХІ ст. на розвиток професійної майстерності педагогічних працівників;
- 3) проектування процесу навчання педагогічних працівників з андрагогічних позицій;
- 4) формування регіональних і зональних шкіл новаторства в межах Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-

педагогічних і педагогічних працівників та інші.

Під час дискусії учасниками порушено комплекс проблем, пов'язаних із підготовкою нової генерації педагогічних працівників, здатних позитивно впливати на суспільний розвиток в умовах інноваційних змін, із проектуванням процесу їх навчання, зокрема: основні напрями мережевої взаємодії методичних служб в умовах новаторського руху; сучасний підхід до управління професійним розвитком методистів в умовах регіональної безперервної педагогічної освіти; нові підходи до підвищення професійної майстерності керівників шкіл; новаторські тенденції до формування професійної компетентності науково-педагогічних кадрів; індивідуально-творчий підхід до розвитку методичної культури педагога, його інноваційної поведінки; стимулювання педагогів до впровадження в освітню практику інноваційних педагогічних технологій; визначення напрямів мережевої співпраці інститутів ППО в рамках Школи новаторства тощо.

Тематика і зміст виступів свідчать про актуальність порушених проблем, необхідність перезавантаження науково-методичних служб різних рівнів і мобілізацію на співпрацю, пошуки ефективних шляхів науково-методичного супроводу професійного розвитку керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти, створення єдиного інформаційно-освітнього середовища, яке забезпечуватиме можливість професійного росту кожному педагогічному працівнику та педагогічній спільноті закладів післядипломної педагогічної освіти.

Учасники «круглого столу» відзначають, що проектування процесу навчання педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти має здійснюватися відповідно до концептуальних засад освіти для сталого розвитку, компетентісно зорієнтованої парадигми, сучасних підходів, насамперед андрагогічного, шляхом розширення напрямів та визначення подальшої стратегії діяльності Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, створення регіональних та зональних шкіл новаторства.

Зважаючи на потребу у створенні в Україні сприятливих умов для підготовки нової генерації педагогічних працівників, здатних позитивно впливати на суспільний розвиток в умовах інноваційних змін, учасники «круглого столу» рекомендують:

1. Створити інноваційний Всеукраїнський банк даних «Інноваційні

форми науково-методичної роботи з керівними, науково-педагогічними і педагогічними працівниками» з метою обміну досвідом у межах Консорціуму закладів післядипломної освіти;

2. передбачити у системі післядипломної педагогічної освіти функціонування регіональних і зональних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, спрямованих на реалізацію принципів освіти дорослих, модульного проектування навчального процесу, забезпечення науково-методичного супроводу, інформаційної повноти і доступності, режиму саморозвитку, партнерських взаємин між суб'єктами навчання;

3. урахувати творчі досягнення членів регіональних та зональних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як кредитний залік у міжкурсовий період у системі післядипломної педагогічної освіти;

4. розробити інструментарій для здійснення моніторингу ефективності діяльності регіональних і зональних шкіл новаторства з метою відбору найкращих новаторських ідей і творчих напрацювань для внесення їх у Всеукраїнський банк даних;

5. створити систему (модель) мережевої співпраці інститутів ППО в рамках Всеукраїнської школи новаторства з метою координації дій методичних служб щодо реалізації основних напрямів діяльності, мобілізації на співпрацю, пошуків ефективних шляхів науково-методичного супроводу професійної діяльності педагогічних працівників, мережевого консультування, обміну досвідом, взаємодії з формування готовності педагогів до інноваційної діяльності;

6. для підвищення якості підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників із питань розвитку інноваційної діяльності в закладах ППО Університету менеджменту освіти НАПН України спільно з інститутами (академіями) післядипломної педагогічної освіти розробити тезаурус педагога-новатора;

7. Творчій групі координаторів Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників розробити проект «Віртуальна лабораторія Всеукраїнської школи новаторства» та організувати його обговорення для подальшого впровадження в межах Всеукраїнської школи новаторства;

8. Науково-методичному центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України спільно з координаторами ВШН:

8.1. розробити програму курсу «Педагоги-новатори в системі ППО» та її змістове наповнення із метою впровадження під час курсів підвищення кваліфікації в системі післядипломної педагогічної освіти;

8.2. започаткувати рубрику «Зустрічі з педагогами-новаторами» у фахових виданнях, які є інформаційними партнерами Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників.

Сподіваємося, що й надалі наша спільна наполеглива робота з розвитку, вдосконалення і підвищення професійної майстерності керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів, активізації їхнього творчого потенціалу є гідним внеском у розвиток закладів післядипломної педагогічної освіти.

**РЕГІОНАЛЬНІ ТА ЗОНАЛЬНІ ШКОЛИ НОВАТОРСТВА
КЕРІВНИХ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ
ЯК ВАЖЛИВА УМОВА СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА РЕГІОНУ**

В умовах модернізаційних змін, що відбуваються в Україні, актуальною є проблема якісного оновлення післядипломної освіти та її складової – системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Від правильної організації діяльності цієї системи, від життєвої позиції і професійної компетентності керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників системи післядипломної педагогічної освіти залежить державна політика у створенні інтелектуального та духовного потенціалу нації, формування людини майбутнього. Саме компетентнісний підхід, створення інноваційного освітнього середовища як необхідної умови його реалізації, розглядається як один із важливих концептуальних принципів, який визначає сучасну методологію оновлення змісту освіти. Сучасна нормативно-правова і матеріально-технічна база, науково-методичне і кадрове забезпечення цієї системи потребують значного покращення, що пов'язано як із зовнішніми (інтеграційними), так і з внутрішніми (інноваційними) змінами у вітчизняній системі освіти, адже держава і суспільство підвищили вимоги до педагогічних працівників щодо застосування ними інноваційних форм, методів і засобів навчання, виховання й управління.

З огляду на це, пріоритетним завданням системи післядипломної педагогічної освіти є науково-методичний супровід формування професійної компетентності керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників системи дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти, створення інноваційного освітнього середовища, яке сприяло б прогнозуванню траєкторії фахового зростання, професійному становленню і вдосконаленню суб'єктів освітньої діяльності на основі сучасних підходів до змісту та форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Інноваційний характер розвитку післядипломної освіти, необхідність підвищення рівня професійної компетентності керівних,

педагогічних і науково-педагогічних працівників визначають потреби у модернізації науково-методичної роботи з освітянами, надання їй динамічності, гнучкості, мобільності, варіативності у змісті, формах, методах, технологіях, особистісно зорієнтованої спрямованості.

Трансформація нових ідей в педагогічну практику забезпечується ефективною взаємодією і співпрацею наукових установ, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, районних (міських) методичних кабінетів (центрів), педагогів-новаторів, поглибленням експериментальної, пошукової, науково-дослідної роботи. Саме у такий спосіб створюється єдине інноваційне освітнє середовище, в якому відбувається реалізація пріоритетних напрямів та інноваційних моделей формування професійної компетентності керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників, які, як головний ресурс розвитку педагогічної практики, мають бути суб'єктами якісних змін в освіті та діяти у змінних ситуаціях за рахунок освоєння принципово нової практико-перетворювальної компетенції, що виявляється у здатності до виокремлення актуальних проблем, характерних для конкретної освітньої ситуації, визначення способів та засобів їх нестандартного розв'язання.

Саме з метою поширення інноваційного педагогічного досвіду, який вже існує, переведення його у режим постійно діючих систем, що розвиваються, відбувається його дисемінація в межах Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників на базі закладів із питань: післядипломної педагогічної освіти – Рівненського ОІППО, загальної середньої освіти – Луганського ОІППО, дошкільної освіти – Запорізької обласної академії ППО, під керівництвом науково-методичного центру координації закладів ППО, регіональних та міжнародних зв'язків «УМО» НАПН України. Проведені заходи у межах Школи («круглі столи», майстер-класи, Інтернет-конференції, науково-практичні семінари, педагогічні студії тощо) сприяли поширенню і впровадженню оригінальних самобутніх ідей, творчих знахідок педагогічного досвіду у масову практику навчальних закладів та освітніх установ, визначенню основних завдань науково-методичної роботи в умовах випереджувальної післядипломної педагогічної освіти. Досвід, презентований у збірниках бібліотеки Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників («Інноваційні підходи до формування та професійного розвитку компетентності педагогічних працівників у системі безперервної освіти», «Координація науково-методичної

роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища», «Науково-методичне забезпечення діяльності освітніх округів в умовах реформування освітньої галузі», «Педагогічний досвід як фактор оновлення змісту науково-методичної діяльності в установах і закладах освіти: вектори випереджувального розвитку», «Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в умовах компетентісно зорієнтованої освіти», «Оновлення змісту і форм діяльності науково-методичних установ в умовах сучасних перетворень і перспектив сталого розвитку України», «Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма підвищення фахової майстерності: проблеми, перспективи розвитку») спрямовується не стільки на пристосування до зовнішніх трансформацій, скільки на потребу продукувати нові ідеї відповідно до модернізаційних змін у галузі освіти. Такий досвід спонукає до оновлення змісту, форм і методів діяльності науково-методичних служб України, визначення кожним навчальним закладом та освітньою установою шляхів свого подальшого випереджувального розвитку, пріоритетних напрямів роботи, серед яких: реалізація державних освітніх стандартів, подальше впровадження профільного навчання, розвиток інклюзивної освіти, розбудова освітнього інформаційного середовища як засобу інноваційного розвитку, впровадження в практику роботи інформаційно-комунікаційних технологій, інноваційних педагогічних технологій та методик, інтерактивних форм навчання тощо.

За роки функціонування Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників накопичено значний педагогічний досвід, який застосовується у конкретній педагогічній практиці, що істотно впливає на якість освіти. Тому сьогодні є потреба у відновленні всеукраїнських інформаційних банків ідей кращої педагогічної практики, поповненні їх новаторськими ідеями, визначенні об'єктивних можливостей використання їх в інших умовах та іншими особами, що потребує певної програми дослідницьких дій, «розробки нових підходів до вивчення окремих питань навчання та виховання, засобів, форм, методів педагогічного впливу» [12], а також уміння працювати по-новому, яке не виникає само собою, а систематично формується [13].

Засідання Всеукраїнської школи новаторства, проведено на базі ОІППО, переконують, що особливої актуальності набуває потреба у

дисемінації оригінальних прогресивних ідей педагогів-новаторів, інноваційних практик творчих освітянських колективів, які слід поширювати. Дисемінація педагогічного досвіду обумовлює не просто знайомство з ним, а організацію такої діяльності, що стане імпульсом до ґрунтовних змін у системі освіти та перетворить запозичену практику в інноваційний ресурс розвитку певної педагогічної системи [3].

Нові відношення педагогічної науки і практики, які формуються у межах Всеукраїнської школи новаторства, спрямовані на реалізацію ідей і завдань «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [11]. У різних регіонах створюються регіональні, зональні та окружні школи новаторства, розробляються відповідні положення. Така діяльність має спрямовуватися на досягнення системних ефектів у розвитку освіти, зокрема і на дисемінацію діяльності як педагогів-новаторів, так і педагогічних колективів. Тому науково-методичним службам варто спрямувати діяльність на створення єдиного інноваційного освітнього середовища, яке забезпечуватиме можливість обміну досвідом, знайомство з новими ідеями, здобутками; сприятиме перезавантаженню науково-методичних служб різних рівнів і мобілізації їх на співпрацю, пошук ефективних шляхів науково-методичного супроводу професійної діяльності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників; упровадженню технології веб-квесту (WebQuest), формуванню компетенцій щодо використання інформаційних ресурсів Інтернету та інтеграції їх у вільному режимі в педагогічний процес, здійсненню дистанційного навчання тощо.

Сьогодні Рівненський ОІППО працює над розробленням нової Концепції розвитку закладу, якою буде передбачено створення та функціонування регіональних та окружних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників. За аналогією до Всеукраїнської школи новаторства регіональні та окружні школи будуть функціонувати відповідно до: дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти.

Оскільки Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти активно працює в аспекті науково-методичного супроводу освітніх округів, то науково-методичною радою закладу було прийняте рішення створювати не зональні, а окружні школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників. В умовах освітніх округів є всі необхідні умови для вирощення

вчителя-новатора, моделювання та вдосконалення його авторського досвіду, щоб згодом презентувати у рамках регіональних шкіл новаторства.

На засіданнях регіональних шкіл новаторства варто розглядати такі актуальні теми, як: науково-методичний супровід та забезпечення профільного навчання, інклюзивного навчання, супровід та забезпечення освіти для сталого розвитку, навчання протягом життя (рекомендації «Нової стратегічної програми європейського співробітництва в галузі освіти і навчання «Освіта і навчання – 2020»), упровадження нових педагогічних технологій, зокрема ІКТ (технології дистанційного навчання).

У рамках засідань регіональних та окружних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників буде презентовано новаторський підхід до вирішення цих питань, що є важливою умовою для створення інноваційного освітнього середовища регіону.

Таким чином, виявлення та дисемінація ефективних освітніх практик є сьогодні одним із основних завдань Всеукраїнської школи новаторства, актуалізованим дієвим механізмом перетворення педагогічної теорії і практики в умовах новаторського руху у післядипломній педагогічній освіті для підготовки педагогічних працівників до реалізації нововведень.

Для дисемінації інноваційного досвіду регіональних та окружних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників планується:

- на сайті Інституту, окрім рубрики «Всеукраїнська школа новаторства», створити рубрику «Регіональні та окружні школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників», де розміщувати матеріали керівних та педагогічних працівників-новаторів, презентованих під час засідань, навчальних закладів-новаторів;
- започаткувати рубрику «Педагоги-новатори» в електронній газеті «Освіта Рівненщини», яка розміщуватиметься на порталі «Освіта Рівненщини»;
- ЗМІ – матеріали регіональних та окружних шкіл новаторства будуть публікуватися в ЗМІ для ознайомлення громадськості, а не лише освітянської спільноти;
- поповнення бази даних педагогічного досвіду.

До основних форм дисемінації регіональних, зональних та

окружних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників в умовах створення інноваційного освітнього середовища регіону можуть належати: експертиза, трансляція продуктів ефективного та інноваційного досвіду, що включає створення банків збереження, фіксації педагогічного досвіду, узагальнення інформаційних і методичних матеріалів щодо авторських інноваційних освітніх ресурсів, ефективних педагогічних практик; тьюторська підтримка навчальних закладів, які освоюють педагогічний досвід; формування і навчання управлінських команд, які освоюють кращий педагогічний досвід, інновації; організацію, стимулювання та правову підтримку дисемінаційної діяльності кращих навчальних закладів і вчителів; підтримку і розвиток усіх форм мережевої взаємодії навчальних закладів; своєчасне інформування і популяризацію в засобах масової інформації досягнень творчих колективів, педагогів-дослідників, педагогів-новаторів [1; 2].

Дисемінація педагогічного досвіду в межах регіональних, зональних та окружних шкіл новаторства може здійснюватися в умовах інноваційного освітнього середовища регіону за допомогою різних традиційних та інноваційних форм, технологій, підготовленого сучасного глосарію. Це забезпечить перенесення, трансляцію оригінальних новаторських ідей, інноваційного педагогічного досвіду з однієї освітньої системи в іншу, перехід системи у новий якісний стан з найменшими ресурсними затратами та впровадження в масову педагогічну практику з метою досягнення нових результатів, системних якісних змін в освіті. Отже, новими векторами випереджувального розвитку регіональних, зональних та окружних шкіл новаторства є розроблення, апробація та презентація сучасного науково-методичного забезпечення, здійснення супроводу, організація спеціального навчання дорослих фахівців, тобто керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, які забезпечать процес поширення педагогічного досвіду на різних рівнях системи освіти з метою формування творчої особистості як основної цінності суспільства; створення розгалуженої інфраструктури методичної служби на принципах мережевої взаємодії й маркетингу; розроблення нових, досконаліших критеріїв експертизи освіти в регіоні, механізмів їх застосування у практичній діяльності, впровадження яких сприятиме забезпеченню стабільного функціонування й сталого розвитку системи освіти регіону, формуванню єдиного інформаційно-навчального середовища регіональної освітньої системи. Усе це дасть змогу

модернізувати діючу систему і створити на її базі нову інноваційну, що забезпечить якісніше надання освітніх послуг педагогічним працівникам і сприятиме розвитку їхньої професійної компетентності й конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

Література

1. Букина И. И. Диссеминация инновационного опыта в системе образования как ресурс развития учительского потенциала / И. И. Букина // Методист. – 2010. – №4. – С. 19–21.
2. Бутова Ю. И. Муниципальный ресурсный центр – новая институциональная форма диссеминации инновационного опыта / Ю. И. Бутова, И. А. Штенгауэр // Методист. – 2008. – №5. – С.16–19.
3. Гаргай В. Б. Диссеминация опыта инновационной деятельности учителя [Электронный ресурс] / В. Б. Гаргай, К. А. Кипа, Н. Б. Наприенко // Школьный сайт «Плюс». – Режим доступа : http://vanino3.ucoz.ru/load/o_pedagogicheskom_opyte/disseminacija_pedagogicheskogo_opyta/11-1-0-14
4. Маслов В.И. Теория и методика организации непрерывного повышения квалификации руководителей школ : учеб. пособие / В. И. Маслов. – К.: МНО УССР, 1990. – 259 с.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. – К.: Вища шк. – 2013. – №2. – С. 86 – 106.
6. Ніколаєнко С. М. Освіта в інноваційному поступі суспільства: тези доп. міністра освіти і науки України С. Ніколаєнка на підсумк. колегії МОН України (17 серпня 2006 р.)/С. Ніколаєнко // Освіта України.– 2006. – № 60 – 61.
7. Олійник В.В. Безперервна освіта / В. В. Олійник // Світло. – 2000. – № 3 (17). – С. 11– 15.
8. Олійник В. В. Методичні та організаційні засади реформування післядипломної освіти України / В. В. Олійник // Управління якістю професійної освіти: зб. наук. пр. – Донецьк: Лебедь, 2001. – С. 23 – 26.
9. Протасова Н. Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку / Н. Г. Протасова.– К., 1998. – 176 с.
10. Пуцов В. І. Організаційно-педагогічні основи методичної роботи: навч. пос. / В. І. Пуцов, С. В. Крисюк, А. І. Воловиченко. – К.: УІПКККО, 1995. – 180 с.
11. Романенко М. І. Методологія та зміст сучасної післядипломної педагогічної освіти / М. І. Романенко // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 1. – С. 35 – 37.

12. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна і мистецька : навч. пос. / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2005. – 360 с.

13. Скаткин М. Н. Методология и теория обобщения передового педагогического опыта / М. Н. Скаткин. – М. : Педагогика, 1979. – 157 с.

14. Сорочан Т. М. Післядипломна освіта як педагогічна система / Т. М. Сорочан // Освіта на Луганщині. – 1998. – № 3. – С. 13 – 16.

15. Сорочан Т. М. Последипломное педагогическое образование XXI века – ответ на вызов времени / Т. М. Сорочан // Материалы Международной научно-практической конференции «Образование – XXI век: непрерывное образование – основа социализации личности» / под. ред. Н. А. Провоторовой, П. А. Бабкина. – Воронеж, 2004. – С. 98–102.

Н. І. Білик,

Полтавський ОІППО ім. М. В. Остроградського

ДИСЕМІНАЦІЯ ДОСВІДУ ПЕДАГОГІВ-НОВАТОРІВ ЧЕРЕЗ РЕГІОНАЛЬНІ ТА ЗОНАЛЬНІ ШКОЛИ НОВАТОРСТВА

Однією з найактуальніших проблем системи загальної середньої освіти України є проблема підвищення якості й ефективності інноваційної діяльності на всіх її рівнях. Уже в самій суті поняття «інновація» закладено такі процеси, як поширення і тиражування нового. Технологічний цикл роботи з інноваційним педагогічним досвідом може вважатися завершеним тільки тоді, коли в нього включено модель освоєння цього досвіду професійно-педагогічним співтовариством. Із процесом освоєння досвіду пов'язані такі процеси, як «упровадження», «трансляція», «поширення», «обмін». У цьому понятійному полі сьогодні з'явився ще один термін – «дисемінація».

Цей термін має ширше поняття (від лат. – disseminatio, dissemino – розсіваю), запозичений у педагогіку з медичної галузі; дослівно він означає «поширення мікробів або пухлинних клітин з первинного вогнища по організму людини й тварин; відбувається по кровоносних або лімфатичних судинах» [10].

Це процес, спрямований на поширення ідей, методів здійснення, кінцевих продуктів або результатів досвіду діяльності

серед цільової аудиторії, в результаті якого забезпечується досягнення системних позитивних ефектів в освітній установі й підвищення якості освіти.

Інновації в освіті – створення нових зразків педагогічної діяльності, що сприяють підвищенню якості навчання й виховання школярів. Зважаючи на визначення поняття «інновація», варто уточнити, що поширенню підлягає досвід, який вносить в освітній простір цілеспрямовані зміни.

Останнім часом усе більше в науково-педагогічній літературі з'являється публікацій, присвячених проблемам дисемінації в педагогіці, приміром: І. І. Букіна розглядає дисемінацію інноваційного досвіду в системі освіти як ресурс розвитку вчительського потенціалу [4]; Ю. І. Бутова подає муніципальний ресурсний центр як нову інституційну форму дисемінації інноваційного досвіду [5]; В. Б. Гаргай розповідає про дисемінацію досвіду інноваційної діяльності вчителя [6]; С. В. Ковальова досліджує питання про поняття «дисемінація» у контексті освоєння педагогічного досвіду [7]; Н. В. Любченко розглядає дисемінацію інноваційного досвіду науково-методичної діяльності закладів ППО як шлях до формування конкурентоспроможного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти [8]; Л.Г. Нікітіна налаштовує на тому, що дисемінація педагогічного досвіду можлива за допомогою банку педагогічної інформації [9].

Поняттям «дисемінації» позначається особливий спосіб поширення й освоєння досвіду, адекватний конкретним потребам його реципієнтів і має властивість «вирощування». Дисемінація дає змогу поширити інноваційну практику на найширші маси, адаптуючи, редукуючи, а іноді й розвиваючи різні елементи інноваційного розроблення або інноваційну систему в цілому.

Стан сучасної освіти і тенденції розвитку суспільства потребують нових системно-організуючих підходів до розвитку освітнього простору. Тому дисемінація допомагає поширити теоретичний і практичний досвід діяльності педагогів, адаптуючи, редукуючи і розвиваючи елементи інноваційного розроблення, що приводить до доступності інноваційного продукту й забезпечує розвиток системи освіти. Як наслідок – можливе створення й розроблення нових проектів на основі вже наявних робіт.

Таким чином, дисемінація позитивних зразків і результатів освітньої діяльності покликана сприяти:

- розширенню банку інноваційних продуктів й інтенсивності їхнього

впровадження;

- експансії партнерських зв'язків в освіті;
- стимулюванню й поглибленню інноваційної діяльності;
- досягненню високої якості освіти.

Формами дисемінації інноваційного управлінського і педагогічного досвіду на будь-яких рівнях (шкільному, районному, регіональному тощо) можуть бути:

- випуск тематичної літератури;
- створення лабораторій і банку інноваційного педагогічного досвіду, організація і проведення майстер-класів, «круглих столів», семінарів-практикумів, педагогічних студій, аукціону «педагогічних ідей»;
- загальнодоступні презентації діяльності кращих педагогів і оформлення їхнього портфоліо;
- оцінювання і підтримка учасників процесу дисемінації, а також здійснення педагогічного наставництва;
- створення персональних сторінок на освітніх Інтернет-сайтах, розміщення навчально-методичних ресурсів в Інтернет-проектах, організація особистих блогів і сайтів педагогів;
- організація Інтернет-педрад, форумів і тому подібне;
- створення єдиної шкільної мережі поширення інноваційного педагогічного й управлінського досвіду.

На сучасному етапі розвитку освіти необхідно постійно вдосконалювати вищезазначені форми дисемінації інноваційного педагогічного досвіду з урахуванням актуальних новітніх розробок у сфері можливості організації й поширення інформації, зорієнтованих на масовість.

Основними принципами побудови регіональної моделі поширення інноваційного досвіду мають стати добровільність, доступність і відкритість. Однак практика реалізації дисемінації дає змогу виокремити низку серйозних проблем:

- недостатній рівень системності і динамічності роботи щодо поширення інноваційного досвіду педагогів освітніх установ;
- недостатній рівень обізнаності педагогічних кадрів, унаслідок рідкісної участі в проектах, спрямованих на представлення і поширення досвіду;
- низький рівень мотивації потенційних користувачів поширюваних продуктів;

- дещо формальний підхід до системної організації процесів дисемінації інноваційного досвіду;
- недостатнє вдосконалення системи науково-методичного супроводу педагогів;
- недостатнє використання засобів мультимедіа і ІКТ-технології як для формування банку інноваційного педагогічного досвіду, так і для його просування;
- недостатнє інформування, експансивне просування розповсюджувачами своїх продуктів до інших освітніх установ на регіональному рівні;
- відсутність спільної дистанційної роботи над проектами та ідеями, що ґрунтується на досвіді, який представляється;
- відсутність кваліфікованої громадської експертизи запропонованого досвіду (нововведень).

Для успішної дисемінації інноваційних педагогічних систем і педагогічного досвіду потрібне формування професійного експертного співтовариства. Вважаємо, що в Україні таким професійним експертним співтовариством може бути Всеукраїнська школа новаторства (ВШН) керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, яка протягом 2011–2013 рр. щорічно на базі Рівненського ОІППО проводить червневі студії для координаторів із різних регіонів. Саме звідси виникла ідея започаткування Полтавської регіональної школи новаторства (РШН) керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників і відповідних одинадцяти зональних шкіл новаторства (ЗШН) в області, що водночас спонукало до створення подібних РШН і ЗШН в інших областях, приміром Донецькій [1; 2].

Припускаємо, що в майбутньому можливе виникнення міжрегіональних шкіл новаторства (МРШН), а також міжнародних шкіл новаторства (МШН) як різних професійних співтовариств, які є засобом широкої комунікації та поширення інноваційного педагогічного досвіду (рисунок.1):

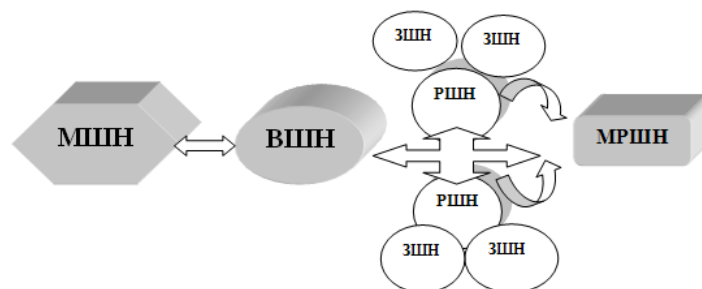

Рис. 1. Освітній простір шкіл новаторства

Н. В. Любченко підкреслює, що дисемінація передового педагогічного досвіду як напрям науково-методичної роботи дала поштовх до застосування її як технології координаційної роботи, бо обласні заклади ППО, відіграючи важливу роль у формуванні єдиного науково-методичного простору в регіонах, висловили під час різних форм вивчення досвіду їхньої науково-методичної діяльності запит щодо здійснення Університетом менеджменту освіти координування науково-методичної діяльності на всеукраїнському рівні. Результатом реагування на такий запит стали започатковані НМЦК Університету менеджменту освіти Ярмарок педагогічних інновацій у системі післядипломної педагогічної освіти, Всеукраїнська школа новаторства, Методичний турнір «Моє покликання – методист», Всеукраїнський науково-практичний семінар «Координація науково-методичної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища», започаткування пересувної виставки «Вернісаж закладів ППО», тематичних виставок про діяльність ОІППО в межах Консорціуму закладів післядипломної освіти, запровадження серії науково-методичних видань «Бібліотечка ВШН» [8].

Вищезазначені школи новаторства мають виконувати такі функції:

- локалізацію досвіду – опис досвіду у форматі, що дає змогу зняти інформацію про інноваційні ідеї та способи зміни педагогічної практики;
- мультиплікацію досвіду – заходи і дії з проектування і конструювання мережі пілотних і стажувальних майданчиків для адаптації досвіду і його передавання в масову практику;
  - координацію, у тому числі мережевої, взаємодії;
  - консультування і навчання суб'єктів інноваційного досвіду – надання їм методичної допомоги щодо технологізації узагальнення і представлення досвіду;
  - оцінка якості результатів дисемінаційної діяльності.

Для здійснення переліченого вище слід:

- створити універсальні й ефективні механізми дисемінації інноваційного управлінського і педагогічного досвіду;
- розробити сучасні моделі дисемінації, що дадуть змогу зробити інноваційний досвід надбанням педагогів;
- створити систему, яка надаватиме можливість будь-якому членові професійного співтовариства виносити на обговорення свої

розробки в уніфікованому й доступному виді для подальшого освоєння і локалізації;

- організувати впровадження нових ідей, освітніх технологій, освітніх моделей у масову практику;
- забезпечити освоєння керівними і педагогічними працівниками сучасних освітніх ресурсів;
- організувати моніторинг використання інноваційних ресурсів і отриманих системних позитивних ефектів;
- забезпечити прозорість в ухваленні управлінських рішень в області дисемінації педагогічного досвіду і можливість професійного співтовариства впливати на ухвалення цих рішень, тобто врегулювати взаємовідносини «адміністративний персонал – професійне експертне співтовариство», що дасть змогу виключити формалізм у процесі інноваційної діяльності в освіті;
- урегулювати правові взаємовідносини в частині збереження авторського права на продукти індивідуальної інтелектуальної праці, якими і є інновації.

Успішність дисемінації інноваційного досвіду педагогів багато в чому визначається способом нормативного оформлення (опису) цього досвіду.

Наприклад, у рамках програми модернізації російської освіти вже є певні напрацювання щодо дисемінації досвіду визнаної педагогічної та управлінської діяльності. Модельно зроблено опис діяльності ресурсних центрів у процесі формування дисемінаційної мережі [3].

Таким чином, одним із найінформативніших способів і в той же час такий, що має високий ступінь узагальненості способів подання такого досвіду професійно-педагогічному співтовариству, є банк інноваційного педагогічного досвіду, який будується на основі інформаційних карт. Такий банк є цілісним описом актуального для розвитку регіональної системи освіти ресурсу, що включає такі обов'язкові компоненти:

- тему;
- джерело змін;
- ідею змін і її зміст;
- концепцію змін;
- новизну педагогічного досвіду;
- трудомісткість, ризики та обмеження;

- умови реалізації змін;
- результат змін (продуктний і суб'єктний);
- експертний висновок.

Узагальнення досвіду – завжди вихід на конкретного споживача. Адресна спрямованість досвіду передбачає відповіді на питання: кому? коли? де? як його використовувати? У цьому контексті виникає питання про освітню місію інноваційного педагогічного досвіду – який аксіологічний (ціннісний) статус обговорюваного банку даних?

Отже, банк інноваційного педагогічного досвіду вирішує дуже важливе мотиваційне завдання. Творчо працюють учителі, досвід яких представлений у ньому, отримують суспільно значиме оцінювання своєї діяльності. Підтримка експертів педагогічної спільноти, якою, на нашу думку, є будь-яка школа новаторства (всеукраїнська, регіональна, зональна), допомагає педагогам-новаторам усвідомити соціальну та професійну значущість своїх розробок, стимулює їхню подальшу інноваційну діяльність, наповнює особистісним змістом творчі пошуки.

Банк можна вважати найоптимальнішим способом оформлення педагогічних знахідок із метою презентації досвіду в школах новаторства, ініціювання авторських розробок.

Література

1. Білик Н. І. Андрагогічна позиція Регіональної школи новаторства / В. В. Зелюк, Н. І. Білик // Імідж сучасного педагога. – 2013. – № 8–9. – С. 9–14.

2. Білик Н. І. Регіональна школа новаторства як школа вирощування вчителя-новатора / Н. І. Білик // Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти в системі післядипломної педагогічної освіти як форма підвищення фахової майстерності: проблеми, перспективи розвитку: зб. матеріалів І Всеукр. Інтернет-конф. (13 гр. 2012 р.) / упоряд. Н. В. Любченко, О. А. Прокопенко; за ред. Є. Р. Чернишової; Ун-т менедж. освіти НАПН України. – К., 2013. – С. 35–42.

3. Боронилова И. Г. Становление и развитие теории изучения и обобщения передового педагогического опыта: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук / И. Г. Боронилова; Башк. гос. пед. ин-т. – Уфа, 1999. – 20 с.

4. Букина И. И. Диссеминация инновационного опыта в системе образования как ресурс развития учительского потенциала

/ И. И. Букина // Методист. – 2010. – №4. – С. 19–21.

5. Бутова Ю. И. Муниципальный ресурсный центр – новая институциональная форма диссеминации инновационного опыта

/ Ю. И. Бутова, И. А. Штенгауэр // Методист. – 2008. – №5. – С. 16–19.

6. Гаргай В. Б. Диссеминация опыта инновационной деятельности учителя [Электронный ресурс] / В. Б. Гаргай, К. А. Кипа, Н. Б. Наприенко // Школьный сайт «Плюс». – Режим доступа: http://vanino-3.ucoz.ru/load/o_pedagogicheskom_opyte/disseminacija_pedagogicheskogo_opyta/11-1-0-14.

7. Ковальова С. В. До питання про поняття «дисемінація» у контексті освоєння педагогічного досвіду: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/2011-1/11ksvopd.htm>

8. Любченко Н. В. Дисемінація інноваційного досвіду науково-методичної діяльності закладів ППО як шлях до формування конкурентоспроможного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти / Н. В. Любченко // Оновлення змісту і форм діяльності науково-методичних установ в умовах сучасних перетворень і перспектив сталого розвитку України: тематич. зб. пр.; / упоряд. А. А. Волосюк, Т. А. Ніколайчук ; за заг. ред. В. В. Олійника. – Рівне : РОІППО, 2013. – С. 16–32.

9. Никитина Л. Г. Диссеминация педагогического опыта с помощью банка педагогической информации [Электронный ресурс] / Л. Г. Никитина. – Режим доступа : archive.nbuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/2011-1...

10. Що таке ДИСЕМІНАЦІЯ // Словник іншомовних слів Мельничука... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: slovopedia.org.ua/42/53396/281410.html

Т. В. Наумчук,
Житомирський ОІППО

КРОКИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ДОСВІДУ ПЕДАГОГІВ ЖИТОМИРЩИНИ

Стратегія та модернізація на засадах інноваційної парадигми системи дошкільної освіти Житомирщини направлена на реалізацію соціальних ініціатив Президента України, виконання Державної цільової соціальної програми розвитку дошкільної освіти та базового компоненту дошкільної освіти України – Державного стандарту.

В основних завданнях розвитку дошкільної освіти одним із пріоритетних є удосконалення системи підготовки до інноваційної діяльності 4 тисячі 411-ти педагогічних працівників та керівників дошкільних навчальних закладів.

Саме післядипломна педагогічна освіта, як одна з важливих ланок системи безперервної освіти, дає змогу підтримувати й удосконалювати професіоналізм педагогів, створює креативне середовище для їхнього саморозвитку.

На часі інноваційних змін у системі післядипломної педагогічної освіти стали нові форми ефективної організації методичної роботи. Так, 25 травня 2011 р. на базі Житомирського ОІППО створено Регіональну школу педагогів-новаторів керівних та педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів, яка діє відповідно положення, наказу про функціонування Школи та плану ЖОІППО. Наша робота направлена на підвищення науково-теоретичного й загальнокультурного рівня педагога сучасного дошкільного навчального закладу, його психолого-педагогічної підготовки, удосконалення професійної майстерності, формування у нього готовності до інноваційної діяльності, самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення.

Нами в області проведено моніторинг, створено банк даних авторських напрацювань та впровадження інноваційних технологій в освітньо-виховному процесі ДНЗ.

Учасниками Школи стали керівники, педагогічні працівники дошкільних навчальних закладів, студенти кафедри інноваційних технологій та дошкільного виховання Житомирського державного

університету імені Івана Франка, науковці, методисти ОІППО та РМК (ММЦ), які виявили бажання поділитися та підвищити свій фаховий рівень, ознайомитися з науково-теоретичними й практичними засадами впровадження інноваційних педагогічних технологій в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів. Відповідно плану роботи ми розробили низку навчально-тематичних методичних заходів, спланували й упровадили систему заходів, зокрема проведено обласні науково-практичні семінари за темами:

- Технологія реалізації інновацій в дошкільних навчальних закладах;
- Методичне забезпечення організації роботи з дітьми 5-річного віку;
- Організація роботи різновікових груп та малокомплектних ДНЗ в рамках впровадження основних програм розвитку дитини;
- Креативність як необхідна умова успішності в інноваційній діяльності.

Організовано роботу обласних творчих груп щодо внесення змін, доповнень та уточнень до розроблених у ДНЗ методичних матеріалів, посібників у вигляді додатків, рекомендацій, варіантів організації педагогічного процесу; а також щодо реалізації варіативної частини БКДО. Працює творча обласна група в рамках Школи над вирішенням проблеми «Розробка та впровадження науково-методичного забезпечення інноваційних та авторських напрацювань педагогами області». Члени Школи є активними учасниками програмно-методичного забезпечення. Ми розробили та подали до друку посібник «Система перспективно-календарного тематичного планування за програмою розвитку дитини “Українське дошкілля”».

На виконання Державного стандарту дошкільної освіти в регіоні здійснюється експериментально-дослідницька робота з проблем «Розвиток інформаційно-теоретичного компоненту педагога дошкільного навчального закладу в міжкурсовий період» та «Розвиток професійної компетентності педагога ДНЗ в умовах освітнього округу».

На засіданнях членів Школи педагоги мають змогу поділитися власними напрацюваннями, такими, як авторська модель «Ефективні шляхи управління методичною службою ДНЗ»(завідувачка ДНЗ № 73 м. Житомира – Остапчук С. М.), модель «Організація методичної роботи опорного ДНЗ освітнього округу» (вихователь-методист Черняхівського ДНЗ № 1 – Огірчук Л. В.).

Практикуються виїзні розширені засідання Школи.

Стало традицією підведення підсумків роботи за рік – проведення науково-практичних конференцій спільно з науковцями, методистами, практиками та студентами факультету дошкільної та початкової освіти.

У 2013 році 23 березня відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Підготовка педагогів до впровадження Державних стандартів дошкільної та початкової освіти».

У червні того ж року брали участь у науково-практичній конференції з проблеми «Системний підхід до забезпечення наступності та перспективності між дошкільною та початковою освітою» (м. Коростень).

Для всіх категорій працівників дошкільної освіти проведено майстер-класи, виступи з досвіду роботи опорних дошкільних закладів, тренінги з проблеми координуючої ролі керівників та методистів у забезпеченні готовності НЗ до реалізації положень освітніх державних стандартів.

Кращі напрацювання інноваційного досвіду педагогів області висвітлено у збірниках науково-методичних праць. Учасники конференцій отримують сертифікати, нагороди за активну участь у науково-методичному забезпеченні та популяризації інноваційного досвіду.

Школа тісно співпрацює з осередком Регіональної асоціації працівників дошкільної освіти (голова осередку Шиманська Г. С. – завідувачка ДНЗ № 39 м. Житомира).

Наразі результати творчих здобутків педагогів області такі:

- вперше на Житомирщині та й в Україні вийшов до друку дитячий інформаційно-навчальний журнал «Аллочка-дошколярочка». Ідея належить завідувачці ДНЗ № 22 м. Коростеня Оксані Геращенко;
- «Використання програмного засобу електронного табличного процесора в адміністративно-господарській діяльності керівника ДНЗ щодо організації харчування» (завідувачкою Головинського ДНЗ Черняхівського району Мельничук О. А.);
- у квітні відбувся обласний тур Всеукраїнського конкурсу «Вихователь року — 2013» в якому взяли участь 19 вихователів ДНЗ Житомирської області. фіналістами стали кращі з найкращих вихователі міст Житомира, Бердичева, Малина, Новоград-Волинського, с. м. т. Черняхова;
- Вихователька ДНЗ № 39 м. Житомира Гольська Інна Сергіївна

стала учасницею (основного) етапу Всеукраїнського (заключного) туру Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності «Вихователь року – 2013» та лауреатом Всеукраїнського конкурсу «Вихователь року – 2013».

Щорічно в межах роботи Школи відбувається розгляд методичних напрацювань. Подають матеріали педагоги, які презентують власний педагогічний досвід. Нами створений банк даних педагогічних ідей та новаторського досвіду педагогів дошкільної освіти Житомирщини.

Традиційною є участь педагогів Житомирщини в обласних та міжнародних педагогічних виставках, зокрема:

«СУЧАСНА ОСВІТА УКРАЇНИ – 2013»:

- дошкільний навчальний заклад №73, м. Житомир;
- дошкільний навчальний заклад №43, м. Житомир;
- дошкільний навчальний заклад №44, м. Житомир;
- Центр розвитку дитини «АБВГДЕЙКА» №53, м. Житомир;
- Центр розвитку дитини «Сонечко», м. Малин
- дошкільний навчальний заклад №8, м. Малин

«ІННОВАТИКА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ – 2013»:

- дошкільний навчальний заклад №8, м. Коростень;
- Центр розвитку дитини №17, м. Коростень;
- Навчально-виховний комплекс №10, м. Бердичів;
- дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу №4 «Берегиня» м. Бердичів
- дошкільний навчальний заклад – центр розвитку дитини №7 «Соняшник», м. Бердичів;
- дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу №15 «Ромашка», м. Бердичів;
- дошкільний навчальний заклад №1, м. Малин;
- дошкільний навчальний заклад №4, м. Малин.

Педагогічні працівники діляться досвідом у професійних виданнях із питань дошкільної освіти.

За 2013 рік опубліковано статей: 58 – педагогами різних категорій дошкільної освіти, 12 – студентами ЖДУ, 22 із них – у наукових фахових виданнях.

Резюмуючи виклад, сподіваємося, що розумне поєднання традицій та інновацій організації сучасних методичних форм роботи Школи новаторства з педагогічними кадрами системи дошкільної освіти забезпечить ефективний та творчий пошук

реалізації завдань, визначених державними стандартами України.

О. Ю. Шумська,
ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНЕ РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НОВАТОРСТВА КЕРІВНИХ, НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві, детермінують потребу в модернізації вітчизняної системи освіти в «...контексті викликів нового часу, забезпечення рівного доступу громадян до якісної освіти, її гуманізація і демократизація, посилення особистісного виміру, переорієнтація на проблемно-діяльнісний, інноваційний тип» [3], оскільки від її результативності залежить якість людського та інтелектуального потенціалу нації. Тому заклади післядипломної педагогічної освіти, як відкриті соціально-педагогічні системи і як складові суспільства, є відповідальними за якість освіти, особистісний розвиток керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників системи ППО України. Наприкінці ХХ ст. розвинуті країни світу поставили за мету прискорити перехід від постіндустріального до нового етапу розвитку людства – інформаційного суспільства, основними ресурсами якого є знання та інформація. Однією з основних тенденцій розвитку сучасної післядипломної педагогічної освіти в епоху інформаційних технологій є перегляд концепцій організації фахового зростання педагогічних працівників системи ППО.

Потреба у створенні системи інформаційно-ресурсного забезпечення професійної діяльності педагогічних працівників зумовлена протиріччями, які постали перед системою освіти наприкінці ХХ – початку ХХІ ст.:

- різке зростання обсягу інформації, яку слід вивчати;
- забезпечення рівного доступу до якісної освіти;
- потреба в індивідуальному розвитку та розкритті творчого потенціалу кожної особистості;

- створення умов для безперервного навчання дорослих;
- підвищення вимог до якості освіти;
- покращення якості управління освітою.

Різке зростання обсягу інформації і глобальна масова комунікація суспільства зумовили оновлення змісту і форм підвищення професійного рівня, передусім, педагогічних працівників системи ППО в напрямі використання ІКТ і систем, які забезпечують доступ до глобальних ресурсів Інтернету, електронних засобів навчання, застосування ресурсів і можливостей автоматизованих банків даних інформаційно-педагогічної інформації, інформаційно-методичних матеріалів, а також комунікаційних мереж.

Інформація відіграє для системи ППО дві ролі: 1) вона є основою для інноваційної діяльності; 2) є засобом зворотного зв'язку, завдяки чому можна судити про стан реалізації інноваційної діяльності та ефективність створення умов для безперервного навчання упродовж життя. А тому забезпечення керівників, науково-педагогічних і педагогічних працівників відповідним змістом і обсягом релевантної та репрезентативної інформації, методикою її опрацювання та аналізу, визначення засобів отримання, трансформації та передавання інформації до наукових установ, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, районних (міських) методичних кабінетів (центрів), педагогів-новаторів дасть змогу підвищити якість і доступність освіти, вирішити складні завдання систематизації та структурування освітньої інформації.

Активне використання електронних ресурсів, доступ до віддалених інформаційних ресурсів надає можливість педагогічним, науково-педагогічним працівникам здійснювати свою науково-освітню діяльність на суттєво новому рівні. Мережні комп'ютерні технології дають змогу створювати принципово нове інформаційне середовище. З метою створення якісного інформаційного ресурсного забезпечення та формування інформаційного простору Університету менеджменту освіти ведеться системна і систематична робота ресурсним центром (відділом), Науково-методичним центром координації закладів ППО, регіональних та міжнародних зв'язків щодо формування депозитарію електронних ресурсів ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Мета створення депозитарію – забезпечення інформаційних потреб педагогічних, науково-педагогічних співробітників, слухачів та студентів Університету, накопичення, систематизація та зберігання

інтелектуальних продуктів Університету в одному місці, а також поширення цих матеріалів у світовому науково-освітньому середовищі.

Депозитарій освітніх ресурсів містить цифрові ресурси, розроблені в системі післядипломної освіти педагогічних працівників і складається з тематичних розділів. Усередині кожного розділу розміщуються назви освітніх ресурсів. Рядки з назвами є гіперпосиланнями на відповідні ресурси. Під час актуалізації гіперпосилання відповідний їй ресурс виводиться в окреме вікно. Ресурси представлені у вигляді електронних онлайн-документів у форматі DOC, PDF, Power Point. Депозитарій розміщено на сайті Університету менеджменту освіти (<http://umo.edu.ua>) у розділі «Діяльність Університету» («Науково-методична діяльність УМО» (праворуч); «Методична скарбничка» (праворуч); «Депозитарій»). Кожний розділ (підрозділ) депозитарію присвячено окремому виду діяльності Університету:

- електронним ресурсам організаційної діяльності Університету;
- Всеукраїнській школі новаторства;
- конкурсам професійної майстерності;
- електронним бібліотекам («Золотий фонд дошкілля», періодичні видання, електронна база авторефератів, каталог дисертаційного фонду, електронні адреси сайтів, каталоги видань структурних підрозділів, монографії).

Отже, саме з метою поширення інноваційного педагогічного досвіду, який вже існує, об'єднання всіх наявних електронних освітніх ресурсів в одному місці (не територіально, а інформативно) відбувається його дисемінація в межах Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, діяльність якої подано у депозитарії окремим розділом.

За роки діяльності Всеукраїнської школи новаторства накопичено значний педагогічний досвід, який відбито у депозитарії. Впорядкування освітньої інформації в межах діяльності Всеукраїнської школи новаторства має важливе значення для підвищення якості науково-освітніх ресурсів, сприяє координації та ефективному управлінню розвитком наукових освітньо-інформаційних потоків.

Всі електронні ресурси доступні до використання на принципах оперативності, інформативності та комфортності. З метою оптимізації використання депозитарію електронних освітніх ресурсів Університету

та десимінації кращого інноваційного педагогічного досвіду в межах Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників просимо вас, шановні колеги, сприяти наповненню зазначеного освітнього ресурсу.

Літратура

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.
2. Гуменюк В. В. Інформаційне забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / В. В. Гуменюк. – К., 2004. – 20 с.
3. Забродська Л. М. Формування навчального контенту засобами інформаційних технологій в умовах модернізації системи ППО / Л. М. Забродська // Післядипломна освіта в Україні. – 2010. – № 2. – С. 51 – 58.
4. Калініна Л. М. Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.06. / Л. М. Калініна. – К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2008. – Т.1 (рукопис). – 472 с.

С. І. Макаренко,

Донецький ОІППО

ОБЛАСНА ШКОЛА НОВАТОРСТВА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства значно зростає роль післядипломної педагогічної освіти, як системи безперервної освіти та навчання впродовж життя, з постійно оновлюваними напрямками, змістом і формами навчання на основі впровадження результатів сучасних наукових досліджень та широкого використання вітчизняного й зарубіжного досвіду. Одним із важливих аспектів науково-методичної діяльності обласних закладів післядипломної педагогічної освіти є не просто вивчення й упровадження інноваційного педагогічного досвіду, а його дисемінація вже на етапі формування шляхом організації діяльності,

що стане імпульсом до певних змін у системі освіти та перетворить запозичену практику в інноваційний ресурс розвитку певної педагогічної системи.

Обласна школа новаторства керівних, методичних та педагогічних працівників Донецької області діє у складі Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників дошкільної освіти і є формою підвищення фахового рівня учасників в умовах безперервності освіти шляхом моделювання, проектування, дисемінації інноваційного освітянського досвіду. Метою діяльності Школи є виявлення, популяризація інноваційних педагогічних технологій та всебічне впровадження їх у педагогічну практику, пропаганда новаторського досвіду для підвищення фахового рівня керівних, методичних та педагогічних кадрів Донецької області.

Організацію діяльності Школи забезпечує Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти під керівництвом проректора з науково-педагогічної роботи Чернікової Л. Г. та при науковому консультуванні ректора інституту Чернишова О. І.

Учасниками Обласної школи новаторства є керівні, методичні та педагогічні працівники області, які мають бажання підвищити власний фаховий рівень, ознайомитися з науково-теоретичними і практичними засадами впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховний процес закладів освіти.

У складі Обласної школи новаторства функціонують підрозділи:

- Обласна школа новаторства керівників загальноосвітніх навчальних закладів;
- Обласна школа новаторства методичних кадрів;
- Обласна школа новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти.

Обласна школа новаторства здійснює свою діяльність відповідно до нормативно-правових актів у галузі освіти, Положення про післядипломну педагогічну освіту, статуту Донецького ОІППО та Положення про обласну школу новаторства керівних, методичних та педагогічних працівників Донецької області.

Забезпечення організаційної діяльності та науково-методичного супроводу Шкіл здійснюють кафедри інституту та їх керівники.

Партнерами Школи є:

- організаційними – районні та міські методичні кабінети (центри);

- інформаційними – обласні науково-методичні журнали «Наукова скарбниця освіти Донеччини» та «Педагогічна скарбниця Донеччини».

Школа новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти Донецької області функціонує вже другий рік.

За цей час уточнено модель роботи Школи. Зокрема, якщо спочатку вона представляла окрему постійнодіючу форму підвищення кваліфікації працівників дошкільної освіти в міжкурсовий період, то сьогодні її доповнила форма курсового підвищення кваліфікації – Школа творчого педагога-новатора дошкільної освіти у складі «Відкритого університету інноваційної педагогіки». Ця очно-дистанційна, модульно-продовжена форма курсового підвищення кваліфікації стала не лише школою професійного зростання, а й школою розроблювання та презентування власних творчих доробок освітян-дошкільників Донеччини.

У поточному 2013 р. слухачі курсів Відкритого університету поповнили ряди учасників Обласної школи новаторства, а її активні учасники, водночас, тепер мають змогу пройти курсове підвищення кваліфікації за цим напрямом і отримати відповідний документ. Це дало можливість реалізувати безперервність освіти учасників Школи в курсовий, між курсовий та міжтестастійний періоди.

Особливістю Обласної школи новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти є різноманітний склад її учасників – від методистів з дошкільної освіти міських (районних) методкабінетів, завідувачів та вихователів-методистів дошкільних закладів до практичних психологів, вихователів, логопедів, музичних керівників, фізінструкторів дитсадків. Тому, якщо у 2012 р. на засіданнях Школи було розглянуто загальні питання інноваційної, експериментальної діяльності дошкільних закладів, систему роботи з перспективним педагогічним досвідом, то в 2013 р. тематика засідань стала більш персоніфікованою, адресною, сприяючи моделюванню найзручнішої для кожного учасника індивідуальної траєкторії саморозвитку. Зокрема, обговорювалися питання про:

- впровадження інновацій у систему управління дошкільним навчальним закладом;
- інклюзивну освіту дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітнього простору ДНЗ;

- інновації в освітньо-виховній роботі та організації життєдіяльності дитини в дошкільному закладі – відповідно до вимог нової редакції Базового компонента дошкільної освіти;

- науково-методичне й управлінське забезпечення процесу підготовки педагога до інноваційної діяльності як фактора підвищення якості освіти в регіоні.

До обговорення й вирішення проблемних питань на засіданнях Школи долучалися науковці Н. В. Гавриш, О. О. Дронова, Л. І. Зайцева, Т. О. Піроженко, Л. В. Павлова, О. Ю. Хартман, працівники кафедри дошкільної та початкової освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Презентувався досвід найкращих педагогів-новаторів із дошкільної освіти, лауреатів і переможців конкурсів (Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів «Вихователь року»), турнірів (Всеукраїнський методичний турнір «Моє покликання – методист») та ін. Особливо наголошувалося на впровадженні оригінальних новаторських прогресивних ідей, інноваційному змісті ефективного педагогічного досвіду в масову практику, а також на задіянні у дисемінаційному процесі зацікавлених педагогічних працівників, вмотивуванні їх до творчої трансформації індивідуального досвіду з метою досягнення нових ціннісних результатів, рефлексивних особистісних і діяльнісних змін, що в цілому забезпечує системні якісні зміни в освіті.

Протягом року тривав пошук й апробація нових, більш сучасних і ефективних, дієвих форм та методів науково-методичної роботи Школи новаторства: вебінари, конференції, ток-шоу і «круглі столи», педагогічні мости, фестивалі й виставки-презентації тощо, з використанням моделювання, проектування, мозкового атаки, майстер-класів, ділових ігор, міні-конкурсів тощо.

Наприклад, проблемні питання першого року впровадження нової редакції Базового компонента дошкільної освіти вирішувались у процесі ток-шоу «Крапки над “і”», де на основі інтерв'ювання педагогів, перегляду відеофрагментів занять, home-video з дітьми, стріт-токів з батьками та працівниками початкової школи «за круглим столом» обговорювалися найефективніші шляхи реалізації основних засад та вимог оновленого Держстандарту.

Питання підготовки педагогів дошкільця до інноваційної діяльності, розвитку їх творчості й креативу вирішувалися на засіданні

практично: засобами моделювання, проектування, участі в міні-конкурсах «Вихователь року» та «Моє покликання – методист».

Інноваційні ідеї й досвід, представлені на засіданнях Школи новаторства, презентуються на авторських курсах підвищення кваліфікації та в роботі авторських творчих майстерень, на проблемних семінарах, майстер-класах тощо і готуються до друку. Найактивніші учасники отримали сертифікати Обласної школи новаторства зразком облІППО.

Отже, науково-методична діяльність Школи новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти Донецької області сприяє організації та стимулюванню дисемінаційної діяльності кращих закладів і педпрацівників на основі адресної підтримки передового педагогічного досвіду. А форма роботи Школи є інноваційною й дієвою щодо підготовки нової генерації педагогічних, методичних і керівних кадрів, підвищення їхнього професійного та культурного рівня, безперервного вдосконалення професійної майстерності та розвитку творчості педагогів-новаторів із дошкільної освіти, фундаторів освітніх ініціатив в оновленому освітньому просторі.

Л. М. Мазуренко,

Донецький ОІППО

З ДОСВІДУ РОБОТИ ОБЛАСНОЇ ШКОЛИ НОВАТОРСТВА МЕТОДИЧНИХ КАДРІВ

Інтенсивний розвиток соціально-економічних форм суспільного устрою, безперервність у змінах освітніх технологій, масивність і широта розгортання інформаційних потоків зумовлюють необхідність постійного професійного вдосконалення й особистісного зростання освітян.

Регіональна система післядипломної педагогічної освіти Донецької області постійно розширює спектр освітніх послуг. Зокрема, з ініціативи Університету менеджменту освіти НАПН України в 2013 р. започатковано нову форму підвищення фахового рівня керівних, методичних та педагогічних кадрів у міжкурсний, міжкатестаційний періоди – Обласну школу новаторства, яку націлено на підготовку кадрів нової формації, готових до інноваційної діяльності.

У складі Обласної школи новаторства у 2013 р. розпочала роботу Обласна школа новаторства методичних кадрів (ОШНМК) «Інноваційний менеджмент у системі науково-методичної роботи як вектор удосконалення фахової майстерності педагогічних працівників».

Діяльність Школи спрямовано на реалізацію акмеологічного, діяльнісного, компетентісно-орієнтованого підходів у роботі з методичними кадрами області.

Метою діяльності Школи є підвищення фахового рівня методичних кадрів, виявлення інноваційного педагогічного досвіду та поширення його в практичну діяльність методичних служб всіх рівнів, посилення новаторського руху в освітньому просторі регіону.

ОШНМК – неформальне педагогічне об'єднання на основі співробітництва, колегіальності, свободи вибору.

Науково-методичний супровід діяльності Школи здійснює координаційна рада, яку очолює проректор з науково-педагогічної роботи облІППО.

Школа поєднує високоосвічених, прогресивних та ініціативних освітян Донецької області, які займаються методичною роботою з педагогами на різних рівнях: обласному, міському (районному), окружному, шкільному.

Зарахування до Школи відбувається згідно із попередньо наданими замовленнями. Удосконалити свій фаховий рівень саме за цією формою підвищення кваліфікації виявили бажання завідувачі (директори), методисти Р(М)МК(Ц), керівники районних (міських) фахових МО, ПМПК, заступники директорів шкіл. Разом - 38 слухачів.

Згідно із Положенням про роботу ОШНМК – Школа працює впродовж 2 років. Заняття відбуваються на базі облІППО, районних (міських) МК(Ц), що мають інноваційний досвід роботи, який є високоефективним в оновленні та модернізації системи освіти.

У межах роботи Школи розглядаються методичні напрацювання, матеріали, що презентують досвід використання сучасних педагогічних технологій, інноваційні методи і форми організації роботи з педагогами, науково-методичного супроводу їхнього професійного зростання.

Організаційно-методичними формами діяльності ОШНМК є науково-практичні семінари, практикуми, парки педагогічних технологій, тренінги, форуми, «круглі столи», творчі звіти, презентації авторських лабораторій, базових закладів освіти, моделювання

системи методичної роботи, методичних заходів, розроблювання проєктів, виставки педагогічних ідей і технологій, робота творчих, динамічних груп, самостійна робота слухачів у опрацюванні відповідної науково-методичної літератури, індивідуальні консультації тощо.

Протягом першого року навчання проведено п'ять занять Школи.

На базі облІППО – семінар-практикум «Патронат професійної діяльності педагога», на базі МК закладів освіти Димитровської міської ради – методична майстерня «Педагогічний досвід як фактор оновлення змісту науково-методичної діяльності». Під час цих занять розглядалися питання науково-методичного супроводу інноваційної діяльності освітян, психолого-педагогічного патронату їхньої професійної діяльності; моделювання, вивчення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду на засадах оновлення змісту методичної роботи, ролі методичної служби у формуванні мережевого співтовариства учасників освітнього процесу.

У Школі Волноваського району проведено семінар-практикум з теми «Інформаційно-методичне забезпечення інноваційної діяльності педагогів в умовах освітніх округів», де представлено управлінський аспект організації роботи освітніх округів, презентовано досвід науково-методичного супроводу педагогів в умовах інноваційних освітніх територій. Продемонстрована мережева взаємодія всіх учасників окружної системи.

У Горлівському методичному центрі проведено технопарк «Компетентнісний потенціал педагогічних технологій у системі науково-методичної роботи», де через інноваційну форму роботи якого презентовано досвід методичного центру, закладів освіти міста щодо впровадження педтехнологій у науково-методичній роботі, організації проєктної, науково-експериментальної діяльності навчальних закладів, створення єдиного інформаційного простору, розвитку педагогічної творчості, психологічного супроводу професійного зростання педкадрів тощо.

З метою популяризації діяльності ОШНМК роботу її презентовано у рамках Серпневої педагогічної студії – 2013, Форуму лідерів освіти Донеччини «Педагогічний триумф».

Після кожного заняття слухачі Школи отримують домашнє завдання, пов'язане з темою проведеного заняття. Виконані роботи розміщуються на блозі Школи (<http://oblsnmk2013.blogspot.com/>),

посилання на який знаходиться на сторінці центру координації роботи методичних служб сайта облІППО.

Під час навчання в Обласній школі новаторства методичних кадрів у її слухачів виникла ідея – розробити символіку Школи. Так з'явилась емблема Школи: у центрі лабіринту розташовано символічний образ новатора, який долає перепони, стереотипи, умовності, шукає шлях до нових знань, нових звершень. У культурі народів світу лабіринт – свячений символ, який означає саме шлях, кінцевим пунктом якого є зустріч з істиною. Цей шлях здатний пройти той, хто гармонійно поєднує науку й практику, не зупиняється на досягнутому, творить нове. Саме такими є слухачі Обласної школи новаторства методичних кадрів.

Отже, які ми бачимо перспективи у своїй роботі? Це:

- розширення сфери діяльності Школи через залучення до неї нових слухачів, зокрема, методистів ПЗО;
- залучення до участі в роботі Школи працівників методичних служб з інших країн, областей України, які мають ефективний досвід організації методичної роботи з педагогічними кадрами з урахуванням інноваційних змін в освіті;
- створення, разом з іншими Школами новаторства області, сторінки Шкіл на освітньому порталі Донеччини.

За підсумками роботи ОШНМК очікується:

- проведення конкурсу професійної майстерності серед слухачів ОШНМК;
- створення банку даних інновацій у діяльності методичних служб області;
- видання збірника матеріалів про досвід роботи слухачів Школи;
- видача сертифікатів ОШНМК за зразком облІППО кращим слухачам Школи.

Обласна школа новаторства Донеччини – ефективна форма підвищення кваліфікації методичних кадрів у міжкурсний, міжкатестаційний період. Вона забезпечує можливість переходу її слухачів до нового рівня професійної компетентності та творчості, дає змогу ефективно поширювати в регіоні інноваційний педагогічний досвід.

О. І. Замулко,
Черкаський ОІПОПП

МЕТОДИЧНІ СЕСІЇ ЗАВІДУВАЧІВ РАЙОННИХ, МІСЬКИХ МЕТОДИЧНИХ КАБІНЕТІВ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ КЕРІВНИКІВ МЕТОДИЧНИХ СЛУЖБ

Сучасний розвиток суспільства вимагає вдосконалення системи педагогічної та післядипломної освіти педагогічних і науково-педагогічних працівників відповідно до умов соціально орієнтованої економіки та інтеграції України в європейське і світове освітнє співтовариство.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначаються такі завдання післядипломної освіти: реалізація сучасних технологій професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів системи освіти відповідно до вимог інноваційного розвитку освіти та забезпечення випереджувального характеру підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів відповідно до потреб реформування системи освіти, викликів сучасного суспільного розвитку. Реалізація Національної стратегії надасть змогу: створити систему освіти нового покоління, що забезпечуватиме випереджувальний загальноцивілізаційний розвиток людини, її інтелекту; підготовку та виховання педагогічних кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, власного творчого безперервного професійного зростання з метою забезпечення якісної освіти [1].

Ключовою характеристикою освіти стає формування творчих компетенцій, готовності до перенавчання. Це зумовлюється інноваційною діяльністю вчителів та навчальних закладів, яка потребує ефективного представлення результатів освітньої практики і педагогічного обґрунтування доцільності моделей навчання, виховання, управління, які використовуються.

Завданням керівників методичних служб є надання методичної підтримки педагогічним працівникам щодо впровадження інноваційних підходів у практичну діяльність. Відповідно зростає роль керівників та змінюються їхні функції. У таких умовах актуальним стає професійний розвиток керівників РМК (ММК), від якого залежить успішність впровадження змін в освітню систему регіону.

Професійний розвиток — це набуття працівником нових компетенцій, знань, умінь і навиків, які він використовує чи використовуватиме у своїй професійній діяльності. Це процес підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації працівників з метою виконання нових виробничих функцій, завдань і обов'язків нових посад. Професійний розвиток – це безперервний комплексний процес, який включає: професійне навчання, розвиток кар'єри та підвищення кваліфікації.

Основними напрямками професійного розвитку працівника вважається навчання:

- з врахуванням завдань закладу і специфіки його роботи (первинне);
- з метою ліквідації розриву між вимогами робочого місця, посади і діловими якостями працівника;
- з метою підвищення загальної кваліфікації;
- для роботи за новими напрямками розвитку організації;
- з метою освоєння нових методів виконання трудових операцій.

Післядипломна освіта як система навчання дорослих зможе бути ефективною лише за умов, коли вона буде спиратися на найголовніший принцип – оперативне і максимально повне забезпечення потреби як суспільства, так і окремих громадян.

Керівники методичних служб виконують як загальні управлінські функції, характерні для всіх керівників, так і специфічні, які визначаються організаційною структурою і функціональним призначенням відповідного методичного закладу. До специфічних функцій керівників РМК (ММК) належать:

- координація інноваційної діяльності в районні, місті;
- організація мережевої взаємодії працівників освіти;
- здійснення експертизи методичних продуктів діяльності педагогічних працівників;
- організація дисемінації результатів інноваційної діяльності (тобто виявлення, оцінка, вивчення, поетапне узагальнення й опис, поширення та впровадження).

Відповідно, керівник РМК (ММК) повинен володіти теоретичними знаннями і практичними вміннями як в галузі загальної педагогічної компетенції, так і загальної теорії управління, управління методичною роботою.

Розвиток професійної компетентності керівника методичної служби — процес позитивних змін особистісних і професійних якостей, що забезпечує досягнення в галузі управління методичною роботою на рівні району, міста [3].

М. Ноулз визначав шість типологічних цілей навчання дорослих: отримання нових знань (особливо актуально для новопризначених керівників методичних служб), нової інформації; оволодіння інформацією на новому рівні; отримання навичок у використанні інформації; формування ціннісних орієнтирів; розвиток нових особистісних якостей та задоволення пізнавальних потреб [4, с. 67].

У Черкаському обласному інституті післядипломної освіти педагогічних працівників протягом останніх трьох років як інноваційна форма підвищення кваліфікації керівників РМК (ММК) спланована у вигляді методичних сесій, які проводяться двічі на рік (весняна та осіння). Модель професійного розвитку керівників методичних служб проектується як 3–4-денна очна методична сесія за виконанням індивідуального завдання протягом дистанційного періоду.

10–12 березня 2011 року відбулася перша сесія присвячена темі «Інноваційна діяльність районного, міського методичного кабінету в умовах реформування загальної середньої освіти», на якій розглядалися питання нормативно-правового забезпечення функціонування районних, міських методичних служб; керівництва формуванням інноваційного освітнього середовища; планування та організації науково-методичної роботи на діагностичній основі; системного підходу до організації та змісту науково-методичної роботи з молодими вчителями.

Друга методична сесія (22–24 вересня 2011 року) з питання «Управлінський супровід діяльності методичної служби щодо забезпечення ефективного функціонування освітньої системи регіону» була присвячена обговоренню модифікації змісту, форми і методів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в умовах районного, міського методичного кабінету; науково-методичного та організаційного забезпечення профільного навчання, моделей освітніх округів; ефективності сайтів освітніх установ та створення бібліотечно-інформаційних систем.

З 9 квітня по 12 квітня 2012 року у рамках XVII обласної виставки педагогічних технологій проведено методичну сесію завідувачів районних, міських методичних кабінетів з проблеми «Науково-методична підтримка інформаційно-освітнього простору регіону», на

якій було розглянуто питання інформаційно-комунікаційного освітнього простору для розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, взаємодії інституту і регіональних методичних служб щодо створення регіонального інформаційно-комунікаційного освітнього простору, використання ІКТ-технологій в управлінській діяльності керівника закладу освіти. Проведено відкритий діалог «Підвищення якості та ефективності науково-методичної роботи на основі використання ІКТ», круглий стіл з питання «Ефективні форми науково-методичної роботи з педагогічними працівниками». Завідувачі районних методичних кабінетів презентували роботу методичних служб з питань використання ІКТ у навчанні дорослих. Заходи, проведені у рамках методичної сесії, мали на меті удосконалити інформаційно-методичну діяльність районних (міських) методичних кабінетів.

З 12 –16 листопада 2012 року на базі інституту проведено осінню методичну сесію з питання «Науково-методична підтримка інформаційно-освітнього простору регіону». Під час сесії розглядалися питання, направлені на реалізації Державного стандарту загальної початкової освіти, Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року, Державної цільової соціальної програми підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 року.

16–17 квітня 2013 року у рамках XVIII обласної виставки педагогічних технологій «Освіта Черкащини» для завідувачів районними, міськими методичними кабінетами проведено весняну методичну сесію. Окреслені основні завдання методичних служб області, спрямовані на реалізацію нових соціальних ініціатив Президента України щодо якісної роботи з обдарованими дітьми, науково-методичного супроводу розвитку дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, Державного стандарту початкової загальної освіти. Зосереджено увагу на більш широке використання он-лайн-форм роботи з педагогічними працівниками у міжкурсовий період, як то: інтернет-семінари, вебінари, веб-квести тощо. Акцентовано увагу на забезпеченні психолого-педагогічного супроводу заходів, що проводяться та організацію роботи з учителями 1–2 класів і батьками щодо психологічної готовності дитини до школи. Проаналізовано стан реалізації комплексного програмно-цільового

проекту «Основні напрями моніторингових досліджень у системі загальної середньої освіти Черкаської області на 2011–2014 роки».

Обговорені завдання, які необхідно вирішити районним, міським методичним кабінетам у підготовці до нового навчального року за результатами моніторингових досліджень, впровадження регіонального проекту «Організаційний механізм упровадження інноваційних технологій та здійснення психолого-педагогічної підготовленості вчителів з освітніх вимірювань», спрямованих на орієнтацію освітньої системи на гнучкість, самостійність, ініціативність, інноваційність, готовність до продовження навчання її випускників у навчальних закладах системи професійно-технічної та вищої освіти.

Завідувачів методкабінетів ознайомлено з рейтингом участі педагогічних працівників Черкащини у конкурсі на кращу серію цифрових ресурсів та результативністю участі команд області у IV етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів, здійснено порівняльний аналіз.

З 22 по 24 жовтня 2013 року проводилася методична сесія для завідувачів районних, міських методичних кабінетів з актуальних питань розвитку освіти в Україні та регіональних особливостей Черкащини.

22 жовтня учасники методичної сесії та працівники інституту взяли участь у роботі V Національної виставки-презентації «Іноватика в сучасній освіті», яка проводилася Міністерством освіти і науки, Національною академією педагогічних наук України та компанією «Виставковий Світ» у Виставковому центрі «КиївЕкспоПлаза».

23–24 жовтня заняття відбулися на базі Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради. Під час роботи методичної сесії розглядалися такі питання: перспективи розвитку освіти Черкащини, напрямки роботи та перспективи методичних служб області, атестація педагогічних працівників, розвиток ЗНО і моніторингових досліджень на регіональному та національному рівні, нові вимоги до проведення конкурсу професійної майстерності «Вчитель року – 2014», особливості і проблеми концепції профільного навчання, психолого-педагогічний супровід профільного навчання у ЗНЗ, особливості викладання предметів та учнівські конкурси.

Проведення методичних сесій для завідувачів районних, міських методичних кабінетів надало можливість систематично планувати роботу щодо проектування підвищення кваліфікації керівних

методичних служб та координування їх роботи в умовах реалізації нових Державних стандартів базової та повної загальної середньої освіти, Концепції профільної школи, Державних цільових програм.

Література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013]. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

2. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні [затверджено рішенням колегії Міністерства освіти і науки від 11 квітня 2002 року, протокол №3/5-4].

3. Аніщенко В. Неперервна педагогічна освіта у контексті навчання впродовж життя // В. Аніщенко, О. Падалка // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. зб. наук. праць. - [електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/OD/2010_2/index.htm

4. Коптелов А. В. Модель развития профессиональной компетентности руководителей муниципальных методических служб / А. В. Коптелов //Методист. — 2010. — №10. — С. 14-15.

5. Кутик О. М. Андрагогічні особливості підвищення професійної кваліфікації педагогів / О. М. Кутик // Педагогічні науки та освіта: збірник наукових праць Запорізького обласного ін-ту післядипломної педагогічної освіти. — Вип. XII. — Запоріжжя: Акцент Інвест-трейд, 2013. — 224 с.

6. Лук'янова Л.Б. Концептуальні положення освіти дорослих. - [електронний ресурс]. // Л. Б. Лук'янова - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NND_2009/Pedagogica/43099.doc.htm

О. В. Норкіна,

Черкаський ОІПОП

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД

Використання математичних задач і методів при розв'язанні завдань у різних сферах життя потребує висококваліфікованих

фахівців у цій галузі. Дослідницьку компетентність вчителя математики розуміємо як здатність педагога до вирішення дослідницьких завдань у галузі математики на основі набутих сукупностей знань, умінь, навичок, досвіду, вмотивованої готовності особистості до самостійного здійснення дослідницької діяльності.

Нами розроблено сайт «Віртуальна школа педагога-дослідника», спрямований на формування дослідницької компетентності та підвищення загальної професійної компетентності вчителів математики засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Завданням сайту є допомога вчителям математики в оволодінні дослідницькою компетентністю; розкриття творчого та особистісного потенціалу вчителя математики. Використання потенційних можливостей сайту сприяє розвитку таких умінь та навичок учителів математики як-от: аналіз педагогічної літератури, нормативних документів, навчальних планів, методичних посібників, дидактичного матеріалу; планування власної дослідницької діяльності; презентація результатів власної дослідницької діяльності тощо.

Відповідно до мети та завдань функціонування сайту нами визначено таку його структуру: головна сторінка сайту, дайджест корисних наукових ідей, скарбниця передового педагогічного досвіду вчителів математики, скринька корисних ідей, дистанційний спецкурс «Вчимося досліджувати педагогічну проблему», педагогічне портфоліо вчителя математики, презентація досягнень, експрес-опитування, запитуйте – відповідаємо, форум педагога-дослідника.

Представимо зміст кожної сторінки сайту.

Головна сторінка сайту. На сторінці представлено інформацію для вчителів математики, яка сприятиме мотивуванню їх в оволодінні дослідницькою компетентністю. Розкрито актуальність та перспективи професії вчителя математики.

Дайджест корисних наукових ідей. Представлено ряд наукових статей, що сприятимуть особистісному та професійному зростанню педагогів математиків. У статтях розкрито ідеї видатних педагогів, представлено різноманітні педагогічні новації тощо. На сторінці також надані корисні поради щодо написання науково-дослідних робіт, методів мотивування учнів до дослідницької діяльності.

Скарбниця передового педагогічного досвіду вчителів математики. На сторінці представлено опис передового педагогічного досвіду вчителів математики Черкащини та інших регіонів України.

Окреслено методи, прийоми і способи навчання, втілені у діяльність окремих вчителів для забезпечення високих результатів без додаткових витрат часу.

Скринька корисних ідей. Вчителям дається можливість представляти власні інноваційні ідеї та проекти. Новітні розробки та отриманий вчителем математики досвід, можуть бути представлені у вигляді статей, тез, звітів. Опубліковано практичні надбання, корисні ідеї, поради, що сприятимуть отриманню колегами педагогічного досвіду.

Дистанційний спецкурс «Вчимося досліджувати педагогічну проблему» розкриває зміст, форми і методи дослідницької діяльності вчителя математики. Метою спецкурсу є підвищення рівня знань в контексті проблеми дослідницької діяльності вчителя математики, з'ясування особливостей дослідницької діяльності учителя математики в системі освіти, розвиток дослідницьких умінь та навичок, поглиблення саморефлексії та розвиток соціально-перцептивного інтелекту, професійної адаптованості.

Презентація досягнень. У формі презентацій педагоги можуть здійснювати обмін досвідом та результатами дослідницької діяльності, що сприятиме розвитку мотивації до особистого вдосконалення у цьому аспекті.

Педагогічне портфоліо вчителя математики являє собою збірку авторських освітніх продуктів, розроблених як результат дослідницької діяльності педагога. Таке портфоліо сприятиме розвитку навичок аналізу та самоаналізу дослідницької діяльності самим педагогом за рахунок порівняння власних досягнень з результатами педагогічного пошуку інших вчителів математики.

Експрес-опитування. Передбачає можливість виявити, наскільки корисним і популяризованим є сайт для вчителів математики, з'ясувати їхню думку з різних аспектів дослідницької діяльності.

Запитуйте – відповідаємо. У цьому розділі сайту педагог може вільно запитати про можливості дослідницької діяльності, її перспективи та отримати відповіді щодо різних аспектів удосконалення дослідницької діяльності вчителя математики.

Форум педагога-дослідника. На форумі педагоги можуть вільно обговорювати власну дослідницьку діяльність, професійні успіхи та невдачі, запозичені чи розроблені методики та технології, порушувати проблемні питання та під час колективного спілкування отримувати поради колег щодо їх вирішення.

Таким чином, використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку дослідницької компетентності вчителів математики не тільки полегшить зазначений процес, а й підійме його на якісно новий рівень. Створений сайт дає можливість педагогу-математику здійснювати самоаналіз власної дослідницької компетентності. За умов інтерактивного спілкування педагог-математик оволодіє різноманітними вміннями та навичками в контексті дослідження, шляхом запозичення інноваційного досвіду колег та презентації власних напрацювань, отриманих у ході дослідницької діяльності.

Т. В. Войцях,
Черкаський ОІПОПП

ВІРТУАЛЬНА СПІЛЬНОТА ЯК ФОРМА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ

Інформаційно-комунікаційні технології посідають сьогодні центральне місце у освітньому просторі та є ефективним засобом не тільки спілкування та обміну інформацією, а й розвитку професійної компетентності педагогічних працівників. Тому особливої актуальності у сучасних умовах перебудови сучасної системи освіти набуває пошук нових організаційних форм забезпечення безперервного методичного супроводу професійної діяльності та розвитку професійної компетентності соціальних педагогів у системі післядипломної освіти.

Питання змісту професійної підготовки соціальних педагогів досліджувались науковцями у різних аспектах, зокрема: підготовка і професійне становлення соціальних педагогів, професійна компетентність у структурі його професіоналізму (С. Архипова); розгляд структури і змісту професійних умінь соціального педагога (Г. Лактіонова, Є. Мигович); визначення актуальних питань соціально-педагогічної теорії і практики (І. Богданова); зміст соціально-педагогічної діяльності, форми та методи її здійснення (О. Безпалько, І. Зверєва); технології і функції соціально-педагогічної роботи (А. Капська); технології професійної підготовки соціальних педагогів (Л. Міщик, Г. Майборода); теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти (В. Поліщук);

використання ІКТ у процесі професійної підготовки фахівців (О. Андрєєв) та ін. Для моделювання сучасного інформаційно-комунікаційного освітнього простору цікавими є результати досліджень В. Степанова, В. Брижко, Г. Почепцова та ін.

Широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіту визначено як одне із стратегічних завдань розвитку інформаційного суспільства в Україні [2].

Водночас результати аналізу наукової літератури та стану підвищення кваліфікації соціальних педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти свідчать, що проблема розвитку професійної компетентності соціальних педагогів засобами інформаційно-комунікаційних технологій доки що не виокремлювалась як окрема педагогічна проблема і не знайшла належного висвітлення у працях науковців. Це, в першу чергу, призвело до виникнення суперечностей між зростанням вимог інформаційного суспільства до рівня професійної компетентності соціального педагога і нерозробленістю організаційно-педагогічних умов розвитку цього феномену у системі післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до актуальності окреслених проблем, вважаємо, що важливим завданням є створення у системі сучасної післядипломної освіти соціальних педагогів, зокрема у міжкурсний період, інформаційно-комунікаційного освітнього простору, одним із формуючих компонентів якого стане нова форма професійної комунікації – віртуальна спільнота.

Важливим фактором у дослідженні змісту та умов організації ефективної діяльності віртуальної спільноти як складової інформаційно-комунікаційного освітнього простору є формування основних понять.

У рамках нашого дослідження, беручи за основу тлумачення термінів «електронна освіта» та «інформаційна структура», визначених у «Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» [2], пропонуємо розглядати освітній інформаційно-комунікаційний простір як організаційно-педагогічну умову неперервного розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти педагогічних працівників, що передбачає наявність сформованої інформаційної інфраструктури як сукупності різноманітних інформаційних (автоматизованих) систем, інформаційних ресурсів, телекомунікаційних мереж і каналів передачі

даних, засобів комунікацій і управління інформаційними потоками, а також організаційно-технічних структур, механізмів, що забезпечують їх функціонування, для забезпечення отримання освіти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Досліджуючи питання організації діяльності віртуальної спільноти як складової сучасного інформаційно-комунікаційного простору ми дійшли висновку, що узгодження термінології щодо віртуальних спільнот так само, як і віртуальних освітніх спільнот продовжується до нині. Можливо, це зумовлено тим, що саме словосполучення віртуальні спільноти має відношення як до соціології (спільноти), так і до технологій (віртуальні).

Об'єднуючи два основоположних слова: спільнота і віртуальна відомий американський письменник, дослідник віртуальних спільнот Говард Рейнгольд у 1980 році одним з перших визначив цю дефініцію як: «віртуальні спільноти — це соціальні накопичення людей, які є користувачами мережі і достатньо довгий період часу продовжують публічні обговорення якоїсь проблеми, виражаючи своє особисте відношення до неї, формуючи свою особисту мережу взаємовідносин у кіберпросторі». Зауважимо, що поняття «кіберпростір» розуміється як цифровий світ, фізична інфраструктура, яка створена комп'ютерними мережами, зокрема, Інтернет [1].

Таким чином, можемо визначити поняття віртуальної професійної спільноти як соціальне об'єднання представників певної професії, яке має спільні інтереси, прагнення і цілі та формується у мережі Інтернет для відкритого обговорення та обміну знаннями і досвідом з професійних питань.

Створення віртуальної спільноти як складової інформаційно-комунікаційного освітнього простору в мережі Інтернет забезпечує її учасникам доступ до набору потужних електронних інструментів та ресурсів, які дозволяють незалежно від регіонального розташування налагодити всередині професійної групи ефективну співпрацю, спілкування та обмін знаннями, практичним досвідом, а також методичними, фото-, аудіо- та відео- матеріалами тощо.

Враховуючи великий спектр можливостей, які надає віртуальна спільнота для забезпечення неперервного методичного та навчального супроводу професійної діяльності спеціалістів, обласний центр практичної психології і соціальної роботи Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників обрав одним із важливих напрямів у своїй діяльності розвиток та інтегрування ІКТ у

систему післядипломної освіти соціальних педагогів закладів освіти Черкаської області. У межах експериментально-наукового дослідження «Організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності соціального педагога у післядипломній освіті» з 2012 року започаткована віртуальна професійна спільнота «Соціум», призначення якої – забезпечувати умови для активного змістовного спілкування та неперервного методичного, освітнього, консультативного та наукового супроводу професійної діяльності соціальних педагогів закладів освіти, спрямованого на розвиток їхньої професійної компетентності як спеціалістів психологічної служби системи освіти України. Віртуальною платформою спільноти «Соціум» є персональний сайт «Права людини в школі» <http://prava-cheloveka.at.ua/>

Відповідно до мети і завдань спільноти, а також з урахуванням пропозицій та потреб членів VS «Соціум» в процесі першого етапу впровадження експериментальної моделі деякі тематичні розділи освітнього віртуального простору спільноти були змінені шляхом створення нових та перейменування існуючих тематичних сторінок.

На сьогодні основними веб-розділами експериментальної моделі віртуальної спільноти «Соціум» є:

- «Новини» («Головна сторінка»), де висвітлюються події, заходи та актуальні новини з професійної діяльності як спеціалістів психологічної служби закладів освіти Черкаської області, так і України та інших країн, а також розміщується інформація про конкурси, акції, пропозиції про співпрацю від Всеукраїнських та Міжнародних неурядових установ, громадських організацій, участь у яких сприяє вирішенню завдань діяльності віртуальної спільноти «Соціум», і зокрема розвитку професійної компетентності соціальних педагогів.

- «Професійна валіза» («Каталог файлів»), що має три підрозділи:

- 1) «Архів навчально-методичної літератури», де розміщуються та доступні для завантаження на персональний комп'ютер учасникам віртуальної спільноти навчально-методичні посібники, підручники, матеріали проектів та інші збірники з питань превентивної та профілактичної роботи соціального педагога;

- 2) «Відео- та аудіотека», які містять відео- та аудіо- матеріали за тематичними напрямками, рекомендовані для використання у роботі спеціалістів психологічної служби;

- 3) «Секрети професійної майстерності: з досвіду роботи», в

якому учасники віртуальної спільноти «Соціум» за бажанням створюють персональні сторінки-блоги та розміщують матеріали з власного професійного досвіду.

- «Соціальний педагог: теорія та практика» («Каталог статей»), що в свою чергу складається з підрозділів:

- 1) «Навчально-методичні матеріали», де розміщуються анонси підручників, навчально-методичних посібників, збірників та фахових періодичних видань, а також методичні рекомендації, рекомендовані програми факультативних та спецкурсів з профілактичної тематики, актуальні статті з питань розвитку професійної компетентності спеціалістів психологічної служби тощо;

- 2) «Нормативно-правова документація», яка є своєрідним електронним збірником законодавчої бази професійної діяльності спеціалістів психологічної служби закладів освіти різного типу;

«Моніторинг професійної компетентності», де розміщується діагностичний інструментарій для керівників психологічних служб та спеціалістів психологічної служби, призначений для діагностики (самодіагностики) рівня сформованості професійної компетентності соціального педагога та фахових потреб спеціалістів, а також результати моніторингів, проведених як серед спеціалістів психологічної служби закладів освіти Черкаської області, так і всеукраїнського та міжнародного рівня проведення.

- «Територія Прав Людини» («Щоденник»), де розміщуються актуальні статті як науковців, правозахисників, так і учасників віртуальної спільноти з питань попередження порушення прав дитини, прав людини в освітньому середовищі, в соціумі та щодо механізму захисту прав дитини, а також інші матеріали, спрямовані на розвиток захисної компетенції соціального педагога як складової професійної компетентності спеціаліста.

- «Форум», призначений для розміщення і обговорення актуальних питань з професійної діяльності учасників спільноти та інших актуальних питань, дотичних до сфери соціальної педагогіки, практичної психології, сімейного виховання, захисту Прав Людини тощо, а також для організації та проведення Інтернет-семінарів, Інтернет-форумів, дистанційних майстер-класів, конкурсів, конференцій, інших форм Інтернет-спілкування, спрямованих на вирішення актуальних завдань соціально-педагогічної діяльності, формування професійного мислення та підвищення професійного іміджу спеціалістів психологічної служби закладів освіти Черкаської

області;

- «Каталог сайтів», який містить посилання на сайти, корисні як для спеціалістів психологічної служби, так і для дітей, учнів, батьків, студентів, педагогічних працівників та усіх зацікавлених питаннями, які обговорююся у спільноті;

- «Гостьова книга» відкрита для всіх бажаючих залишити свої відгуки та пропозиції щодо організації діяльності спільноти, або інформацію з питань, визначених для розміщення на сайті;

- «Фотоальбоми» для розміщення фоторепортажів подій з професійної діяльності спеціалістів психологічної служби закладів освіти Черкаської області.

- «Зворотній зв'язок», що надає можливість членам та гостям спільноти звертатися до координатора з індивідуальних або організаційних питань в режимі особистих повідомлень.

Координатором віртуальної спільноти соціальних педагогів «Соціум» виступає методист обласного центру практичної психології і соціальної роботи Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, який здійснює залучення спеціалістів до віртуальної спільноти та забезпечує своєчасне розміщення і поновлення інформації у тематичних розділах спільноти.

Залучення спеціалістів психологічної служби закладів освіти Черкаської області до віртуальної спільноти «Соціум» здійснюється шляхом:

- електронної розсилки анонсу спільноти на електронні скриньки навчальних закладів;

- презентації спільноти та її віртуальної платформи на науково-практичних семінарах, конференціях, майстер-класах, інших навчально-методичних заходах.

Перший етап впровадження експериментальної моделі віртуальної спільноти «Соціум» як складової інформаційно-комунікаційного освітнього простору показав, що така організаційна форма дистанційного методичного супроводу може бути дійсно ефективною та сприятиме розвитку професійної компетентності соціального педагога за умови, що вона буде підтримувати, збагачувати, підсилювати творчу роботу спеціалістів, забезпечувати безперервне навчання соціальних педагогів та стимулювати їхню активність всередині спільноти.

Подальше вирішення цієї науково-методичної проблеми потребує аналізу та адаптації досвіду як зарубіжних, так і вітчизняних

освітніх віртуальних спільнот. Буде продовжено роботу із забезпечення організаційно-педагогічних умов для проведення в рамках діяльності віртуальної спільноти навчальних семінарів, дистанційних майстер-класів, вебінарів в режимі «он-лайн». Шляхом проведення експерименту буде здійснено перевірку ефективності організації діяльності віртуальної спільноти з урахуванням особливостей використання регіонального інформаційно-комунікаційного простору для розвитку професійної компетентності соціального педагога засобами ІКТ у системі післядипломної педагогічної освіти

Література:

1. Малицька І. Д. Феномен віртуальних освітніх спільнот у системах освіти зарубіжних країн: підходи до вивчення понять [електронний ресурс] І. Д. Малицька // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – № 4 (30). – Режим доступу до журн. : <http://www.journal.iitta.gov.ua>

2. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні [електронний ресурс] / Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80> – Офіційний веб-портал Верховної Ради України.

Л. М. Кірішко,
Кіровоградський ОІППО
ім Василя Сухомлинського

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗМІСТУ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИМИ КАДРАМИ В ОСВІТНЬОМУ ОКРУЗІ

Пріоритетними орієнтирами розбудови освітньої галузі в Україні визначено досягнення європейського рівня якості та доступності освіти, дієва проєкція нового знання в освітню систему та переведення його в життєву компетентність, професійну та особистісну успішність членів суспільства. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., схваленій III Всеукраїнським з'їздом працівників освіти України, зазначено про необхідність створення сучасної моделі освіти, яка б сприяла формуванню високоморальної творчої

особистості, становленню громадянина-патріота, забезпечувала рівний доступ до здобуття якісної освіти.

Окреслене завдання є особливо актуальним для освіти Кіровоградщини. У 2011 році розроблено обласну цільову програму «Освітній округ 2011-2015», затверджену рішенням дев'ятої сесії шостого скликання Кіровоградської обласної ради від 19 серпня 2011 року №167. «Програма спрямована на забезпечення профільної та якісної освіти, економічних і соціальних гарантій для професійної самореалізації педагогічних працівників» [4].

«Освітній округ як інноваційна соціально-педагогічна система, в основу якої покладено партнерське, кооперативне управління, принцип мережевої взаємодії всіх суб'єктів округу, що потребує методологічного підґрунтя, розробки системи управління організаційно-педагогічною діяльністю освітнього округу, сучасного науково-методичного супроводу для отримання конкретного результату; визначення та приведення у відповідність мети, змісту, методів та взаємодії суб'єктів освітнього округу щодо впровадження інновацій, які забезпечать випереджувальний розвиток регіональної освіти» [2, 4].

Флагманами, що модернізують освітній простір у регіонах, є районні (міські) методичні кабінети (науково-методичні центри) відділів, управлінь освіти райдержадміністрацій, міських рад, які на сучасному етапі стали інформаційно-методичними та координуючими центрами безперервного підвищення кваліфікації освітян у Кіровоградській області, надання допомоги педагогічним кадрам у підвищенні професійної компетентності, активізації творчого потенціалу кожного вчителя.

У Положенні про районний (міський) методичний кабінет (центр) зазначається, що «...діяльність методичного кабінету (центру) ґрунтується на принципах науковості, гнучкості й прогностичності науково-методичної роботи з педагогічними кадрами...» [3]. «Науково-методична робота є цілісним, складним утворенням, тому науковий підхід до її організації і здійснення має бути системним» [5,159]. Системний підхід – шлях вирішення багатьох практичних проблем, у тому числі й підвищення ефективності організації науково-методичної роботи в освітніх округах.

Пріоритетними завданнями науково-методичної роботи в освітньому окрузі є:

- модернізація форм, змісту і методів підготовки та розвитку

професійної компетентності педагогічних працівників у міжтестастійний період, підготовка їх до роботи в сучасних умовах модернізації структури і змісту освіти України;

- здійснення постійного моніторингу показників роботи педагогічних працівників для вчасного коригування та прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення їхньої діяльності;

- вивчення, узагальнення та впровадження кращого педагогічного досвіду, наукових ідей, нових технологій навчання й виховання учнів;

- залучення вчителів до інноваційної, дослідно-експериментальної роботи;

- організація співпраці з науковими установами, вищими навчальними закладами з питань підвищення кваліфікації та вдосконалення професійної майстерності педагогічних кадрів;

- оптимізація системи підготовки вчителів до своєчасного виявлення, соціальної підтримки та створення умов для навчання й розвитку обдарованої молоді;

- удосконалення підготовки вчителів до навчання та виховання дітей в умовах профільного навчання;

- інформаційно-видавнича діяльність [1].

«Координуючим центром освітнього округу є опорний заклад. Відповідно до Положення про освітній округ в опорному закладі утворюється рада округу, основним завданням якої є ефективне управління округом та забезпечення координації діяльності навчальних закладів в умовах округу з реалізації законодавства про освіту. Рада округу координує також ефективність виховної роботи з метою повноцінного використання наявної матеріальної бази суб'єктів округу для позаурочної, гурткової, секційної роботи, організації дозвілля дітей, учнів, вихованців та їхніх родин; координує разом із районним (міським) науково-методичним центром методичну роботу, спрямовану на організацію надання навчально-методичних консультацій працівникам суб'єктів округу, удосконалення діяльності методичних об'єднань, інших структурних підрозділів суб'єктів округу, співпрацю з вищими навчальними закладами, інститутами післядипломної педагогічної освіти та закладами культури» [2,92].

В області маємо перші паростки позитивного досвіду щодо організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами в умовах функціонування освітніх округів. Досвід роботи Гайворонського, Долинського, Олександрійського, Олександрівського,

Новомиргородського методичних кабінетів був презентований завідувачами та методистами, учителями під час проведення обласних методичних заходів.

У 2012 році на засіданні обласної лабораторії завідувачів, методистів районних методичних кабінетів (НМЦ) відділів, управлінь освіти райдержадміністрацій, міських рад працівники методичного кабінету відділу освіти Олександрійської райдержадміністрації ділилися своїми напрацюваннями з проблеми «Інформаційно-технологічна складова системи науково-методичної роботи в умовах впровадження профільного навчання». Слухачам представили вернісаж методичних знахідок «Роль методичної служби у здійсненні науково-методичного супроводу впровадження профільного навчання в старшій школі».

Учасники заходу відвідали Новопраський НВК та взяли участь у методичних майстернях учителів суспільно-гуманітарного профілю «Особистісно орієнтований підхід до навчання суспільно-гуманітарних дисциплін: дослідницька діяльність учнів», природничого – «Розвиток пізнавальних здібностей та критичного мислення учнів у процесі викладання предметів природничого циклу засобами ІКТ» та інформаційно-технологічного – «Інформаційно-технологічне забезпечення профільної підготовки та профільного навчання учнівської молоді».

Слід відзначити процес збагачення змісту та оновлення форм методичної роботи в трьох освітніх округах Новомиргородського району. Слухачі засідання лабораторії з проблеми «Інноваційні форми роботи з педагогічними кадрами в межах освітнього округу» брали активну участь у запропонованих методистами методичного кабінету формах роботи, зокрема, у салоні управлінських ідей «Укладання програми розвитку освітнього округу» та педагогічній студії «Створення виховного простору освітнього округу».

Лепська О.П., завідувач методичного кабінету відділу освіти Петрівської райдержадміністрації, презентувала діяльність методичного кабінету з питання «Структурно-функціональна модель методичної роботи з педагогічними працівниками на базі опорних закладів в умовах освітніх округів та її особливості» на «круглому столі» у рамках засідання обласної лабораторії, яке відбулося в КОІППО імені Василя Сухомлинського 14 травня 2013 року.

Яскраву палітру методичних досягнень щодо ефективного впровадження профільного навчання представили працівники

методичного кабінету відділу освіти Долинської райдержадміністрації на занятті обласної школи удосконалення методичної майстерності завідувачів методичних кабінетів (центрів) відділів, управлінь освіти райдержадміністрацій, міських рад з проблеми «Науково-методичний супровід профільного навчання» (додаток).

З метою науково-методичного забезпечення впровадження профільного навчання у старшій школі методичний кабінет відділу освіти Олександрівської райдержадміністрації ще з 2007 року, з часу прийняття районної програми впровадження профільного навчання, розпочав роботу щодо здійснення науково-методичного та психологічного супроводу профільного навчання в чотирьох освітніх округах. У рамках роботи теоретичного семінару «Психологічний супровід профільного навчання» проведено навчання методистів, директорів, заступників директорів з навчально-виховної роботи базових закладів округів. У навчальних закладах налагоджено систему діагностики з вивчення інтересів та обдарувань учнів старшої школи. На заняттях шкільних методичних об'єднань опрацьовані проблеми науково-методичного забезпечення викладання спецкурсів і факультативів.

У 2009–2010 н.р. працівниками методичного кабінету розроблено і затверджено примірне Положення про методичну раду освітнього округу, проведені настановчі семінари щодо особливостей організації методичної роботи в освітніх округах. Зроблено ретельний аналіз кадрового потенціалу в округах з метою організації допрофільного та профільного навчання школярів.

Створено картотеку літератури з впровадження профільного навчання, підготовлені методичні рекомендації «Організація профільного навчання в старшій загальноосвітній школі», «Управлінська діяльність освітнього округу».

Результативною формою методичної роботи у районі вже протягом кількох років є робота консультпунктів. У 2012–2013 н.р. у закладах освіти району викладають 54 курси за вибором, 29 факультативів.

Методичний кабінет здійснює підготовку педагогічних працівників до впровадження Державних стандартів, зокрема: на засіданнях районних методичних об'єднань вчителів початкових класів, у рамках тренінгу із керівниками ШМО, семінару-практикуму «Наступність у роботі дошкільного навчального закладу та школи I ст. щодо реалізації завдань Базового компонента дошкільної освіти та

Державного стандарту початкової загальної освіти».

Методистами розроблено методичні рекомендації з питань:

- інтеграція у навчальному процесі початкової ланки;
- особистісно зорієнтоване навчання в системі освіти учнів початкових класів;
- особливості реалізації нового змісту Державного стандарту початкової загальної освіти в 1 класі у 2012–2013 н.р.;
- організація роботи з батьками учнів першокласників (на допомогу вчителю початкових класів);
- формування мовленнєвої компетентності – основа розвитку особистості.

Творчий потенціал працівників методичного кабінету використано під час проведення обласного постійно діючого семінару завідувачів методичних кабінетів (центрів) відділів, управлінь освіти райдержадміністрацій, міських рад з проблеми «Науково-методичний супровід моделювання та реалізації аналітико-експертної діяльності районних (міських) методичних кабінетів (центрів)» (2012 р.).

Методичного кабінет відділу освіти Петрівської райдержадміністрації працює над пошуком ефективних форм методичної роботи з педагогічними кадрами в межах освітніх округів. Методисти активно долучилися до розробки програми «Освітній округ 2011–2015», затвердженої рішенням сесії Петрівської районної ради від 16.12 2011 р. №176. Метою програми є забезпечення рівного доступу дітей до якісної освіти, профільного навчання в умовах діяльності 5 освітніх округів: Новостародубського, Центрального, Луганського, Володимирівського, Східного.

Районний методичний кабінет є інформаційно-методичним центром з питань організації допрофільної підготовки та впровадження профільного навчання у навчальних закладах освітніх округів.

Працівники методичного кабінету враховують, що на сучасному етапі інформаційні технології є потужним засобом методичної роботи у регіоні. Відповідно і робочі місця методистів обладнані комп'ютерною технікою і підключені до мережі Інтернет. Сьогодні кожен з них має власне електронне портфоліо, в якому зібрані матеріали його роботи відповідно до посадових обов'язків. Методичний кабінет має розроблений власний сайт, у рубриках містяться матеріали методичної роботи в освітніх округах, вивчення та впровадження педагогічного досвіду та інноваційних педагогічних технологій, участі у Всеукраїнських та обласних виставках, проектах, конференціях. Сайт

приваблює своєю наочністю, зручністю в опрацюванні інформації та безліччю можливостей для самостійної роботи.

Використання ресурсів бібліотеки методичного кабінету є однією з умов ефективної роботи методичної служби району. Для педагогів пропонуються комплекти фахових періодичних видань, у яких висвітлюється педагогічний досвід щодо організації допрофільної підготовки та реалізації профільного навчання в умовах освітніх округів. Працівниками методичного кабінету створено картотеку «Навчально-методичне забезпечення реалізації профільного навчання».

На допомогу організаторам профільного навчання у навчальних закладах району Горбанець Л., методист МК, підготувала методичні рекомендації «На шляху до профілізації старшої школи в умовах освітніх округів». У них є зразок технологічної карти визначення профілю навчального закладу, подана орієнтовна структура навчального плану допрофільної підготовки, етапи профілізації старшої школи, організації діяльності кабінетів профорієнтації, зразки діагностичних матеріалів, тести для визначення творчих нахилів школярів.

На кожного вчителя, який викладає у профільному класі освітнього округу, заведено методичний паспорт. У ньому зазначена науково-методичну проблему, над якою працює вчитель, результати проходження курсової підготовки та атестації, участь у районних, обласних, Всеукраїнських конкурсах, конференціях, семінарах, друкована продукція вчителя, а також інформація про заохочення.

Доброю традицією стало видання інформаційно-аналітичного збірника «Освіта Петрівщини», в якому висвітлюються аналітичні дослідження участі учнів профільних класів у предметних олімпіадах, конкурсах, спортивних змаганнях.

Важливі аспекти організації допрофільного та профільного навчання у навчальних закладах району щороку обговорюються на районній серпневій конференції педагогічних працівників.

Цікаво відбуваються презентаційні заходи, які сприяють поширенню у межах району інформації про специфіку освітнього середовища кожного закладу, що входить до складу округу. У створених освітніх картах округів відображено спектр та якість пропонованих освітніх послуг, рівень їх відповідності сформованому ринку праці, освітнім, культурним, особистісним та професійним запитам населення, що проживає у межах округу, привабливість

отримання загальної середньої та профільної освіти саме у даному закладі.

Особлива увага приділяється проблемі раннього виявлення та забезпечення системного педагогічного супроводу дитячої обдарованості, створення оптимальних умов (з використанням можливостей окружної освітньої системи) щодо розвитку природних нахилів та здібностей талановитої учнівської молоді, її успішної самореалізації в умовах соціуму.

Проведення означених заходів сприяє формуванню позитивного іміджу суб'єктів округу, підвищенню їх рейтингу в районі.

Структура методичної роботи в освітніх округах району динамічно розвивається. Організуючи науково-методичну діяльність, методисти визначають форми та зміст роботи з педагогічними кадрами, які працюють в освітніх округах, щоб не допустити перевантаження освітян, і спрямувати їх діяльність на створення творчої атмосфери, поширення педагогічного досвіду, мотивації педагогів до впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес. Поряд з цим навчальним закладам округу надається самостійність щодо вибору форм методичної роботи у школі.

Відповідно до наказу відділу освіти та з метою задоволення професійних потреб учителів створено міжшкільні методичні об'єднання у Центральному освітньому окрузі – 4 (вчителів суспільно-природничих, фізико-математичних, художньо-естетичних дисциплін, філологічного циклу), у Новостародубському – 7 (вчителів фізики, математики, української та іноземної мов, світової літератури, історії, фізкультури), у Володимирівському – 3 (вчителів математичного, природничого, суспільно-гуманітарного циклу), у Луганському – 1 (вчитель художньо-естетичного циклу) та постійний психолого-педагогічний семінар у Східному окрузі.

Педагогічні працівники дошкільних навчальних закладів долучаються до участі у методичних заходах в освітніх округах. Зокрема, у кожному освітньому окрузі створено консультпункти на базі ДНЗ, що працюють у визначені наказом дні (середа – Володимирівський, четвер – Новостародубський, п'ятниця – Центральний, Східний, Луганський освітні округи). У ці дні досвідчені керівники та педагоги дошкільних навчальних закладів надають методичну допомогу своїм молодим колегам.

Заслуговує на увагу організація методичної роботи у Володимирівському освітньому окрузі. До його складу входять:

Володимирівська ЗШ I–III ступенів (директор Гаврилова В.О.), Ганнівська ЗШ I–III ступенів (директор Канівець О.М.) та Іскрівська ЗШ I–III ступенів (директор Янишин В.М.).

Управління освітнім округом здійснює координаційна методична рада. На її засіданнях розглядаються питання про підвищення педагогічної майстерності вчителів, роботу міжшкільних методичних об'єднань, вивчення та поширення педагогічного досвіду.

Формування професійної компетентності педагогічних працівників навчальних закладів освітнього округу здійснюється на основі реалізації комплексу взаємопов'язаних організаційно-педагогічних, науково-методичних заходів (схема 1). За такого підходу педагог перебуває у центрі освітнього процесу і систематично підвищує свій професійний рівень.

Схема 1

Керівниками усіх міжшкільних методичних об'єднань є учителі Володимирівської ЗШ I–III ступенів. Організаційна робота здійснюється заступником директора з навчально-виховної роботи Погорелою Т.М., яка також є і керівником районної школи управлінської майстерності заступників директорів шкіл із питань моніторингової діяльності. Засідання міжшкільних методичних об'єднань відбуваються почергово

на базі усіх шкіл округу згідно з графіком. При плануванні методичної роботи враховані вимоги щодо урізноманітнення її форм і методів, що мотивують вчителів до творчих пошуків та самоосвітньої роботи, зокрема: дискусії, «круглі столи», ділові та рольові ігри, творчі звіти, захист ідей.

Учителі мають змогу не лише обговорити теоретичні питання, але і відвідати уроки та виховні заходи своїх колег, поділитися досвідом. Слід відзначити проведення таких методичних заходів у 2012–2013 н.р.:

- дискусія «Пріоритети інноваційного навчання» (міжшкільні методичні об'єднання вчителів суспільного циклу);
- ділова гра «Застосування різноманітних прийомів, методів і форм у процесі навчання» (міжшкільні методичні об'єднання вчителів природничого циклу);
- «круглий стіл» «Творча діяльність вчителя на уроках фізичної культури» (міжшкільні методичні об'єднання вчителів фізичної культури та ЗВ).

Традиційно на базі однієї із шкіл проводиться міжшкільний конкурс «Учитель року», в якому беруть участь учителі освітнього округу. Він проводиться у три етапи: відкриті уроки, написання творчої роботи та конкурсна програма.

Сформовано певний досвід проведення науково-практичних конференцій у межах освітнього округу. Захід розглядається як своєрідне підбиття підсумків роботи педагогічних колективів округу над актуальною освітньою проблемою, як форма виявлення та узагальнення найкращого практичного освітянського досвіду. У 2012 році проведено міжшкільну науково-практичну конференцію з проблеми «Використання досягнень науки у системі роботи вчителя – основа творчої педагогічної діяльності».

Підвищенню професійної компетентності педагогів округу сприяє використання у роботі ІКТ. Більшість педагогів має особисті сайти. Погорєла Т.М є переможцем конкурсу «Найкращий авторський освітній Інтернет-сайт» у номінації «Сайти заступників директорів шкіл». В усіх школах округу створені сайти та електронні скриньки, що дає змогу вчасно отримувати потрібну інформацію. Володимирівська ЗШ І–ІІІ ступенів одна із шести шкіл району, в якій впроваджується національний проект «Відкритий світ». Учителі Дудник Н.В. та Лазарчук Г.О. нагороджені дипломами у номінаціях «Історія, 7 клас», «Математика, 7 клас» за науково-методичну розробку уроків для 7

класу з використанням презентацій, Інтернет-ресурсів, мультимедійних дошок тощо.

Учителі навчальних закладів округу Лазарчук Г.О., Галіба О.А. брали активну участь в Інтернет-конференціях «Інформаційно-комунікаційні технології навчання: психолого-педагогічний та дидактичний аспекти впровадження» та «Методологічні аспекти використання ІКТ у навчально-виховному процесі за програмою «Intel®. Навчання для майбутнього». Матеріали розміщено на сайті кафедри теорії та методики середньої освіти КОІППО імені Василя Сухомлинського та упорядковано в електронний збірник за результатами роботи конференції.

Упродовж 2011–2012 років на порталі «Учительський журнал онлайн» розміщено матеріали з досвіду роботи 8 педагогічних працівників округу (Погорела Т.М. – 3, Іванова О.В., Дудник Н.В., Іщенко І.В., Лазарчук Г.О., Шефер Л.М., Кращенко О.В., Прошко О.В.). Учитель Бондарева Н.П. отримала посвідчення та сертифікати за публікації науково-методичних розробок уроків на сторінках веб-ресурсу videouroki.net та на «Методичному порталі».

Педагоги Володимирівської та Іскрівської ЗШ I–III ступенів брали активну участь у рейтинговому конкурсі професійної та громадської активності «Я – активний освітянин».

Методичні заходи, які проводять в окрузі, спрямовані на вдосконалення навчально-виховного процесу, надання практичної допомоги педагогам в оволодінні сучасними методами навчання і виховання.

Кадровий потенціал та матеріально-технічна база навчальних закладів округу ефективно використовується методичним кабінетом при проведенні районних та обласних заходів. Зокрема, на базі Іскрівської ЗШ I–III ступенів проведено семінар ЗДНВР з проблеми «Роль міжшкільного методичного об'єднання у формуванні компетентності вчителя», у рамках якого відбулося підсумкове засідання міжшкільного методичного об'єднання вчителів фізико-математичного циклу («круглий стіл» «Яким має бути урок, на який чекають діти?», презентація «Творчі здобутки вчителів»), міжшкільний конкурс педагогічної майстерності «Учитель року – 2011».

На семінарі вчителів географії з проблеми «Професійний саморозвиток учителя як складова його творчого потенціалу» висвітлено досвід роботи учасників міжшкільного методичного об'єднання вчителів природничого циклу з науково-методичної

проблеми «Реалізація творчої особистості у системі міжшкільної роботи» (2012 р.).

На базі Володимирівської ЗШ I–III ступенів організовано педагогічну практику слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів духовно-морального спрямування «Компетентнісний підхід до вивчення предметів духовно-морального спрямування».

Отже, на сучасному етапі методичні служби області працюють над пошуком ефективних форм і методів методичного просвітництва, навчання та консалтингу як вагомих структурних компонентів оновлюваної на територіальних засадах методичної системи. Освітній округ як інноваційна система, в основу якої покладено принцип інтегративної взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, потребує методологічного підґрунтя, розробки та реалізації на територіальному рівні нової (окружної) моделі методичної роботи з учасниками освітньо-виховного процесу. Пріоритетної ваги набуває потреба формування цільового комплексу науково-методичних дій в межах освітніх округів, зміст яких визначається як загальними завданнями і проблемами розбудови національної школи, так і конкретикою професійної діяльності педагогів у певному територіальному освітньому просторі.

Додаток

*Програма заняття обласної школи
удосконалення методичної майстерності завідувачів
методичних кабінетів (центрів) відділів, управлінь освіти
райдержадміністрацій міських рад*

Проблема: Науково-методичний супровід профільного навчання.

Мета: 1. Поглибити знання методистів з питань здійснення науково-методичного супроводу впровадження профільного навчання.

2. Ознайомити з досвідом роботи Долинського МК та навчальних закладів Долинського району.

Місце проведення: методичний кабінет відділу освіти Долинської райдержадміністрації, КОІППО імені Василя Сухомлинського.

I Блок. Профільне навчання: організаційні секрети

Інноваційний розвиток освітнього простору Долинського регіону.

Гадірова О.В., начальник відділу освіти райдержадміністрації.

Нові ресурси та можливості у виборі складових профільного навчання у районі.

Данилюк В.І., завідувач методичного кабінету відділу освіти Долинської райдержадміністрації.

Методичний супровід фізико-математичної освіти в умовах компетентнісно орієнтованого підходу.

Мелецька С.А, методист МК відділу освіти.

Роль технологічного профілю у становленні молодого особистості, зорієнтованої на аграрний регіон.

Копаниця О.М., методист МК відділу освіти.

Створення умов для впровадження допрофільного навчання в початковій школі.

Григораш Н.В., методист МК відділу освіти.

II Блок. В об'єктиві – опорна школа

Презентація досвіду роботи Долинської ЗШ №4 I–III ступенів, з питань профільного навчання.

Мигуль С.М., директор Долинської ЗШ I–III ст № 4.

Перегляд фрагмента засідання педагогічної ради «Вибір складових профілю навчання та напрямів профільної освіти».

Матвійчук Т.В., заступник директора з навчально-виховної роботи Долинської ЗШ I–III ст № 4.

III Блок. Творчий майданчик на базі НВК «Долинська гімназія – загальноосвітня школа I–III ступенів №3»

Підвищення якості допрофільної освіти та профільного навчання – стратегічний орієнтир діяльності педагогічного колективу.

Тарасова І.А., заступник директора з навчально-виховної роботи НВК.

Фрагменти роботи засідань творчих груп з проблеми «Впровадження сучасних форм організації навчального процесу в умовах профільності».

Олійник Т.М., заступник директора з науково-методичної роботи НВК.

Майстер-клас «Проблеми психологічного супроводу самовизначення старшокласників в умовах профільного навчання».

Ніколенко Н.І., психолог НВК.

IV Блок. Впровадження районної програми «Освітній округ»

Презентація діяльності освітнього округу № 3 з питань впровадження спортивного профілю.

Сердюк В.М., директор Кіровської ЗШ I–III ступенів.

Залізняк І.В., заступник директора з навчально-виховної роботи

Кіровської ЗШ I–III ступенів.

Оздоровчі системи на уроках фізичного виховання у профільних класах. Громов І.Б., учитель фізичної культури Кіровської ЗШ I–III ступенів. Відеофільм «Формування соціокультурних та життєвих компетентностей учнів в умовах спортивного профілю».

Гриценко Н.В., учитель Кіровської ЗШ I-III ступенів.

Краєзнавчий проект «Сім чудес села Кірове».

Турпак Т.М., вчитель історії Кіровської ЗШ I-III ступенів.

Література:

1. Віднічук М. Освітні округи. / М. Віднічук, Н. Мельник– К.: «Шкільний світ», 2010. – С.125.

2. Мельник Н. А. Управління освітнім округом: теоретичний аспект: Наук.-метод. посіб. / Н. А. Мельник. – Рівне, 2012. – 180 с.

3. Положення про районний (міський) методичний кабінет (центр) / Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2009.– № 13. – С.18- 25.

4. Програма «Освітній округ 2011-2015», затверджена рішенням дев'ятої сесії шостого скликання Кіровоградської обласної ради від 19 серпня 2011 року №167. – Режим доступу: www.oblrada.kirovograd.ua/news/1675.html

5. Старченко К. М. Управління інноваційним розвитком районного (міського) методичного кабінету (науково-методичний посібник). / К. М. Старченко, В. І. Пуцов, Ю. І., Завалевський, Г. М. Литвиненко – Чернівці, 2010. – С. 340.

Г. Ю. Кравченко, С. Б. Ставицький,
КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»

АВТОРСЬКІ ТВОРЧІ МАЙСТЕРНІ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ

*«Ми змінили своє оточення
так радикально, що тепер повинні
змінювати себе, щоб жити в цьому
новому оточенні»*

Норберт Вінер

Післядипломна освіта змушена сьогодні змінювати свою організаційну структуру, вносити корективи щодо змісту, форм і методів навчання педагогів, здійснювати вплив на зростання їхньої професійної майстерності. Виходячи з того, що на ринку педагогічних послуг головним продуктом стають технології в особистісному виконанні педагогів, тому опанування новітніми освітніми технологіями викладачами інститутів післядипломної освіти є сучасною вимогою часу.

Сучасний науковий педагогічний підхід полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробленні і реалізації на практиці нових педагогічних ідей, положень, методів і методик, спрямованих на підвищення якості навчально-виховного процесу. Розробка і впровадження інноваційних педагогічних технологій сьогодні набуває все більшої актуальності. Пріоритетним вбачається посилення зорієнтованості на запити конкретних навчальних закладів і самих педагогічних працівників на оволодіння та втілення інновацій.

Інноваційні підходи до організації та проведення курсів підвищення кваліфікації у системі післядипломної освіти здійснюються у різних напрямках: оновлення змісту, форм, методів, процедур організації навчання, а також у забезпеченні педагогів альтернативними формами проходження курсів підвищення кваліфікації, що дає змогу реалізувати особистісні та професійні інтереси. Підвищення кваліфікації педагогів сьогодні має бути компенсаторним (отримання нових знань), технологічним (розширення спектра умінь та навичок), інноваційно-практичним (освоєння нового та передового досвіду), творчим (розвиток творчого потенціалу учасників освітнього процесу).

У сучасній педагогічній практиці на всіх рівнях освіти представлено широкий спектр інновацій – проблемних, імітаційних, дослідницьких, ігрових, комп'ютерних, проектних, контекстних та інших моделей навчання. Так, у Харківській академії неперервної освіти на курсах підвищення кваліфікації впроваджуються такі інноваційні форми, як дистанційне навчання, кредитно-модульне навчання, авторські творчі майстерні тощо.

Цільове призначення авторської творчої майстерні (АТМ) можна розглядати як засіб і форму підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а також як умову розвитку інноваційної діяльності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів.

Головним завданням АТМ є формування і розвиток нового типу

вчителя, спроможного впроваджувати інноваційні технології під час викладання предмету. Так, робота АТМ учителів математики було спрямовано на створення методичних матеріалів з питань організації та підготовки учнів до участі у математичних турнірах і олімпіадах, а також впровадження в навчальний позаурочний процес системи нових педагогічних ідей, що виходять за межі стандарту та пов'язані з формуванням в учнів предметних компетентностей.

Робота АТМ здійснюється за навчальними програмами, тематика яких відповідає запитам та професійним інтересам учасників майстерень. Навчальний план розрахований на 144 години очно-заочно-дистанційного навчання (очне навчання – 56 годин, заочне – 72 години, дистанційне – 16 годин). Заняття проводяться один раз на місяць.

Під час навчання учасникам АТМ пропонуються різні форми занять: семінари, практичні заняття, ділові та ролеві ігри, вебінари тощо.

АТМ передбачає використання таких проблемних методів: дослідницьких, пошукових, навчання у співпраці та спрямування на розв'язання цілого комплексу завдань, пов'язаних з оптимізацією навчально-виховного процесу, за умови дотримання певних вимог: виокремлення вагової проблеми, яка вимагає дослідження (пошуку) та інтегрованого знання; наявність теоретичної, пізнавальної, практичної значущості прогнозованих (передбачуваних) результатів; здійснення самостійно-пізнавальної діяльності; структурування змістової складової проекту з поетапним узагальненням результатів; оприлюднення і впровадження отриманих результатів. Так, підсумком роботи учасників авторської творчої майстерності став посібник, що містить методичні поради щодо підготовки учнів до розв'язування олімпіадних і турнірних задач та проведення різноманітних математичних змагань.

Упровадження такої альтернативної форми підвищення кваліфікації вчителів, як авторська творча майстерня, сприяє удосконаленню професійної компетентності вчителів, формуванню їхньої внутрішньої мотивації, спрямованої на потребу в постійному професійному самовдосконаленні, здійсненні рефлексії власного педагогічного досвіду і впровадженні педагогічних інновацій, адаптуючи їх до власної творчої індивідуальності.

Колесникова Л.В.,
КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»

АВТОРСЬКІ ТВОРЧІ МАЙСТЕРНІ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Анотація

Проаналізовано результати експериментальної роботи авторської творчої майстерні, як інноваційної форми організації та проведення курсів підвищення кваліфікації вчителів математики.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, авторська творча майстерня.

Актуальність. Післядипломна освіта змушена сьогодні змінювати свою організаційну структуру, вносити корективи щодо змісту, форм і методів навчання педагогів, здійснювати вплив на зростання їхньої професійної майстерності. Виходячи з того, що на ринку педагогічних послуг головним продуктом стають технології в особистісному виконанні педагогів, опанування новітніми освітніми технологіями викладачами інститутів післядипломної освіти є сучасною вимогою часу. Впровадження цих технологій можуть забезпечити успіх на 80%, а індивідуальна майстерність, яка притаманна майже кожному педагогу, – лише на 20%. [1, с.13]. Саме тому сучасна система післядипломної освіти педагогічних кадрів має ґрунтуватися на концепції неперервної освіти, яка прийнята за стратегічну в цивілізованих країнах світу.

Сучасний науковий педагогічний підхід полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці і реалізації на практиці нових педагогічних ідей, положень, методів і технологій, спрямованих на підвищення якості навчально-виховного процесу. Пріоритетним вбачається посилення зорієнтованості на запити конкретних навчальних закладів і самих педагогічних працівників на оволодіння та втілення в життя інновацій.

Сьогодні педагогу недостатньо просто поповнювати теоретичні знання, а треба уміти впроваджувати результати наукових досліджень у педагогічну діяльність. При цьому важлива роль відводиться талановитим і досвідченим учителям, які можуть суттєво впливати на зростання рівня педагогічної майстерності освітян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам інноваційної діяльності педагогів та інноваційних процесів в освіті приділяється велика увага з боку філософів, психологів, педагогів. Філософські та соціальні аспекти проаналізували науковці: І.В. Бестужев-Лада, Ю. Вооглайд, М.І. Ляпін, А.І. Пригожин та інші. Аспекти підготовки до інноваційної діяльності у процесі професійної освіти розглядали такі вітчизняні науковці, як М.В. Артюшина, В.Й. Бочелюк, Н.В.Василенко, Л.М.Ващенко, І.В.Гавриш, О.П. Соснюк та інші. Серед російських науковців цій проблемі приділяли увагу О.Ф. Балакірєв, В.Н.Гуров, М.М. Маліванов, Ю.Г. Максимов, Г.М. Овчиннікова та інші. Але окремо питання інноваційних форм організації та проведення курсів підвищення кваліфікації педагогів у системі післядипломної освіти недостатньо висвітлювалися.

Метою статті є визначення форм організації та проведення курсів підвищення кваліфікації, що спрямовані на задоволення потреб педагогів, які змушені адекватно, на науково обґрунтованій основі реагувати на виклики часу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні поняття «інновація» розуміють як нововведення (М.М. Маліванов, В.П.Кваша), механізм відтворення інновацій й розвитку (Г.П. Щедровицький), результат діяльності (Ю.О. Карпова, І.П. Підласий), процес інноваційної діяльності (О.В. Винославська).

Будь-яка інноваційна діяльність завжди спрямована на створення, сприймання, оцінювання, засвоєння, використання педагогічних новацій.

Інноваційні підходи до організації та проведення курсів підвищення кваліфікації у системі післядипломної освіти здійснюються у різних напрямках: оновлення змісту, форм, методів, процедур організації навчання, а також у забезпеченні педагогів альтернативними формами проходження курсів підвищення кваліфікації, що дає можливість реалізувати особистісні та професійні інтереси. Підвищення кваліфікації педагогів сьогодні має бути: компенсаторним (отримання нових знань), технологічним (розширення спектра умінь і навичок), інноваційно-практичним (освоєння нового та передового досвіду), творчим (розвиток творчого потенціалу учасників освітнього процесу).

У сучасній педагогічній практиці на всіх рівнях освіти представлено широкий спектр інновацій – проблемних, імітаційних,

дослідницьких, ігрових, комп'ютерних, проектних та інших моделей навчання. Так, у Харківській академії неперервної освіти на курсах підвищення кваліфікації впроваджуються такі інноваційні форми, як дистанційне навчання, кредитно-модульне навчання, авторські творчі майстерні тощо.

Авторська творча майстерня вчителів – добровільне об'єднання педагогів з високою творчою активністю, діяльність якого передбачає систематизацію та популяризацію педагогічного досвіду, розв'язання актуальних освітніх проблем та підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Предметно-професійне підвищення кваліфікації пов'язане з поглибленням, удосконаленням та оновленням знань і умінь з предмета.

У роботі авторської творчої майстерні (АТМ) взяли участь 17 вчителів математики Харківської області та м. Харкова, які висловили власне бажання відвідувати майстерню. Серед них мають вищу кваліфікаційну категорію – 84 % , першу – 26% осіб; 4 особи мають звання «учитель-методист» і 4 особи звання – «старший учитель».

Авторська творча майстерня вчителів математики у 2012–2013 навчальному році працювала за навчальною програмою «Науково-методичний супровід роботи вчителя математики з академічно обдарованими учнями». Особливістю цієї навчальної програми є спрямованість на поглиблення знань учителів з питань методики розв'язування задач підвищеної складності та підготовку учнів до участі у математичних змаганнях, а також на активізацію роботи математичних гуртків.

Навчальний план розрахований на 144 години очно-заочно-дистанційного навчання. Соціально-гуманітарний модуль – дистанційне навчання (16 годин), професійний модуль – очне навчання (56 годин), питання психолого-педагогічного розділу – заочне навчання (72 години).

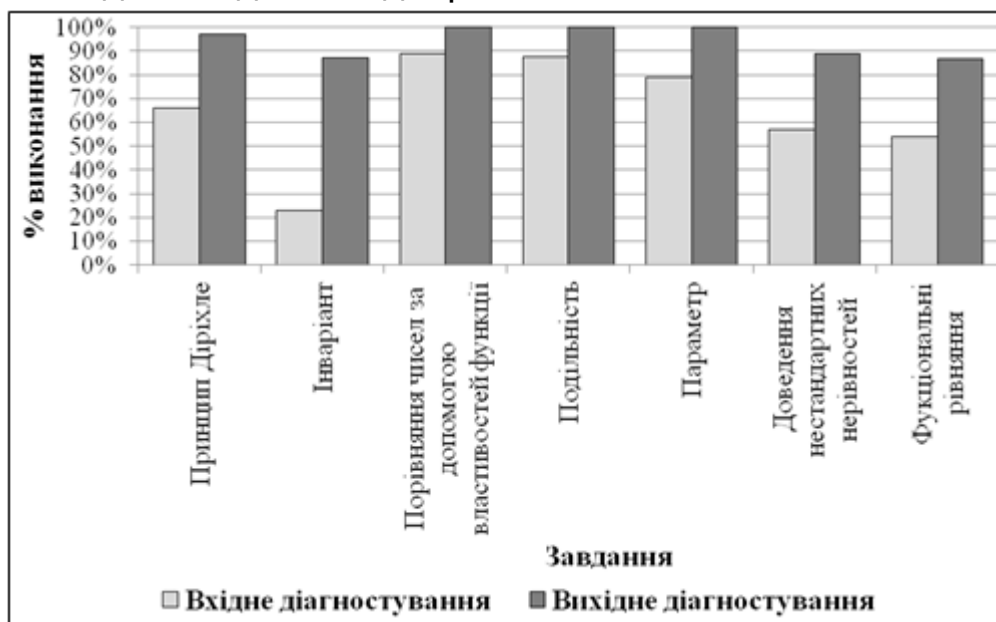
Під час роботи АТМ треба було з'ясувати:

- чи може це бути формою підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- чи є це умовою розвитку інноваційної діяльності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів?

Було передбачено, що результатом роботи учасників АТМ має стати створення методичних матеріалів з питань організації та підготовки учнів до участі у математичних турнірах та олімпіадах, а також впровадження в навчальний позаурочний процес системи нових

педагогічних ідей, що виходять за межі стандарту та пов'язані з формуванням в учнів математичних компетентностей.

Аналіз результатів вхідного і вихідного діагностування учасників майстерні показує, що не всі педагоги були добре обізнані щодо методів і прийомів розв'язування задач, які пропонуються на олімпіадах і турнірах. Порівняльний аналіз щодо правильного виконання завдань подано на діаграмі:

Аналіз свідчить про те, що не всі вчителі-учасники АТМ раніше самостійно цілеспрямовано та системно вивчали теоретичні питання позапрограмового курсу з математики, що знаходять відображення в олімпіадних і турнірних задачах.

Результати вихідного діагностування показують, що активна підготовка до занять і під час виконання індивідуальних завдань за темами, які обговорювались на заняттях, сприяла набуттю вчителями нових практичних навичок розв'язування нестандартних задач з математики.

Під час роботи АТМ впроваджувались активні форми проведення занять: тренінг, майстер-клас, дискусія, «обери позицію», «знайдіть оригінальний метод розв'язання». Практикою стало звітування учасників про виконання поточних індивідуальних завдань та інше.

Висновки та результати дослідження. Авторська творча майстерня може бути одним із перспективних напрямів удосконалення системи післядипломної педагогічної освіти, яка дозволяє продукувати оригінальні, інноваційні ідеї, пропозиції щодо вдосконалення

навчально-виховного процесу в навчальному закладі.

Упровадження такої альтернативної форми підвищення кваліфікації вчителів математики сприяє:

- оновленню та поглибленню знань учителів з теоретичних питань математики, що застосовуються при розв'язуванні турнірних і олімпіадних задач;
- формуванню в учителів внутрішньої мотивації та потреби у неперервній освіті та орієнтації на постійне професійне самовдосконалення;
- набуттю вмінь творчої професійної взаємодії;
- розвитку вмінь ефективно здійснювати пошук інформації та аналізувати її;
- формуванню потреби аналізувати власний педагогічний досвід і впроваджувати педагогічний досвід інших, адаптуючи його до себе;
- підвищенню ефективності організації та проведення позакласної роботи;
- оволодінню вчителями різноманітними методами розв'язання нестандартних задач.

Отже, створення і функціонування авторської творчої майстерні вчителів математики є одним з ефективних напрямів розвитку освіти дорослих, що сприяє розкриттю внутрішнього потенціалу педагогів та впровадженню інноваційних технологій в навчальному процесі.

Література

1. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагога ринкової системи освіти. / І. П. Підласий – К., 2004.– С.13
2. Олійник В. Реформування післядипломної педагогічної освіти на засадах кредитно-модульної системи організації навчального процесу / В. В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. – 2011. – № 1(18). – С. 3-7
3. Юсуфбекова Н.Р. Общие основы педагогической инноватики. Опыт разработки инновационных процессов в образовании (метод. пособ.) / Н.Р. Юсуфбекова. – М., 1991.– С. 10

Л. М. Колосова,
Науково-методичний центр
м. Вознесенська Миколаївської області

СПІВПРАЦЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ УСТАНОВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В РАМКАХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НОВАТОРСТВА ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАУКОВИХ ІДЕЙ В ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ

Сьогодні доцільно зацентувати увагу на співпраці науково-методичних установ різних рівнів у системі післядипломної педагогічної освіти в рамках Всеукраїнської школи новаторства. Важливим моментом, поштовхом до актуалізації цього питання став Всеукраїнський круглий стіл в м. Полтава, де розглядався досвід обласних координаторів Всеукраїнської школи новаторства, де було озвучено майже усіма учасниками необхідність створення Регіональних і Зональних шкіл новаторства. У рамках «круглого столу» ми отримали багато нової інформації, почули про цікаві знахідки, а також професійні ідеї, що звичайно спонукало до певного перезавантаження на місцях. На мою думку, такий досвід, дуже важливий і безцінний. Таке професійне спілкування необхідне, оскільки дає можливість по-новому осмислити процес підвищення фахової майстерності керівних і педагогічних працівників навчальних закладів. І, звичайно, цей момент надихнув на роздуми та подальші практичні кроки щодо створення Школи новаторства в нашому регіоні.

Як відомо, в останні роки кожен регіон наділяється правом і обов'язком визначати власну освітню стратегію і тактику, що полягає в розробці регіональних освітніх програм, формуванні обласних, міжрегіональних та регіональних ринків освітніх послуг, створенні регіональних експериментальних майданчиків для відпрацювання нових підходів до змісту й технології освіти відповідно до загальнодержавної стратегії розвитку освіти.

У цьому аспекті співпрацю науково-методичних установ у системі післядипломної педагогічної освіти як у вертикальній площині, так і в горизонтальній – регіональній – системі можна вважати одним з важливих напрямів діяльності на вирішення конкретних соціально-педагогічних та управлінських завдань, що в свою чергу актуалізує питання розширення мережі регіональних та зональних шкіл новаторства.

Вочевидь, що на рівні районної (міської) науково-методичної установи ці завдання припускають розробку проектів, цільових програм із запровадження зональних шкіл новаторства та внесення змін в існуючу практику організаційно-методичної роботи.

З огляду на це, нами активно підтримується ініціатива Університету менеджменту освіти щодо діяльності Всеукраїнської школи новаторства, до якої наш науково-методичний центр вже епізодично долучається.

Наша установа з 2010 року – експериментальний майданчик Університету менеджменту освіти як наукової установи НАПН України, яка здійснює консалтингову та експертну функцію щодо нашої діяльності з проблеми управління професійним розвитком методистів.

У цьому контексті спілкування з науковцями для нас дуже важливе. Корисним є досвід професійної співпраці з І. А. Зязюном, В. В. Олійником, В. Д. Шарко, Т. В. Івановою, О. М. Боровік; Є. Р. Чернишовою, Н. В. Любченко, Т. І. Бурлаєнко та іншими науковцями Університету менеджменту освіти в рамках щорічних серпневих освітянських конференцій, науково-практичних та навчальних семінарів, коли педагоги міста мають можливість поспілкуватися безпосередньо з науковцями, пересвідчитися ще раз у тому, що вони активно працюють на формування нової свідомості педагога, здатного здійснювати на високому рівні професійну діяльність.

Також беремо участь в обговоренні професійних проблем, обміні досвідом у всеукраїнських науково-практичних семінарах; ярмарках педагогічних інновацій, у «круглих столах» з питань інноваційного підходу до формування та розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у системі неперервної освіти в рамках всеукраїнських та міжнародних освітянських виставок.

Ми також долучилися до серії видань «Бібліотечка Всеукраїнської школи новаторства», до якої включено розроблений нами навчально-методичний комплекс, що розкриває зміст і специфіку управління професійним розвитком методистів науково-методичних установ у регіональній неперервній педагогічній освіті.

Взаємодія в рамках Школи новаторства забезпечується також шляхом участі у науково-практичних семінарах та конференціях на базі закладів Консорціуму установ післядипломної освіти, створеного з ініціативи Університету менеджменту освіти.

Ми свідомі того, що важливими завданнями такої співпраці є

забезпечення наступності в активному застосуванні у практичній педагогічній та методичній діяльності знань, набутих на семінарах, виставках, «круглих столах», конференціях в рамках Школи Новаторства, а також розширення організаційних форм методичної роботи, над чим ми і працюємо.

Це все не лише визначає темпи впровадження інновацій і перспективного педагогічного досвіду, а й сприяє створенню авторських методик творчого розвитку та соціалізації підростаючого покоління, що втілюється в узагальненні та поширенні передового педагогічного досвіду як на рівні міста, так і на обласному та всеукраїнському рівнях.

Наші методисти, а також педагогічні працівники навчальних закладів міста, координацію діяльності яких ми здійснюємо, постійно розкривають питання своїх досліджень у статтях в провідних наукових та фахових виданнях з педагогічних наук.

Результати теоретичних та практичних напрацювань нашого науково-методичного центру знайшли своє відображення у науково-методичному та навчально-методичних посібниках.

Також вже стало традицією презентувати результати практичної діяльності науково-методичного центру як експериментального майданчику Університету менеджменту освіти на всеукраїнських і міжнародних виставках-конкурсах науково-методичних розробок. Як правило, кожна участь є яскравим показником результативності спільної роботи з Університетом, оскільки в нашому заліку бронзові, срібні та золоті медалі.

На наше глибоке переконання, саме завдяки ефективній взаємодії і співпраці Університету менеджменту освіти, обласних ІППО, районних (міських) методичних кабінетів, педагогів-новаторів у рамках Всеукраїнської школи новаторства забезпечується поглиблення експериментальної, пошукової, науково-дослідної роботи в регіонах, трансформація наукових ідей в педагогічну практику. Саме у такий спосіб створюється єдиний всеукраїнський методичний простір, в якому відбувається апробація нових інноваційних моделей навчання і виховання, поєднується теорія і практика, впроваджується науковий підхід в освітянську практику. Тому, ми вже знаходимося на тому етапі, що готові до створення зональної школи новаторства і запрошуємо всіх бажаючих до співпраці.

Користуючись нагодою, хочеться висловити слова щирої вдячності Університету менеджменту освіти за надання можливості

участі у такому професійному діалозі і побажати всім учасникам щирої радості, безхмарних благословенних днів, творчої наснаги, нових педагогічних звершень. Хай завжди щедрою буде освітянська нива, а у всіх Ваших починаннях будуть супутниками успіх та удача!

Хочу завершити розмову словами нашого ректора Віктора Васильовича Олійника, який сказав, що інвестиції в педагога – це інвестиції в майбутнє наших дітей, майбутнє України. Тож Школа новаторства то є дійсно інвестиція в майбутнє України.

В. Є. Харагірло,
Інститут післядипломної освіти
інженерно-педагогічних працівників (м. Донецьк)
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

ІННОВАЦІЇ В ПРОФТЕХОСВІТІ: МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД

Пріоритетним напрямом діяльності Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників УМО (м. Донецьк) є впровадження передового педагогічного досвіду та новітніх педагогічних технологій у навчально-виховний процес. Перш за все, у навчальних планах підвищення кваліфікації майстрів та викладачів розроблено такі курси: «Сучасні дидактичні технології», «Інноваційні технології навчання професії», «Інформаційні та комунікаційні технології. Комп'ютерна графіка», «Сучасні технології виробництва». З метою підвищення ефективності роботи щодо впровадження педагогічного досвіду та інноваційних технологій в інституті було створено відділ педагогічних технологій, основним напрямом роботи якого є виявлення та поширення передового досвіду педагогічних працівників професійно-технічних закладів України, збір та систематизація педагогічних технологій.

Працівники відділу педагогічних технологій разом із викладачами інституту здійснюють пошук нестандартних методів навчання і виховання. У відділі зібрано 1278 адрес педагогічного досвіду педпрацівників ПТНЗ України (24 області), які систематизовано у картотеці на паперових та електронних носіях.

Щорічно видається оновлений методичний бюлетень «Адреси передового педагогічного досвіду педагогічних працівників ПТНЗ України». Методичний бюлетень містить довідково-інформаційний

матеріал щодо адрес педагогічного досвіду майстрів та викладачів ПТНЗ України.

Серед зібраного цікавим є досвід таких викладачів і майстрів ПТНЗ України:

1. Супрун Світлана Анатоліївна - старший викладач, спеціаліст вищої категорії Черкаського вищого професійного училища імені Героя Радянського Союзу Г.Ф.Короленка. Тема досвіду «Методика проведення підсумкових уроків». У роботі викладач широко використовує технологічний диктант, картки-завдання, лабораторно-практичні та самостійні роботи, інструкційно-технологічні картки, уроки-презентації, уроки-конференції. Підсумок проводиться за даними протоколу змагань, оголошується кінцевий результат на кращу за знаннями команду і кращих за успішністю учнів групи.

2. Челпаченко Ніна Борисівна – викладач-методист Горлівського центру професійно-технічної освіти Донецької області. Тема досвіду «Визначення та впровадження в навчальний процес регіональної складової професійних компетенцій кухарів».

3. Теслюк Наталія Іванівна – методист Житомирського вищого професійно-технологічного училища. Тема досвіду «Використання інформаційно-комунікаційних технологій та створення електронного портфоліо». Використання інформаційно-комунікаційних технологій у методичній роботі дозволяє здійснювати: контрольню-аналітичну діяльність; оформлення ділової документації; використання мультимедійного супроводу в навчально-виробничому процесі; використання мультимедійного супроводу під час проведення методичних заходів; дослідно-експериментальну та наукову роботу; проведення атестації педагогічних працівників; узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду.

4. Безручко Лариса Володимирівна – майстер виробничого навчання I категорії Полтавського центру професійно-технічної освіти. Тема досвіду «Впровадження проблемно-пошукових методів з метою підвищення позитивної мотивації учнів до навчання». Уже декілька років Безручко Л.В. активно впроваджує проблемно-пошукові методи навчання і вважає їх пріоритетними тому, що вони дають змогу розвинути навички творчої навчально-пізнавальної діяльності, сприяють свідомому і самостійному оволодінню знаннями, вміннями та навичками.

Передовий педагогічний досвід широко пропагується і впроваджується у роботу професійно-технічних училищ, ВПУ, ліцеїв, коледжів України.

З метою вивчення, поширення та обміну педагогічним досвідом щомісяця зі слухачами курсів підвищення кваліфікації проводяться такі заходи:

- педагогічна майстерня «Новаторський досвід впроваджуємо в навчальний процес ПТНЗ»;
- презентація передового педагогічного досвіду;
- круглі столи «Впровадження педагогічних технологій у навчально-виховний процес ПТНЗ»; «Шляхи підвищення ефективності методичної роботи у професійних навчальних закладах»;
- «Методична мозаїка», методичний ринг;
- конференції з обміну педагогічним досвідом «Технологізація навчально-виховного процесу ПТНЗ», «Розвиток творчих здібностей учнів ПТНЗ»;
- спільно з кафедрою педагогіки та психології професійної освіти проводиться постійно діюча науково-практична інтернет-конференція «Інноваційна професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення».

Відділ педагогічних технологій щорічно проводить Всеукраїнські та регіональні науково-методичні семінари, на яких розглядаються питання впровадження у навчально-виховний процес ПТНЗ інноваційних педагогічних технологій. Так, у квітні 2013 р. спільно з кафедрою ПППО (зав. Максименко О.Г.) та НМЦ ПТО у Донецькій області (заст. директора Заболотна М.М.) було проведено регіональний науково-практичний семінар «Фестиваль педагогічних інновацій». У роботі семінару взяло участь понад 70 педагогічних працівників ПТНЗ України Донецької, Дніпропетровської, Луганської, Полтавської, Одеської та Херсонської областей. Серед них директори, заступники директорів з навчальної роботи, методисти, практичні психологи, викладачі спецдисциплін, майстри виробничого навчання.

Учасники семінару у своїх доповідях обмінялися кращим досвідом щодо підвищення ефективності навчально-виховного процесу шляхом впровадження інноваційних педагогічних технологій.

Майстер-клас «Бенефіс флористики» проводили **Яворська Олена Станіславівна, Прилуцька Світлана Олексіївна**, викладачі спецдисциплін Донецького центру професійно-технічної освіти

29–30 жовтня 2013 року відбувся Всеукраїнський науково-методичний семінар «Сучасний урок у професійній школі: здобутки та перспективи» для старших майстрів, майстрів виробничого навчання та методистів професійно-технічних навчальних закладів України. Організаторами семінару виступили кафедра методики професійного навчання і новітніх технологій виробництва та відділ сучасних технологій виробництва ІПО ІПП УМО.

У роботі семінару взяли участь 93 педагогічних працівники ПТНЗ, які представляли Київську, Донецьку, Полтавську, Луганську, Херсонську, Сумську, Харківську, Кіровоградську області та Автономну Республіку Крим (місто Севастополь). Серед учасників семінару: заступники директорів ПТНЗ з навчально-виробничої роботи, методисти ПТНЗ та ОНМЦ, старші майстри ПТНЗ, майстри виробничого навчання ПТНЗ, викладачі професійно-теоретичної підготовки ПТНЗ, науковці ІПО ІПП УМО.

Жваве обговорення доповідей учасників семінару.

Відділом педагогічних технологій створено три обласних експериментальних майданчики (термін проведення експерименту 2012–2017 рр.) на базі Донецького професійно-технічного училища торгівлі і ресторанного сервісу, Донецького центру професійно-технічної освіти № 115 та Єнакіївського професійного торгово-кулінарного ліцею з метою апробації інноваційних педагогічних технологій та впровадження педагогічного досвіду в навчально-виховний процес ПТНЗ.

Таким чином, впровадження педагогічного досвіду та новітніх педагогічних технологій у навчально-виховний процес ПТНЗ є однією із складових загальної системи управління освітою. Тому в роботі нашого інституту акцент зроблено на управління цілісним педагогічним процесом на науковій основі, розумінні всієї його складності, знанні механізмів і закономірностей педагогічної взаємодії, які сприяють розвитку особистості педагогічних працівників та поширенню перспективного педагогічного досвіду.

О. А. Прокопенко,
ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ Я-КОНЦЕПЦІЇ В ПРОЦЕСІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДДІЛУ В МЕЖАХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НОВАТОРСТВА

Інтеграційні процеси в міжнародному освітньому просторі визначають стратегічний напрям розвитку післядипломної освіти України, а також обумовлюють удосконалення передового педагогічного досвіду, що є необхідністю для переходу на якісно новий, конкурентоспроможний рівень в освіті. Конкурентоспроможний рівень післядипломної педагогічної освіти завжди перебуває в стані інноваційного руху, реформування та модернізації. На сьогодні стає актуальною проблема взаємовпливу власне інноваційної педагогічної діяльності та особистісної складової професійного розвитку педагога з огляду на ефективність упровадження та опрацювання освітніх інновацій, тобто проблема впливу особистісних факторів на рівень особистісно-професійного розвитку освітянина, продуктом якого є його професійна Я-концепція.

Під «Я-концепцією освітянина» слід розуміти уявлення кожного члена педагогічного колективу про себе як про людину і професіонала. Це усвідомлення педагогом своєї місії, своїх професійних завдань і якостей, на основі яких він будує свої взаємини з колективом, адміністрацією, колегами та учнями. Це результат виокремлення людиною себе з навколишнього середовища, в даному разі як професіонала.

На думку Ш. Амонашвілі, бути справжнім майстром педагогічної справи означає мати вихідну педагогічну позицію своєї діяльності; володіти методикою, технологією реалізації вихідної позиції в педагогічному процесі; постійно шукати шляхів повного, вдалого, глибинного, точного, а деколи й витонченого вирішення проблем навчання і виховання, організації життя дітей, проблем роботи з батьками та громадськістю.

Дослідження інноваційної практики педагогічних освітніх закладів у рамках Всеукраїнської школи новаторства дає змогу стверджувати,

що результативність інноваційної діяльності педагога залежить не лише від його професійної майстерності, а й від формування професійної Я-концепції. Адже саме від професійної Я-концепції, його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, виховання учнів як у процесі навчання, так і в позанавчальний час.

Професійна «Я-концепція» — складне особистісне утворення, що включає різні структури і рівні їх функціонування. Серед різноманітних компонентів структури можемо виділити основні такі:

- уявлення про себе як про професіонала, про своє професійне майбутнє (у статичі і динаміці), ідентифікація себе з професійною діяльністю;
- ставлення до себе як до професіонала, до різних професійних процесів і професійних категорій;
- особистісна значущість професійної діяльності в системі інтересів і мотивів.

Під «Я-концепцією освітянина» слід розуміти уявлення кожного члена педагогічного колективу про себе як про людину і професіонала. Це усвідомлення педагогом своєї місії, своїх професійних завдань і якостей, на основі яких він будує свої взаємини з колективом, адміністрацією, колегами та учнями.

Це результат виокремлення людиною себе з навколишнього середовища, в даному разі як професіонала.

В основі ефективності педагогічної діяльності лежить «Я-концепція» педагога, оскільки прийняття себе, розуміння себе, оптимістичне життєрадісне світосприйняття — головний і провідний принцип забезпечення соціально-психологічних умов для зміцнення і збереження сприятливих тенденцій у самовдосконаленні та самореалізації особистості педагога.

Кожен педагог керується чотирма компонентами власного «Я»:

- «актуальне Я» — яким себе бачить педагог на даний час;
- «ретроспективне Я» — яким освітянин себе бачить та оцінює стосовно початкових етапів своєї праці;
- «ідеальне Я» — яким учитель хотів би бути;
- «рефлексивне Я» — оцінка керівниками школи, колегами, учнями та батьками.

Психологічним механізмом формування «Я-концепції» педагога є інтеріоризація ним оцінних ставлень до нього інших (колеги, керівник школи, учні та їхні батьки), соціальне порівняння себе з іншими в

педагогічній діяльності, інтегрування власних вражень і переживань від конкретних результатів педагогічної дії, самоатрибуція як деяка компенсаторна функція наявних суперечливостей в «Образі-Я» тощо.

Звичайно, ми не заперечуємо й те, що на становлення професійної Я-концепції впливають різні чинники, серед яких можна виокремити такі: матеріально-технічні (рівень заробітної платні, навантаження педагогів, побутові умови, сімейні обставини); соціально-психологічні (сумісність інновації з існуючим досвідом і цінностями; перевага нового порівняно з традиційним щодо більш високих результатів виховання й навчання, полегшення роботи для ефективного результату; простота апробації тощо). *На другому етапі* неминуче діє закон опору нововведенню, оскільки будь-яка інновація в ході реалізації обов'язково вносить у соціально-педагогічне середовище зміни в уявленнях про педагогічні процеси та явища; при цьому відбувається диференція суджень про значущість інновації, її оцінок.

Третій етап інноваційної педагогічної діяльності – це рутинізація, перетворення інновації в традицію, у звичний спосіб діяльності.

Саме Школа новаторства зумовлюється такими пріоритетними чинниками, як організація оптимального інноваційного простору та освоєння технології самоорганізації педагогічної діяльності у якому діють два закони: закон фінальної реалізації інноваційної діяльності та закон стереотипізації педагогічної інновації. Будь-яка інновація має тенденцію із часом перетворюватися на стереотип мислення і практичної дії. І саме творчі здобутки колективів закладів ППО, презентації їх навчальних, науково-методичних, науково-методичних матеріалів слугують розвитку професійної Я-концепції.

На завершення згадаємо відомий вислів щодо ефекту зігриваючого сяяння успіху: «Людина, яка переживає емоційний підйом, ніби заражає «хворобою успіху» оточуючих, бо вона самостверджується і досягає більшого, ніж сама від себе очікувала».

В. Я. Ястребова,

КЗ «ЗОІППО» ЗОР
м. Запоріжжя

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Першочергове завдання інформатизації системи освіти Запорізького регіону на 2013–2017 роки – створення єдиного інформаційного освітнього простору.

Єдиний освітній інформаційний простір регіону складається із бази даних, електронного навчання, віртуальних співтовариств, електронних бібліотек, методичної скарбниці; ці складові забезпечуються організаційно-технологічною структурою: компютеризацією, інтернетизацією, навчанням учителів, навчанням учнів.

У Запорізькій області створено єдину освітню мережу навчальних закладів, інформаційну систему управління освітою, освітній портал Заповікі (візитка ЗНЗ, інтернет-ресурси, віртуальні МО, РМК, структурні підрозділи ЗОІППО, дистанційні майстер-класи, обласні конкурси, тематичні навчальні роки на Заповікі, творчі лабораторії вчителів, методична скарбниця, електронні портфоліо, веб-квести).

За наказом ОблУОН Запорізької облдержадміністрації від 28.12.2011 № 914 Запорізьким інститутом післядипломної освіти створено «Школу сучасних знань». Під керівництвом науково-педагогічних працівників інституту створено творчі групи, які розробляють авторські навчальні курси за предметами, розроблено Положення про функціонування «Школи сучасних знань», оголошено обласний конкурс на розробку дистанційного курсу для учнів 9 класів, проведено науково-практичну конференцію «Школа сучасних знань: інформаційні технології навчання в рамках єдиного освітнього простору».

В інституті розроблено 31 навчально-методичний комплекс з дистанційної освіти, впроваджено в практику післядипломної освіти 27 дистанційних курсів та 4 дистанційні спецкурси.

На всіх курсах підвищення кваліфікації всіх категорій педагогів викладається спецкурс з ІКТ, який спрямований на розвиток предметно-орієнтованого рівня ІТ-компетентності вчителів (28 таких спецкурсів різної тематики і для різних категорій вчителів та керівних

кадрів).

На даний момент навчання в галузі ІКТ на різних рівнях підготовки пройшли 22808 вчителів, що становить 129,4%.

З 2008 року здійснюється моніторинг рівня інформатизації закладів освіти Запорізької області

На виконання 100% Програми в Запорізькій області спрямована така робота:

- забезпечення навчання та методичного супроводу учасників інформатизації освіти;
- забезпечення навчання вчителів інформатики та методичної підтримки викладання курсу інформатики;
- забезпечення організаційного супроводу та методичної підтримки діяльності, спрямованої на впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню діяльність навчальних закладів та відділів (управлінь) освіти;
- забезпечення розвитку медіа-інформаційної грамотності вчителів та учнів Запорізької області;
- організація роботи з обдарованими учнями в галузі інформатики та інформаційних технологій та медіа-освіти;
- розбудова єдиного освітнього інформаційного простору Запорізької області;
- впровадження сучасних Інтернет-технологій в освітній процес Запорізької області, розвиток віртуальних педагогічних спільнот.

Кафедрою інформаційних технологій в освіті розроблено багаторівневу модель ІКТ-компетентності педагогів: базовий рівень, професійно-орієнтований рівень, організаційно-управлінський, корпоративний рівень. Інститутом здійснюється координація участі освітян області у Всеукраїнських проектах і програмах: «Intel® Навчання для майбутнього», «Партнерство у навчанні», «Цифрові технології», «1 учень – 1 комп'ютер», а також :

- «он-ляндія – безпечна веб-країна»;
- «шлях до успіху»;
- «відкритий світ»;
- «безпечне використання ІКТ»;
- «учителі в он-лайні»;
- «школи-новатори»;

- «бобер»;
- «медіа-освіта».

Здійснюється координація регіональних проектів і програм:

- «формування та розвиток ІТ компетентності педагогів та учнів»;
- створення єдиного інформаційного освітнього простору Запорізької області;
- «віртуальна школа програмування»
- методичний освітній портал ЗапоВікі
- «школа сучасних знань»
- розвиток медіа-інформаційної грамотності вчителів та учнів.

Започатковано проведення обласних ІКТ-конкурсів :

- Інтел «Успішний проект».
- Майкрософт «Вчитель-новатор».
- Школа-новатор.
- Школа інформаційного суспільства.
- Конкурси веб-ресурсів.
- Конкурс навчальних програм для профільних спецкурсів з ІКТ.
- Самсунг – назустріч знанням.
- Шлях до успіху.

Традиційним стало проведення тренінгу «Актуальні проблеми інформатизації освіти», організація роботи віртуальних методичних об'єднань вчителів-предметників, положення про які затверджено науково-методичною радою.

На сайті інституту видається Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (за рік опубліковано 192 статті) та методичний журнал «Імідж» (69 статей).

На сайті працюють:

- інтернет-спільнота управлінців;
- віртуальне МО Основи здоров'я;
- віртуальна кафедра менеджменту освіти та психології;
- школа молодого управлінця;
- консалтинговий пункт з питань управління освітою.

Створюється Віртуальний пункт незалежного педагогічного аудиту.

Кафедрою менеджменту освіти на базі Науково-методичного

центра створено Віртуальний університет «Інноватика та інновації»: організовано постійне інтернет-консультування через віртуальний консалтинговий пункт, планується розробка та проведення вебінарів та відеолекцій з проблеми запровадженні інноваційної діяльності в педагогічну та управлінську діяльність. Організовано роботу електронної бібліотеки, салону педагогічних інновацій, виставкового залу педагогічних інноваційних розробок «Майстер-клас» з можливістю інтернет-голосування.

Таким чином, на сьогодні можна стверджувати, що у Запорізькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти склався досвід використання інформаційних технологій як засіб удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

С. Ф. Клепко,
Полтавський ОІППО ім. М. В. Остроградського

ТЕЗАУРУСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Вступ

Проблема підвищення якості освіти турбує представників усіх її сфер і підрозділів, зокрема, системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Проте предметного розуміння шляхів і факторів поліпшення освіти у дискусіях не досягнуто, а запропоновані численні концепції при детальному аналізі виявляються у кращому випадку наближенням до вирішення проблеми, а ніяк не її розв'язанням. Проте при всіх застереженнях основна ідея для розуміння сутності освітнього процесу все ж висунута на досить високому рівні формалізації і аргументованості. Йдеться про тезаурусний підхід до навчання як засобу пізнання і систематизації мови певної предметної галузі, точніше – метод тезаурусного моделювання лексики. Він все активніше обговорюється у літературі.

Використання тезаурусів у проектуванні педагогічної підготовки викладачів

Використання тезаурусів у проектуванні педагогічної підготовки викладачів технічних ВНЗ у системі післядипломної освіти як перспективний напрямок запропонувала Л. Гур'є (2001) [1]. Цей автор

---

¹ Гур'є Л. *Использование тезаурусов в проектировании педагогической подготовки преподавателей технических вузов в системе последипломного образования // Образовательные*

звернула увагу, що в післядипломній освіті основною проблемою є не засвоєння величезного і швидкозростаючого обсягу знань і навіть не орієнтація в його потоці, а проблема отримання, створення, виробництва унікального знання, в якому є особистісна потреба. Тобто післядипломна освіта є способом інформаційного обміну, який відбувається в кожному акті життєдіяльності особистості протягом усього її життя, і по суті є формою «освіти освічених людей», яку не можна вважати видом навчання, а потрібно сприймати як форму неперервної проєктивної освіти. Тому «конкретизація цілей додаткової професійної освіти і цілей проєктування навчальної інформації, що задається і становить основу навчання, на рівні загального теоретичного уявлення навряд чи можлива. По-перше, така конкретизація у сфері «освіти освічених людей»... призведе до насадження єдиної, значною мірою абстрактної, моделі викладача як результату навчання, що не враховує різні стилі діяльності, досвід, особистісні особливості і потреби викладача. По-друге, така конкретизація не враховуватиме зростаюче різноманіття професійної діяльності викладача» [там само].

У такому контексті перспективним видається побудова навчального плану та навчальних програм підготовки викладачів, що базуються на тезаурусі. При цьому можуть використовуватися інформаційно-пошукові (ІПТ) і логіко-категоріальні (ЛКТ) тезауруси.

Метод побудови ІПТ і ЛКТ, заснований на аналізі нової літератури, дозволяє вважати, що тезаурус об'єктивно відображає сутність та перспективи розвитку спеціальності, оскільки інформаційний потік, на основі аналізу якого будується тезаурус, формується практично нескінченним числом учасників наукової комунікації в даній галузі знань. Таким чином, стверджує Л. Гур'є, зміст підготовки викладачів, спроектований на основі тезауруса, буде об'єктивно і адекватно відображати в кожний конкретний момент часу необхідний рівень, зміст і характер професійно-педагогічної діяльності викладача.

Оскільки тезаурус містить поняття всіх рівнів ієрархії, то це дає змогу здійснити складання об'єктивної робочої програми, надає можливість розподіляти навчальний час таким чином, щоб на дисципліни нижчих ієрархічних рівнів, зміст яких змінюється значно швидше, виділялося менше часу.

Тезаурус може вбудовуватися в експертну систему, яка в цьому випадку (будучи забезпечена засобами навчання) може використовуватися як автоматизована навчальна система.

Підставою для використання тезауруса в педагогічній практиці є аналогія між навчальним процесом і сукупністю семантичних процесів, що відбуваються в деякому мовному середовищі. Це мовне

середовище утворене безліччю елементарних понять (законів, теорій, методів, проблем, наукових фактів) і зв'язків між ними (конкретизація, інтерпретація, формалізація, моделювання, аналогія, синтез, аналіз, абстракція, індукція, дедукція тощо), а також сукупністю вкладених одна в одну структур: елементарних понять, елементарних структур з елементарних понять і та ін.

Давно триває дискусія про розроблення стандартів ППО, проте жодного такого стандарту для певної категорії учителів не створено. Здається, це викликано як проблемою складності цілепокладання ППО, так і проблемою упорядкування термінології в освіті. Словники-тезауруси є таким засобом упорядкування термінології. Тезаурусний опис термінології суттєвий на всіх етапах стандартизації: систематизації термінів, створення логіко-понятійної моделі терміносистеми, і власне стандартизації.

Відповідно до основних положень методики стандартизації науково-технічної термінології, тезауруси можуть слугувати тим же цілям, що і стандарти [2, с. 4].

Тезаурусний підхід до визначення ефективності діяльності ОІППО

Використання тезауруса і заснованих на ньому методик проектування змісту навчальної дисципліни дає змогу діагностично задавати результати навчання і, отже, оптимізувати процес підготовки та підвищення кваліфікації викладачів у системі післядипломної освіти.

Життєвою основою знання є інформація. Завжди не вистачає ні часу, ні сил, щоб охопити і зрозуміти все. Управління контентом – явище глобальне, з яким стикається кожен із нас щодня. Щоб допомагати співробітникам компанії отримувати, зберігати, обробляти і поширювати інформацію, працювати з нею як з корпоративним активом найбільш послідовним, природним і «фабричним» способом, розроблена «наука про те, як працювати з документами» – концепція ЕСМ (Enterprise Content Management). Дисципліна ЕСМ (управління корпоративним контентом) включає комплекс стратегій, методик та інструментів, що забезпечують збір, управління, зберігання та надання співробітникам організації корпоративного контенту. ЕСМ дає можливість управляти неструктурованою інформацією компанії незалежно від її форми. ЕСМ – дисципліна зріла і розвинена. За тридцять років її існування і розвитку накопичено значний обсяг міжнародних стандартів і ефективних практик, пов'язаних з розробкою, впровадженням та використанням ЕСМ-рішень.

Одним із ЕСМ-рішень управління контентом підприємства є

---

² Табанакова В. Д. Идеографическое описание научной терминологии в специальных словарях : диссертация ... доктора филологических наук : 10.02.21 / Вера Дмитриевна Табанакова. – Тюмень, 2001. – 288 с.

розроблення тезаурусів – «наборів слів у системі перехресних посилань, що належить до різних таксономій і забезпечує подобу метакласифікації, полегшуючи тим самим пошук документів»³, с.26].

Отже, тезаурусна лексикографія багатоаспектна. Вона пов'язана і з інформаційно-пошуковими системами в АСУ, і з роботою з упорядкування та стандартизації термінології, і з методами опису семантики мови науки і техніки. Словники-тезауруси, у свою чергу, також багатофункціональні. Поряд з використанням їх як інформаційно-пошукових мов, вони можуть розглядатися як спосіб упорядкування та стандартизації термінології, а також як інструмент системного опису семантики мови науки і техніки [⁴, с.5].

Ідея про тезаурус як основу проектування змісту підготовки викладачів є привабливою і зрозумілою, проте як вона може бути конкретно реалізована? Щоб відповісти на це питання, що є метою цієї статті, потрібно з'ясувати, що є тезаурус, тезаурусний підхід, і як конкретно він може бути застосований у системі ППО.

1. Поняття тезауруса

У Древній Греції тезаурусом (thésaurós) називали скарб, скарбницю, запас. І в науковій термінології нашого часу – в лінгвістиці, семіотиці, інформатиці, теорії штучного інтелекту та інших галузях знання – тезаурус позначає деяке особливим чином оформлене накопичення. В інформатиці та теорії штучного інтелекту звертається увага на систематизацію даних, що становлять тезаурус, і на їх орієнтаційний характер. Саме така характеристика тезауруса лягла в основу змісту цього поняття в загальногуманітарному тезаурусному підході: тезаурус – це структуроване подання і загальний образ тієї частини світової культури, яку освоює суб'єкт.

Тезаурус як спосіб систематизованого представлення знань і різновид ідеографічного словника розглядається Н. Гендіною як багатозначне слово, що має, як мінімум, два значення:

1) тезаурус як ідеальний об'єкт – це «сукупність знань, накопичених людиною або деяким колективом». Це упорядкований і відбитий у свідомості людини «лексикон», «світ» окремої особистості, «світ знань та інтересів». У теорії інформації тезаурусом називають запас знань (понять, суджень), розміщених у пам'яті суб'єкта, що сприймає інформацію, як структуроване знання у вигляді понять і смислових відношень між ними.

2) тезаурус як матеріально існуючий об'єкт – словник. Тезаурус – це словник особливого типу або ідеографічний словник, в якому слова розташовуються за ступенем смислової близькості. Лексика мови

---

³ Кэмерон С. Управление контентом предприятия. Вопросы бизнеса и ИТ / Стефан Кэмерон; пер. с англ. Алексея Кириченко. — М.: Логика бизнеса, 2012. — 176 с.

⁴ Табанакова В. Д. - Цит. пр.

представлена в них у вигляді систематизованих груп слів, тою чи іншою мірою близьких у смислового відношенні (синоніми, гіпероніми, гіпоніми, антоніми, пароніми та ін.). Тезаурус являє собою упорядковану сукупність лексичних одиниць, в якій в явному вигляді за допомогою спеціальних міток відображено смислові відношення (синонімічні, родовидові і асоціативні) між ними. Іншими словами, впорядкування лексики в тезаурусі здійснюється не за алфавітною або іншою формальною ознакою, а за смисловою (семантичною).

В основі побудови ідеографічних словників лежить логічна класифікація всього понятійного змісту лексики. Систематизація слів у таких словниках заснована на психологічних асоціаціях предметів і понять. Лексичні одиниці групуються в поля, в центрі кожного з яких стоїть слово, яке об'єднує інші слова, певною мірою близькі йому за значенням чи асоціюються з ним за змістом (наприклад : комаха – муха, бджола, мураха, метелик; повзати, літати, стрибати...). Як правило, слова і словосполучення всередині поля коротко тлумачаться таким чином, щоб було видно, чим кожне з них відрізняється від усіх інших членів поля.

Приклад: Тезаурус ЮНЕСКО

Прикладом є Тезаурус ЮНЕСКО, список термінів, що використовуються для тематичного аналізу і пошуку документів і публікацій у галузях освіти, культури, природничих, соціальних і гуманітарних наук, комунікації та інформації передусім за ієрархічною класифікацією (7000 термінів англійською мовою). Тезаурус ЮНЕСКО складається з семи основних тематичних галузей або полів з розбивкою на мікротезауруси, які дають змогу швидко знайомитися з темою. У мікротезаурусі вказуються змінні номери термінів, що перебувають на вищому рівні ієрархії, тобто описи без яких-небудь посилань на більш загальний термін (BT = Broader Term); кожен термін вищого рівня, якщо необхідно, супроводжується посиланням UF (= Used For) і спадною ієрархією описів, перед кожним з яких ставиться символ NT (= Narrower Term, вужчий термін). Для розкриття кожного терміну використовуються такі умовні позначки:

SN – зміст терміна: роз'яснення, що допомагає правильно використати даний опис;

MT – мікротезаурус: вказівка номера і найменування мікротезауруса, до якого належить даний опис;

UF – синонім: посилання на одну або кілька позицій, що не є описом і синонімічних або майже синонімічних даному опису;

BT – ширший термін: посилання на один або трохи родових або елементів, що породжують, що є описом і розташований одним рівнем вище в структурі тезауруса;

NT – вужчий термін: посилання на одне або декілька конкретних

чи похідних описів, що перебувають одним рівнем нижче в структурі тезауруса;

RT – родинний термін: посилання на одне або кілька супутніх описів.

Наприклад, у Тезаурусі ЮНЕСКО поняття «**розвиток сфери освіти**» (Educational development) визначено так: «позитивні еволюційні зміни одного або декількох змінних показників системи освіти у бік установленого критерію. У необхідних випадках використовуйте більш точний дескриптор». Це поняття належить до мікротезауруса «політика в галузі освіти». Його синонім – «прогрес у галузі освіти». Більш вузькими термінами є «розвиток навчального плану», «диверсифікованість освіти», а родинними термінами – «планування в галузі освіти». Перебувають одним рівнем нижче за поняття «розвиток освіти» в структурі тезауруса такі вужчі стосовно нього поняття як «інновації в освіті» (експерименти в галузі освіти, інновації в навчальній методології), «**реформа освіти**», «тенденції в сфері освіти» (тенденції в зарахуванні учнів). У свою чергу, поняття «**реформа освіти**» (educational reform), що також належить до мікротезауруса «політика в галузі освіти», тлумачиться як «заплановані або реалізовані зміни відносно основної частини національної системи освіти» є поняттям вужчим за поняття «розвиток сфери освіти». Його синоніми – «зміни в галузі освіти», «процес відновлення в галузі освіти». Родинними термінами є поняття «розвиток навчального плану»; «демократизація освіти», «диверсифікованість освіти», «інновації в освіті», «планування в галузі освіти» [5]. Останнє поняття, «планування в галузі освіти» розкривається термінами «розподіл шкіл», «розташування шкіл», «освітні проекти», «чисельність учнів у класі», «чисельність учнів у школі», «регіональні пріоритети в освіті», «статистика в галузі освіти», і зокрема, «**визначення місця розташування школи**» (**school mapping**), що тлумачиться як «планування діяльності освітніх установ з урахуванням демографічних і географічних факторів».

Необхідність створення україномовної версії Європейського освітнього тезауруса вичерпно пояснює К. Корсак [6].

Стан дослідження поняття тезауруса

У найновішій книзі «Тезаурус: огляд, ренесанс і перегляд» Сандра К. Роу і Алан Р. Томас розкривають походження і розвиток

---

⁵ Educational development // [http://databases.unesco.org/thesru/wwwi32.exe/\[in=affichethru.in\]](http://databases.unesco.org/thesru/wwwi32.exe/[in=affichethru.in]).

⁶ Теоретичні засади моніторингу якості вищої природничої та інженерної освіти. Монографія / Корсак К. В., Корсак Ю. К., Тарутіна З. Є., Похресник А. К., Козлакова Г. О. та ін. / Серія "Модернізація вищої освіти: світоглядно-педагогічні проблеми". — К.: Педагогічна думка, 2012. — 208 с.

тезаурусів, розглядають історичний розвиток тезаурусів і стандартів, що використовуються для побудови тезауруса; знайомлять із сучасними і новими функціями тезаурусів, у тому числі міжнародних і багатомовних; зміну визначень, характеристик, функцій і застосувань тезаурусів; мультикультурні питання відображення і взаємодії при створенні тезаурусів, їх роль в освіті і навчанні [7]. Загальні дослідження поняття тезауруса в інформаційній картині світу здійснює М. Чурсін [8]. М. Епштейн зауважує, що тезаурус – це мова, що демонструє свою власну мову, ту концептуальну модель, що кладеться автором в основу його світогляду і самоопису. На думку філософа, у міру рефлексивного зростання людства на перший план виходить тезаурусність – прошарок особистої самосвідомості, який поки ще недостатньо вимовлений, пророблений і підтриманий культурою. Тезаурусність починає знаходити суспільний престиж, чому сприяє Інтернет зі своїми пошуковими системами, каталогами і гіпертекстами, масовий читацький успіх словників і енциклопедій.

Тезаурусний підхід проголошений новою парадигмою гуманітарного знання [9]. У найбільш загальному вигляді тезаурус визначено як повний систематизований звід освоєних соціальним суб'єктом знань, істотних для нього як засіб орієнтації в навколишньому середовищі, а понад це також знань, які безпосередньо не пов'язані з орієнтаційною функцією, але розширюють розуміння суб'єктом себе і світу [10, с.67]. Тезаурус став символом організації знання взагалі.

Він показав свою евристичність у культурології, у рамках якої формується тезаурологія – свого роду суб'єктна культурологія. Найбільш повний і узагальнений виклад тезаурусної концепції гуманітарного знання, що лежить в основі суб'єктно орієнтованих напрямків досліджень у галузі соціальної філософії, культурології, соціології, антропології, філології, а також таких прикладних галузей діяльності, як соціальне і соціокультурне проектування, дизайн, гуманітарна експертиза, методологія тезаурусного підходу, що відкриває нові можливості в гуманітарному розумінні людини та її світу, представлено в монографіях Вал. Лукова і Вол. Лукова [11]

Питання розробки інформаційно-пошукових тезаурусів (далі –

---

⁷ *The Thesaurus: Review, Renaissance, and Revision / Sandra K. Roe, Alan R. Thomas. – Routledge, 2013 – 224 p.*

⁸ Чурсин Н. Н. *Понятие тезауруса в информационной картине мира [Текст] : монография / Н. Н. Чурсин ; Восточноукр. нац. ун-т им. В. Даля. – Луганск : Ноулидж, 2010. – 305 с.*

⁹ Костина А. В. *Тезаурусный подход как новая парадигма гуманитарного знания [Текст] / А. В. Костина // Обсерватория культуры: журнал-обозрение. – 2008. – N 5 (сентябрь-октябрь). – С. 102-109.*

¹⁰ Луков Вал. А., Луков Вл. А. *Тезаурусы: Субъектная организация гуманитарного знания. — М.: Изд-во Национального института бизнеса, 2008.*

¹¹ Луков Вал. А., Луков Вл. А. *Тезаурусы II : Тезаурусный подход к пониманию человека и его мира : н. [монография] — М. : Изд-во Нац. Ин-та бизнеса, 2013. — 640 с.*

ІПТ), як вказує О. Збанацька, досліджувалися І. Безбородовою, Д. Варгою, Т. Вилегжаніною, С. Жмайло, О. Кедровою, О. Лаврьоною, Р. Мдівані, Л. Пшеничною, Ю. Шемакіним. Дескрипторні ІПМ у 1970–1990-ті рр. досліджували Г. Валеєка, Р. Єфименко, Т. Омарова, Є. Розаускас, А. Соколов, на початку ХХІ ст. – А. Антопольський. У 1970-х рр. активно розробляються тематичні, галузеві і багатогалузеві ІПТ. Методику підготовки ІПТ було викладено А. Чорним (1968), Д. Варгою (1970), Ю. Шемакіним (1974), О. Кедровою (1987), О. Лаврьоною (2002), Р. Мдівані (2004), С. Жмайло (2004; 2006); семіотичні аспекти інформаційного пошуку та ІПТ – Ю. Шрейдером (1965; 1971), І. Веслером (1976), Л. Пшеничною (1977), Б. Якушиним (1976; 1978), С. Нікітіною (1978; 1987). В незалежній Україні практичною реалізацією ІПТ став універсальний «Інформаційно-пошуковий тезаурус» (2004) (розробники: Т. Вилегжаніна, О. Збанацька) [12].

Розгляд еволюції і галузей застосування ІПТ провела Н. Гендіна [13]. Автор зазначає, що, незважаючи на тимчасове зниження інтересу до ІПТ, у даний час, з появою повнотекстових баз даних природних мов і, особливо, з розвитком мережі Інтернет, з'явилася тенденція до нового осмислення логіко-семантичної функції тезаурусів у сучасних АІС, розширення галузей застосування ІПТ. Досвід показав, що необхідне «повернення» до ідеї використання ІПМ з контрольованою лексикою, зокрема ІПТ, для забезпечення пошуку інформації, насамперед, у контрольованій частині Інтернету – в електронних бібліотеках.

Зокрема, політематичний, галузеві та проблемні тезауруси можуть бути використані у царині термінознавства та опису систем знань таким чином:

- **Як засіб опису – інвентаризації існуючого рівня знань у певній галузі**, оскільки кожен термін являє собою «згусток знань», який може бути розгорнутий у визначення (дефініцію);

- **Як засіб систематизації термінології**, а отже, і знань у певній галузі науки. Це обумовлено тим, що першим елементом більшості наукових дефініцій термінів є вказівка на безпосередньо поняття. Отже, і в тезаурусі, де система понять експліцитна, тобто явно виражена, ієрархія понять завжди представлена наочно;

- **Як засіб стимулювання розвитку знань**. Тезаурусне подання термінології, крім встановлення однакового розуміння основних понять, дає змогу виявити прогалини (пропуски, лакуни),

---

¹² Збанацька О. М. *Архівні інформаційно-пошукові системи : розширення пошукових можливостей (1991–2008 рр.)*. – Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2010.

¹³ Гендіна, Н. І. *Информационно-поисковые тезаурусы: основные виды и области применения // Научные и технические библиотеки*. – М.: Государственная публичная научно-техническая библиотека России, 2008. – С. 5-14.

маловивчені поняття і «точки згущення» в термінологічних і понятійних системах. Це може слугувати орієнтиром у подальших дослідженнях, дозволяє виявити аналогії підсистем понять, а також визначити тенденції виділення підсистем понять і рубежі знань, від яких можливий подальший розвиток цієї галузі;

- **Як засіб опису історії розвитку спеціальних знань у певній предметній галузі.** Тезаурусне подання термінології дає можливість проводити дослідження особливостей розвитку галузевих знань, включаючи кількісне дослідження внеску окремих вчених і наукових шкіл у розвиток загальної теорії з урахуванням як кількості, так і новизни (залежно від статусу вводиться терміна – основний термін або синонім вже існуючого найменування заняття) та ієрархічного статусу понять, що вводяться відповідним терміном.

- **Одне з найважливіших питань:** наскільки тезаурусний підхід може бути продуктивним? Які методологічні і педагогічні процедури можуть вести до зростання тезаурусної свідомості не тільки окремих особистостей, але і у цілому у суспільстві, щоб міг бути артикульований найглибший його історичний досвід, незвідний до «історій»? [14].

Підготовка тезауруса з навчальної дисципліни як засіб активізації навчального процесу

Актуальною проблемою є аналіз і проектування тезаурусів навчальних дисциплін, застосування для цього методів штучного інтелекту [15]. О. М. Збанацька ініціювала постановку питання про підготовку тезауруса з навчальної дисципліни як засобу активізації навчального процесу [16]. Для школи таких тезаурусів розроблено вкрай мало [17]. Ю.М. Філіппович, А.В. Прохоров проаналізували досвід

---

¹⁴ Эпштейн М. Жизнь как нарратив и тезаурус / М. Эпштейн // Московский психотерапевтический журнал. – 2007. – № 4. – С. 47-56.

¹⁵ Кувалдина Т. А. Применение методов искусственного интеллекта для анализа и проектирования тезаурусов учебных дисциплин / Т.А. Кувалдина; М-во образования Рос. Федерация, Рос. гос. пед. ун-т им. А.И. Герцена, Волгогр. гос. пед. ун-т. – Волгоград : Перемена, 2003. – 193, [1] с.

¹⁶ Збанацька О. М. Підготовка тезаурусу з навчальної дисципліни як засіб активізації навчального процесу / О. М. Збанацька // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., (20–22 трав. 2008 р) Київ. – К., 2008. – С. 182–184.

¹⁷ Башарин В. Ф. Тезаурус курса физики средней школы : Фонд образоват. стандарта по физике для сред. шк. : (Понятия, явления, законы, методы познания) : Науч.-метод. пособие для учащихся, преподавателей и методистов / В. Ф. Башарин, Ш. А. Горбушин; Ин-т сред. проф. образования Рос. Акад. образования. М-во нар. образования Удмурт. Респ. – Ижевск : Изд-во Удмурт. ун-та, 2000. – 241 с.

Харченко В. К. Словарь-тезаурус детской речи / В. К. Харченко. – Белгород : БелГУ, 2001. – 214, [1] с.

Словник термінів педагогіки, психології та шкільного адміністрування / [упоряд. Горецький П.Й.]. – К. Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. – 112 с. – (Ін-т

словарно-тезаурусних описів семантики інформаційних технологій [18]. Словник термінів Ю. Рождественського вперше у російській культурі інтегрує і систематизує основний склад понять, що визначають устрій і функціонування різних сторін суспільного життя і призначений для самоосвіти учнів, педагогів, батьків і навіть громадських діячів [19]. У «Тезаурусі саморуку учнів до здорового способу життя в процесі навчання» приділено увагу основним термінам здорового способу життя учнів в процесі навчання, що допоможе учням активно включитися в процес саморуку до здорового способу життя [20]. Розроблено тезаурус педагога з фізичного виховання як навчальний посібник [21].

Т. Маркарова розцінює тезаурус з педагогіки як репрезентатор галузевої терміносистеми і як один із способів подання освітньої інформації (2008) [22]. Спроби укласти тезауруси з педагогіки зробила Н. Якса [23, 24]. Як посібник з педагогіки створено педагогічний тезаурус (словник) з досить повною смисловою інформацією з основних аспектів педагогічної науки для студентів університетів, педагогічних інститутів, аспірантів, вчителів шкіл, викладачів педагогічних технікумів в Курганському державному університеті [25]. О. Шилова дослідила теоретичні основи становлення інформаційно-педагогічного тезауруса

української наукової мови Української академії наук; 1928)

¹⁸ Филиппович Ю. Н. Семантика информационных технологий : Опыт словар.-тезаурус. описания / Ю.Н. Филиппович, А.В. Прохоров; М-во образования Рос. Федерации. Моск. гос. ун-т печати. – М. : МГУП, 2002. – 362, [2] с. – (Компьютерная лингвистика / М-во образования Рос. Федерации. Моск. гос. ун-т печати).

¹⁹ Рождественский Ю. В. Словарь терминов (Общеобразовательный тезаурус) : общество, семиотика, экономика, культура, образование / Ю. В. Рождественский. – 3-е изд. – Москва : Флинта : Наука, 2007. – 108, [1] с.

²⁰ Тезаурус самодвижения учащихся к здоровому образу жизни в процессе обучения : учеб. пособие для студентов и преподавателей / Пед. ин-т Саратов. гос. ун-та им. Н. Г. Чернышевского ; [сост.: Саятин В. Н., Саятина Н. Н., Иванова Л. А.]. – Саратов : изд-во Саратов. ун-та, 2004. – 66, [1] с.

²¹ Усманов В. Ф. Тезаурус педагога по физическому воспитанию : [учеб. пособие для вузов по специальности 050120 (033100) «Физ. Культура»] / В. Ф. Усманов, Н. Ф. Мартусевич. – М. ; .. : Бирс. гос. пед. ин-т, 2004. – 163 с.

²² Маркарова Т. С. Тезаурус по педагогике как репрезентатор отраслевой терминотерминосистемы и как один из способов представления образовательной информации / Тамара Сергеевна Маркарова // Лингвистическое обеспечение информационных ресурсов библиотек, музеев, архивов и других учреждений культуры: материалы IV научно-практ. семинара «Электронные ресурсы библиотек», 30–31 октября 2008 г., Санкт-Петербург. – СПб.: Сударыня, 2008. – С.79-88.

²³ Якса Н. В. Тезаурус з проблеми міжкультурної взаємодії [Текст] : словник / Н. В. Якса ; Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І.Франка, 2006. – 164 с. – Бібліогр.: с. 154-164.

²⁴ Якса Н. В. Соціально-педагогічний тезаурус [Текст] : словник / Н. В. Якса. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2006. – 154 с. – (Бібліотека соціального педагога).

²⁵ Педагогический тезаурус : Учеб. пособие по педагогике / М-во образования Рос. Федерации. Кург. гос. ун-т ; Авт.-сост. М. А. Весна и др. – Курган, 2002 – 189 с.

та його функції в системі професійної підготовки фахівця освіти [26]. Є. Огарьов уклав тезаурус безперервної освіти [27]. Тезаурус наукового дослідження з проблем неперервної професійної освіти розробила і аналізує С. Сисоєва [28].

Ступінь відповідності між тезаурусом учня і тезаурусом навчального контенту досліджується як метрика процесу засвоєння дистанційного навчального курсу [29]. Парадигми виховання розглядаються у континуумі: від «війни тезаурусів» до «діалогу тезаурусів» [30], і взагалі тезауруси визнані інструментами викладача [31]. Актуалізується проблема індивідуального тезауруса як системи знань та співвідношення понять «індивідуальний тезаурус» і «мовна особистість» [32].

Створення тезаурусів у системі післядипломної освіти

Є поодинокі спроби створення тезаурусів і у системі післядипломної освіти. Більше 500 термінів містить **Тезаурус методичного працівника** на допомогу методичним, науково-методичним працівникам інститутів післядипломної педагогічної освіти, районних (міських) методичних кабінетів (центрів), керівникам методичних об'єднань, методичних шкіл, постійно діючих семінарів, творчих груп та інших структурних підрозділів методичної роботи, розроблений у м. Рівне [33]. **Словник психолого-педагогічних термінів і понять** на допомогу працівнику сільської школи, укладений Ю.В. Буганом, В.І. Уруським у Тернополі, розкриває зміст 1350 найбільш уживаних психолого-педагогічних термінів, понять та

---

²⁶ Шилова О. Н. Информационно-педагогический тезаурус и его функции в системе профессиональной подготовки специалиста образования: теоретические основы становления : Монография / О.Н. Шилова; Рос. гос. пед. ун-т им. А.И. Герцена. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2001. – 156, [1] с.

²⁷ Огарев Е. И. Непрерывное образование: основные понятия и термины (тезаурус) / Е. И. Огарев ; Рос. акад. образования, Гос. науч. учреждение «Ин-т образования взрослых». – Санкт-Петербург : ГНУ ИОВ РАО, 2005 (СПб. : Тип. ГНУ ИОВ РАО). – 145 с.

²⁸ Сисоєва С. О. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження [Текст] / С. О. Сисоєва, І. Соколова ; НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, Маріуп. держ. гуманіт. ун-т. – К. : [ЕКМО], 2010. – 361 с. – (Наукова школа з проблем творчості і технологій у неперервній професійній освіті).

²⁹ Рыбанов А. Степень соответствия между тезаурусом учащегося и тезаурусом учебного контента как метрика процесса усвоения дистанционного учебного курса // Педагогические измерения. – 2013. – № 3. – С. 77–91.

³⁰ Луков Вал. А., Луков Вл. А. Парадигмы воспитания: от «войны тезаурусов» к «диалогу тезаурусов» // Вестник Международной академии наук (Русская секция). – 2007. – № 1. – С. 68-72.

³¹ Болотин И.С. Тезаурусы как инструмент преподавателя // Высшее образование в России. – 2009. – № 5. – С. 169-172.

³² Осокина С.А. Индивидуальный тезаурус как система знаний: соотношение понятий «индивидуальный тезаурус» и «языковая личность» // Знание. Понимание. Умение. – 2011. – № 4. – С. 178-183.

³³ Тезаурус методичного працівника / Укладач Демченко В.В. – Рівне: РОППО, 2012. – 72 с.

категорій, які зустрічаються в практичній роботі працівників освіти [34]. До словника введено також терміни і поняття, які входять в систему інших суміжних наук (філософії, соціології, політології, економіки, медицини). Словник розрахований на вчителів, практичних психологів, працівників методичних служб, слухачів системи перепідготовки і підвищення кваліфікації, післядипломної освіти педагогічних працівників, студентів педагогічних навчальних закладів, широке коло читачів.

Проте ці спроби здійснено без використання Державних стандартів України з методики розроблення тезаурусів [35], Британського стандарту BS 5723:1987 «Створення та ведення одномовних тезаурусів», ідентичний Міжнародному стандарту ISO 2788:1986 «Документування – Методичні поради зі створення та введення одномовних тезаурусів», а також Державного стандарту України ДСТУ 2398-94 «Інформатизація та документація. Інформаційні мови. Терміни та визначення», Міжнародного стандарту ГОСТ 7:74-96 «Информационно-поисковые языки. Термины и определения», Державного стандарту України ДСТУ 3966-2000 «Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять» [36].

2. Навчання – розширення тезауруса особистості (інформаційно-семантична модель навчання)

У педагогіці поняття "тезаурус" пов'язують з інформаційно-семантичною моделлю навчання. Кожен індивідуум володіє власним понятійним тезаурусом – тезаурусом особистості. Тезаурус – індивідуальна конфігурація орієнтуючої інформації (знань, установок), що складається під впливом макро- і мікросоціальних факторів і забезпечує орієнтацію людини в різних ситуаціях і на різних рівнях соціальності [37]. Розширення тезауруса особистості при включенні до нього нової інформації інтерпретується як навчання. У змісті тезауруса розмежовуються два типи утворень: образи (операнди) і операції. Процес навчання представляється як процес розширення і

---

³⁴ Словник психолого-педагогічних термінів і понять (на допомогу працівнику сільської школи) / Укладачі: Ю.В. Буган, В.І. Урусський. – Тернопіль: ТОКШПО, 2001. – 179 с. www.ippo.edu.te.ua/files/metod.../12_slovnuk_terminiv_i_ponjat.doc

³⁵ Інформація та документація. Одномовний тезаурус. Методика розроблення [Текст] / розроб. А. Стогній [та ін.]. – Офіц. вид. – К. : Держстандарт України, 2001. – IV, 60с.; IV, 60 с. – (Держ. стандарт України).

Інформація та документація. Багатомовний тезаурус. Методика розроблення [Текст] / розроб. А. Стогній [та ін.]. – Чинний від 2002.01.01.- Офіц. вид. – К. : Держстандарт України, 2001. – IV, 74с.; IV, 77 с.: – (Держ. стандарт України).

³⁶ Вилегжаніна Т. І. Інформаційно-пошуковий тезаурус / Т. І. Вилегжаніна, О. М. Збанацька ; Нац. парлам. б-ка України. — Донецьк: Альфа-Прес, 2004. — 1104 с.

³⁷ Луков В. А. Тезаурусний підход: исходные положения / В. А. Луков, Вл. А. Луков // *Информационный гуманитарный портал «Знание. Понимание. Умение»* / 2008 / №9 2008 – *Комплексные исследования: тезаурусный анализ мировой культуры* .

реструктурування тезауруса.

Подання знань за допомогою тезауруса дає змогу моделювати як процеси виведення нових знань, так і процеси їх здобуття, оскільки тезаурус явним чином відображає структуру предметної галузі та методи передачі знань про неї. Конкретній навчальній системі відповідає мережа траєкторій на тезаурусі. Порівняння навчальних систем зводиться до виміру міри топологічної еквівалентності двох мереж з використанням відповідного аналітичного апарату.

Тезаурус надає можливість як однозначного опису змісту освіти, що визначається освітньою програмою, так і аналізу можливих наслідків реалізації освітньої програми. Прогнозування результатів реалізації програми починається з топологічного аналізу мережі траєкторій на тезаурусі. На другому етапі виявлена сукупність топологічних характеристик (сукупна довжина траєкторії, ступінь розгалуження, розподіл елементарних осередків по зонах та рівнями і тощо) перетворюється у прогноз наслідків реалізації освітньої програми.

У реалізації зазначеного підходу можна виділити кілька етапів. По-перше, необхідно провести інформаційний пошук в конкретній предметній галузі (наукові праці з педагогіки; роботи, узагальнюючі передовий педагогічний досвід, нормативні документи, що визначають зміст освітньої програми тощо) для визначення змісту, характеру професійно-педагогічної діяльності викладача, її умов і особливостей, об'єкта, предмета, цілей і завдань, тенденцій розвитку і тощо. По-друге, слід виділити ключові слова, які в як основні структурні одиниці – дескриптори – складуть термінополя тезауруса. По-третє, дескриптори слід представити у відповідній, оптимальній для конкретних завдань, формі.

Тезаурусний підхід до виміру кількості інформації: Тезаурус людини – її капітал

Існує кілька підходів до об'єктивної оцінки кількості інформації. Найбільш практично орієнтованим є тезаурусний підхід до виміру кількості інформації, запропонований Ю.А. Шрейдером [38], що заснований на розгляді інформації як знань. Відповідно до цього підходу кількість інформації, що здобувається людиною з повідомлення, можна оцінити мірою зміни його знань. Структуровані знання, представлені у вигляді понять і відношень між ними, називаються тезаурусом. Структура тезауруса ієрархічна. Поняття і відношення, групуючись, утворюють інші, складніші поняття і відношення.

---

³⁸ Шрейдер Ю.А. *О семантических аспектах теории информации. Информация и кибернетика.* – М.: Сов. радио, 1967.

Знання окремої людини, організації, суспільства утворюють відповідні тезауруси. Тезауруси організаційних структур утворюють тезауруси складових їх елементів. Так тезаурус організації утворюють, насамперед, тезауруси співробітників, а також інших носіїв інформації, таких як документи, устаткування, продукція і тощо.

Для передачі знань потрібно, щоб тезауруси передавального і приймального елемента перетиналися. У протилежному випадку власники тезаурусів не розуміють один одного.

Тезауруси людини і будь-яких організаційних структур, зокрема, наприклад, освітніх галузей та інших дисциплінарних утворень в освіті, є їхнім капіталом. Тому власники тезаурусів прагнуть зберегти і збільшити свій тезаурус. Збільшення тезауруса здійснюється за рахунок навчання, покупки ліцензії, запрошення кваліфікованих співробітників або розкрадання інформації.

У суспільстві спостерігаються дві тенденції: розвиток тезаурусів окремих елементів (людей, організацій) і вирівнювання тезаурусів елементів суспільства. Вирівнювання тезаурусів відбувається як у результаті цілеспрямованої діяльності (наприклад, навчання), так і стихійно. Стихійне вирівнювання тезаурусів відбувається за рахунок випадкової передачі знань, у тому числі і незаконної передачі [39].

Розробка методів і засобів автоматизації побудови тезауруса предметної галузі

Існує велика кількість тезаурусів, що описують понятійні і термінологічні системи багатьох предметних галузей. Однак, розробка тезауруса для предметної галузі, також як і його поповнення все ще є великою проблемою. Високоякісні тезауруси в більшості своїй створюються вручну. Процес підтримки тезаурусів в актуальному стані досить трудомісткий. Таким чином, ручна побудова тезаурусів стає «вузьким місцем» для практичної реалізації проектів, що використовують тезауруси для вирішення своїх завдань, потрібні методи автоматизації їх наповнення і підтримки. Однією з проблем, що виникає при автоматичному наповненні тезаурусів, є велика кількість «шуму», який потрібно ефективно відсіювати. У зв'язку з цим, поряд з автоматичними методами використовують ручну обробку отриманого матеріалу для одержання даних більшої точності (такі методи називаються автоматизованими).

Побудова тезауруса – непросте завдання. Незважаючи на те, що існують певні стандарти побудови тезаурусів, не завжди можливо безпосередньо відтворити існуючі методики. Причинами цього є, по-перше, відсутність джерел лексичної інформації (наприклад,

---

³⁹ Завгородній В. И. Комплексная защита информации в компьютерных системах / В. И. Завгородний – Электронный ресурс: <http://sumk.ulstu.ru/docs/mszki/Zavgorodnii/bib.html>.

розмічених корпусів текстів), по-друге, специфіка мови предметної галузі. Першу проблему можна вирішити, створивши подібний словниковий фонд самостійно. Для вирішення даної задачі використовуються засоби корпусної лінгвістики [40]. Рішення другої проблеми не є тривіальним, проблема посилюється ще і тим, що необхідно реалізувати інструмент, який був би універсальним, тобто, підходив би для автоматизованої побудови тезаурусів будь-яких предметних галузей. Для цього необхідно спроектувати структуру тезауруса таким чином, щоб можна було легко наповнювати тезаурус під будь-яку галузь. Наприклад, не обмежувати набір можливих відношень, вибирати універсальні критерії для відбору термінів. При такому підході ймовірність «шуму» на виході збільшується. Звідси випливає те, що програмний інструмент може давати в результаті аналізу тексту словника тільки гіпотези про передбачувані відношення між термінами, з деякою часткою ймовірності містять помилки. Спроби поліпшити якість роботи програми неминуче призводять до того, що витрати на його поліпшення перевищують витрати на виправлення таких помилок вручну.

Короткий огляд програмних засобів управління корпоративними глосаріями, тезаурусами, термінологією подає А. Левенчук. Проблема з термінологією проста: різні люди використовують різні слова для позначення одних і тих же речей, а також одні й ті ж слова для позначення різних речей. Це веде до помилок за безліччю сценаріїв [41], щоб уникнути їх розробляються технології автоматизованої побудови інформаційно-пошукового тезауруса на основі корпусу текстів предметної галузі.

3. Тезаурусний підхід у системі підвищення кваліфікації викладачів

Першу спробу застосувати тезаурусний підхід було зроблено під час аналізу тексту проекту Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Було встановлено, що структура та зміст освіти, державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів подано у спосіб 21721 слововживання 3032 слів [42]. Для порівняння

---

⁴⁰ Захаров, В.П. *Корпусная лингвистика: учеб.-метод. пособие.* / В.П. Захаров– СПб, 2005. – 48с.

Крижановский, А.А. *Автоматизированное построение списков семантически близких слов на основе рейтинга текстов в корпусе с гиперссылками и категориями* // *Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии. Труды междунар. конф. Диалог'2006 «Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии».* – М.: РГГУ, 2006. – С. 297-302.

⁴¹ Левенчук А. *Управление корпоративными глоссариями, тезаурусами, терминологией* / А. Левенчук – [Електронний ресурс]: <http://ailev.livejournal.com/1020976.html>.

⁴² Клепко С. Ф. *Алфавітно-частотний словник тексту проекту Державних стандартів базової і повної середньої освіти* / С. Ф. Клепко, О. В. Халчанська // *Постметодика.* – 2003. – № 3. – С. 51–61.

згадувався список 4864 слів, які має знати кожний американець, укладений Хіршом [43]. Цей список критикують, що він майже не містить термінів, необхідних для технологічної грамотності. За підрахунками С. Канізарес, малюк у віці 2 – 3 років знає 50 – 300 слів. У віці 3—4 років словниковий запас збільшується до 500—1,2 тис. слів. З 4 до 5 років він зростає до 1,5—2 тис. слів. Після досягнення шестирічного віку середньостатистична дитина знає більше 6 тис. слів. У середньому, доросла людина використовує для щоденного спілкування близько 3 тис. слів. Однак її словниковий запас складається приблизно з 20 тис. слів. Чим більший словниковий запас людини, тим вище імовірність того, що вона досягає успіху в житті. Проте навіть «900 слів можуть перевернути світ». Так, у 1953 р. Вотсон та Крік структуру основної молекули життя — ДНК — і механізм її реплікації описали за допомогою 900 слів. З того часу молекулярна біологія не лише змінила спосіб наукового мислення, а і значною мірою визначила подальший розвиток усього людства [44]. Перегляд алфавітно-частотного словника тексту проекту допоміг встановити пустки у змісті освіти. Укладання алфавітно-частотних словників – це перший крок для розробки тезаурусів різних галузей.

Розробка і поповнення тезауруса для предметної галузі залишається великою проблемою

Отже, переваги тезаурусного підходу є незаперечними, проте на практиці, зокрема у системі ППО, його втілення фактично є епізодичним і факультативним. Чому так? Припустимо навіть, у нас є тезауруси ППО, предметних освітніх галузей, освітології. Як тепер може бути організований тезаурусний підхід? Адже у випадку з педагогом, мабуть, легко нарахуємо декілька десятків тисяч понять, які за різними нормативами (законами, ОКХ, атестаційних вимог тощо) виявляться необхідними для успішного виконання ним педагогічних функцій. Словник і тезаурус предметної галузі – явища різні, як у кількісному, так і в якісному вимірах. Тезаурус репрезентує передусім актуалізовану лексику.

Проілюструємо це на термінологічному полі процесу атестації учителя. Типове положення про атестацію педагогічних працівників [45] визначає критерії, на основі яких педагогічним працівникам присвоюються кваліфікаційні категорії: «спеціаліст», «спеціаліст другої

---

⁴³ Hirsch E. D. *Cultural Literacy: What Every American Needs to Know*. – Boston, MA: Houghton Mifflin Company, 1987.

⁴⁴ Галковська Т. 900 слів можуть перевернути світ/ Т. Галковська // *Дзеркало тижня*. – 2003. – № 18 (443).

⁴⁵ Наказ МОНМСУ від 06.10.2010 № 930 «Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників» (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 грудня 2010 р. за № 1255/18550).

категорії», «спеціаліст першої категорії», «спеціаліст вищої категорії». Вимоги-критерії до кваліфікаційних категорій послідовно ускладнюються, описуючи траєкторію генези професійної компетентності. Проте спостерігається низка суперечностей між цими вимогами, які залежать від того, як ми домовимося про те, як тлумачити той чи інший термін, що використовуються в критеріях атестації. Укладений мінімальний словник-тезаурус Типового положення про атестацію педагогічних працівників, показує, які терміни його вимагають як пояснення, так і конкретного вказування (наприклад, які «інноваційні освітні технології» може застосувати вчитель того чи іншого фаху).

Словник Типового положення про атестацію педагогічних працівників

1. активне використання
2. вдосконалення професійного рівня
3. використання диференційованого та індивідуального підходу до учнів
4. використання інформаційно-комунікаційних технологій
5. використання методів компетентно орієнтованого підходу до організації навчального процесу
6. використання цифрових освітніх ресурсів у навчально-виховному процесі
7. вміння
8. вміння аргументувати свою позицію
9. вміння вирішувати педагогічні проблеми
10. вміння вносити пропозиції
11. вміння лаконічно, образно і виразно подати матеріал
12. вміння продукувати оригінальні, інноваційні ідеї
13. вміння установлювати контакт з учнями (вихованцями), батьками, колегами по роботі;
14. володіють...
15. впровадження передового педагогічного досвіду
16. диференційований та індивідуальний підхід до учнів
17. додержання педагогічної етики, моралі
18. застосування інноваційних технологій у навчально-виховному процесі
19. застосування нестандартних форм проведення уроку
20. здатність забезпечувати засвоєння учнями... навчальних програм
21. здібності, творчі та організаторські
22. знання основ педагогіки, психології, дитячої та вікової фізіології
23. знання основних нормативно-правових актів у галузі освіти
24. знання теоретичних основ та сучасних досягнень науки з предмета, який вони викладають
25. знають...
26. ініціативність
27. інноваційні ідеї
28. інноваційні освітні методики
29. інноваційні освітні технології
30. кваліфікаційна категорія
31. компетентність
32. користуються авторитетом серед колег, учнів та їхніх батьків

33. методи компетентно орієнтованого підходу до організації навчального процесу
34. методичні прийоми
35. міжтестастійний період
36. морально-психологічні якості
37. навички самостійно здобувати знання й застосовувати їх на практиці
38. нестандартні форми проведення уроку
39. ораторське мистецтво
40. організованість
41. оригінальні ідеї
42. освітній рівень працівника
43. основи дитячої та вікової фізіології
44. основи педагогіки
45. основи психології
46. основи теоретичні та сучасні досягнення науки з предмета, який вони викладають
47. основні нормативно-правові акти у галузі освіти
48. оцінка виконання педагогічним працівником посадових обов'язків
49. педагогічна етика, мораль
50. педагогічний досвід
51. педагогічні засоби
52. педагогічні проблеми
53. передовий педагогічний досвід
54. повна вища освіта
55. поширення інновацій у професійному середовищі
56. пропозиції щодо вдосконалення навчально-виховного процесу в навчальному закладі
57. професійна діяльність
58. професійна компетентність
59. професійна підготовка
60. професійний рівень
61. результативність та якість роботи
62. спектр стратегій навчання
63. стратегії навчання
64. тарифний розряд
65. технології освітні сучасні
66. технології творчої педагогічної діяльності
67. урахування особливостей навчального матеріалу і здібностей учнів
68. участь у роботі методичних об'єднань
69. форми позаурочної роботи
70. форми та методи організації навчально-виховного процесу, що забезпечують максимальну самостійність навчання учнів
71. формують...
72. характеристика діяльності педагогічного працівника

Цей прообраз тезауруса Типового положення про атестацію педагогічних працівників варто доповнити термінами, які були наведені у поширених до Всеукраїнського педагогічного консилиуму 18–19 жовтня 2010 р. в Черкасах проектах «Типове положення про атестацію керівників загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів» та «Типове положення про атестацію педагогічних

працівників загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних навчальних закладів»:

1. атестаційний лист
2. атестація керівника
3. атестація педагогічних працівників
4. кваліметричний стандарт професійної діяльності
5. кваліфікаційна категорія
6. кваліфікація
7. професійна (управлінська) компетентність керівника
8. професійна компетентність педагогічного працівника
9. професійне портфоліо
10. професійно-кваліфікаційна характеристика керівника
11. сертифікат
12. інструментарій атестації професійної компетентності керівників
інструментарій атестації педагогічних працівників

Навіть у такому чорновому вигляді словник-тезаурус атестації педагогічних працівників може допомогти зрозуміти, чому потрібно приділяти увагу передусім у процесі ППО.

Тезаурусний підхід пропонується реалізувати поки лише на одному навчальному модулі КПК, що входить до змісту підвищення кваліфікації викладачів у ПОІППО. Курс філософії освіти за своєю суттю представляє найбільші можливості для реалізації цього підходу. Філософія мислить тезаурусно та існують численні спроби представлення філософської лексики як тезауруса. Зокрема, філософську лексику як тезаурус представляє А. Смірнов, опираючись на ідею «тезаурусного» підходу до опису східної культури, що була висунута і розроблялася Г. Ткаченко. Основна думка полягає в тому, що зрозуміти культуру, улаштовану істотно інакше, ніж власна культура дослідника, можна не через прирівнювання її понять поняттям, запозиченим з арсеналу власної культури дослідника, а тільки через систему внутрішніх зв'язків. Оскільки філософія є одним із сегментів культури, в утворенні філософського тезауруса задіяні ті ж механізми смислотворення, що і у цілісному тезаурусі культури.

Тезауруси «Нових цінностей освіти» [⁴⁶] характеризують сукупність понять (ідей), відносно нових для періоду розвитку нашої освіти, що лежать в просторі інноваційних пошуків педагогів і дослідників, які намагалися визначити коло нових концептуальних установок. Вони поширилися в педагогічному і науковому середовищі, увійшли в термінологічне коло педагогіки і філософії освіти, почали використовуватися на практиці, не втрачаючи актуальності. Вкажемо ці

---

⁴⁶ *Антропологический, деятельностный и культурологический подходы : тезаурус / [Н. Б. Крылова]. – 2005. – 183 с. – (Новые ценности образования ; 2005, вып. 5 (24)).*

Тезаурус для учителей и школьных психологов / [Н. Б. Крылова], Рос. фонд фундамент. исслед., Ин-т пед. инноваций Рос. акад. образования. – 1995. – 113 с. – (Новые ценности образования ; 1995, вып. 1).

поняття (ідеї):

автономія; авторство; адаптивність – неадаптивність; антропологія освіти; арт-терапія; батьківство; взаємодія; взаєморозуміння; вибір; відображена суб'єктність; відкритий іспит; вік; волонтерство; громадська експертиза; громадський стандарт; громадянська грамотність; групи ризику; демократизація школи; демократичний устрій школи; дистанційна освіта; диференціація освіти; діалогічне спілкування; діяльнісна взаємооцінка; діяльнісний зміст освіти; добродієвість; договір; вторинна домінуючість; евристична діяльність; емоційний інтелект; життєвий шлях; життєстійкість; захист; значимий дорослий; зустріч; індивідуалізація і соціалізація; індивідуалізація навчання; індивідуалізм; індивідуальна карта розвитку; індивідуальна освіта; індивідуальна стратегія навчання; індивідуальний графік просування у навчанні; індивідуальний освітній маршрут; індивідуальність; індивідуальність; інновації; інноваційна освіта; інноваційний потенціал вчителя; інтегруючі навчальні програми; інтелектуальні здібності; інтуїція; командна взаємодія; компетенції; культурна парадигма освіти; культурна сутність нумерації / рахунку; культурне самовизначення; культурні підстави наукових дисциплін у школі; культурні практики; культурно педагогічне середовище; культурно-освітнє середовище; культурологічний підхід в освіті; культурологія освіти; культуророзгідність; латеральне мислення; маршрутна книжка і портфоліо; мережева освіта; мультикультурна освіта; мультикультурний простір освіти; навчальні програми «направляє проект»; навчання на досвіді громадських служб; освіта; освіта через співтовариство; освітнє знання; освітній простір; освітня політика; особистісне знання; особистісно-орієнтована освіта; партнерство; педагогічний супровід; педагогічні технології; персоналізація; персональний пізнавальний стиль; підтримуючий сповідальний діалог; потенціал особистості; практична психологія в освіті; прецедентна педагогіка; прийняття – самоприйняття; прихований зміст освіти; продукт в освіті; продуктивне навчання; проектування; професійне становлення; психологічний супровід; рефлексія; рольові моделі в моральному вихованні; самоактуалізація; самоаналіз (становлення готовності і спроможності); самовизначення; саморозвиток; саморозвиток дитини; свобода; середовище: соціокультурне, освітнє; середовищно-орієнтоване навчання; соціалізація; соціальний інтелект; співбуттєва спільність; суб'єктивність; суб'єктний досвід; суб'єктність: становлення в освіті; субкультура: дитяча, підліткова, вчительська; тактики педагогічної підтримки; творча співпраця; толерантність; трансфінітне; ТРВЗ; ТРВЗ-педагогіка; тьютор; універсальні вміння; філософія освіти; фонове знання; функціональна грамотність; ціннісні орієнтації; цінність; школа дорослішання; школа-парк; якість освіти.

Із цих майже 130 термінів навряд чи можлива абсолютизація яких-небудь декількох, що інколи спостерігається на практиці, внаслідок чого маємо прецедент формалізації в освітній праці. Тому у 2012–2013 рр. ПОІППО розпочав так званий «словниковий проект». Відповідно до ідеї Івана Огієнка про рідномовні журнали як «головні двигуни збільшення рідної мови», редакція «Постметодики» у контексті створення Великої української енциклопедії та Полтавської обласної енциклопедії «Полтавіка» вирішила з'ясувати ступінь «збільшення мови» досягнутого журналом за останнє 20-річчя, уклавши «Словник Постметодики» (1993–2013). У переліку термінів-кандидатів у цей словник лише за назвами опублікованих статей нарахували приблизно 1300 термінів педагогічних понять, які авторами журналу визнавалися актуальними для розгляду. Важким виявився відбір з їх числа навіть

100 нових понять, які є найактуальнішими, або найпевніше знаходяться у тій царині методики, яку названо постметодикою. 2013-й рік був проголошений роком словників, кожний номер ПМ планувалося присвятити певному словнику: «Словник інновацій для вчителя», «Словник компетентностей», «Словник навчальних стратегій», «Словник інклюзивної освіти», «Словник освітніх практик», «Тезаурус активної школи», «Тезаурус лідерської освіти», «Тезаурус положення про атестацію педагогічного працівника». Проте цей проект виявився занадто амбітним, щоб його можна було зреалізувати за короткий термін, тому його було призупинено. Однак його реалізація була корисною для ідентифікації і створення індивідуальних тезаурусів працівниками ПОІППО, що має розглядатися як найважливіша умова зростання ефективності їхньої праці.

Створення індивідуальних тезаурусів

Для вирішення існуючих проблем пошуку в Інтернеті Д. Г. Лахуті запропонував створення інтуїтивно зрозумілого, розширюваного засобу для створення індивідуальних тезаурусів, яке б дало змогу користувачу в інтерактивному режимі наповнювати його самостійно під час вирішення пошукових завдань і використовувати згодом. Архітектура такого додатка повинна бути інтегрована з браузером і з операційною системою, що забезпечить без зайвих маніпуляцій і витрат часу оновлення змісту словника в режимі on-line. Індивідуальний тезаурус може бути орієнтований на представлення будь-якої галузі знань і на природній мові користувача. При цьому має забезпечуватися можливість створення як завгодно глибокого (в рамках розумного, звичайно) дерева ознак, використання перехресних посилань для вираження імплікативних та асоціативних зв'язків. У зручній для недосвідченого в справі побудови словників користувача напівавтоматичній формі з'явиться можливість організувати виявлення та виправлення конфліктуючих відношень, автоматичне породження зворотних відношень, встановлення між дескрипторами відношень синонімії, ієрархій та інших, відповідно до стандарту ANSI / NISO, а також відношень інших видів, необхідних для користувача. Крім цього, забезпечується швидкий пошук за ключовими словами і категоріями. Побудований словник можна також буде експортувати в поширеному в даний час Html-форматі – для обміну між користувачами. Сама ідея не є новою, зокрема, спроби створення індивідуальних тезаурусів відзначаються фахівцями Американського товариства індексаторів, проте ні засоби зі створення таких словників, ні самі отримані таким кустарним способом тезауруси належного поширення не отримали. А тому завдання створення описаного вище засобу для розробки тезаурусів є актуальним.

Висновки. Необхідно розробити комплекс тезаурусів

Для тезаурусного підходу до навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників необхідно розробити комплекс лінгвістичних засобів, який складається з класифікаційної, предметизаційної та дескрипторної ІПМ. Лексикою класифікаційної ІПМ може слугувати існуюча «Генеральна схема класифікації документної інформації в систематичних каталогах державних архівів України» (2006); лексикою предметизаційної і дескрипторної ІПМ – запропоновані в роботі О. М. Збанацької [47] макро-, міді-, міні- та мікротезауруси. Верхнім рівнем виступає універсальний (об'єднаний) макротезаурус, що містить найбільш загальні поняття всіх тематичних галузей, він відображає взаємозв'язки між цими галузями і є базовим для всіх – енциклопедія освіти. Макротезаурус має змістовно вестися однією установою або службою. Лексика макротезауруса слугуватиме основою для побудови мідітезаурусів (загальних). Мідітезауруси мають розроблятися окремою установою. У свою чергу, лексика макротезауруса та мідітезауруса є основою для побудови мінітезаурусів (оперативних). І, нарешті, лексика макротезауруса, мідітезауруса та мінітезауруса є основою для побудови мікротезаурусів, що розробляються на окремий процес. Впровадження таких тезаурусів усуне синонімію, полісемію, омонімію і значно розширить пошукові можливості.

Проектування змісту навчання викладачів на основі тезауруса дасть змогу чітко виділити структурно-логічні підстави навчальних дисциплін, коло базових понять, використовувати оптимальним чином міждисциплінарні зв'язки, забезпечити спадкоємність і цілісність навчального змісту, що підвищить ефективність навчання і створить можливості справжньої неперервної проектної освіти.

Дата проведення: 7 листопада 2013 р.
Місце проведення: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, (м. Київ, вул. Артема, 52-а, 2-й поверх, ауд. 2.4)
Учасники заходу: науково-педагогічні, педагогічні працівники ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, регіональних закладів ППО

II Інтернет-конференція

«Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма дисемінації інноваційного досвіду регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти: калейдоскоп творчих здобутків, перспективи розвитку»

Мета II Інтернет-конференції:

- створення віртуального середовища науково-методичної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти в межах науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти», в якому керівні, науково-педагогічні, педагогічні працівники й інші зацікавлені особи могли б ефективно обмінятися досвідом щодо створення та діяльності Регіональної (Зональних) шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у межах Всеукраїнської школи новаторства, а також мали можливість повідомити про власні погляди, ідеї, здобутки;
- обговорення рекомендацій Всеукраїнського «круглого столу» «Проектування процесу навчання педагогічних працівників з андрагогічних позицій регіональної школи новаторства»;
- підвищення фахової майстерності в межах діяльності Всеукраїнської школи новаторства, використання новітніх освітніх технологій в управлінській та науково-методичній діяльності.

План проведення

14.00 Відкриття конференції, привітання учасників – керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників Університету менеджменту освіти, регіональних закладів ППО

Олійник Віктор Васильович, ректор ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, дійсний член Міжнародної слов'янської академії освіти ім. Я. А. Коменського.

14.05 Про діяльність Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у 2012 – 2013 рр.

Чернишова Євгенія Родіонівна, перший проректор – проректор з науково-педагогічної, методичної роботи та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

14.15 – 14.45 Виступи координаторів Всеукраїнської школи новаторства:

- **Любченко Надія Василівна**, директор Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат педагогічних наук: *«Про рекомендації Всеукраїнського «круглого столу» «Проектування процесу навчання педагогічних працівників з андрагогічних позицій Регіональної школи новаторства».*

- **Мельник Надія Адамівна**, проректор з методичної роботи Рівненського ОІППО, координатор Всеукраїнської школи новаторства з питань післядипломної педагогічної освіти: *«Регіональні та Зональні школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як важлива умова створення інноваційного освітнього середовища регіону».*

- **Клепко Сергій Федорович**, проректор з наукової роботи Полтавського ОІППО ім. М. В. Остроградського: *«Тезаурусний підхід до навчання в системі підвищення кваліфікації».*

- **Білик Надія Іванівна**, професор кафедри педагогічної майстерності Полтавського ОІППО ім. М. В. Остроградського, координатор ВШН: *«Дисемінація досвіду педагогів-новаторів через регіональні та зональні школи новаторства».*

- **Пасечнікова Лариса Павлівна**, завідувач кафедри менеджменту освіти та психології Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти: *«Інноваційні підходи до підвищення професійної майстерності керівників шкіл (з досвіду роботи Донецької обласної школи новаторства)».*

- **Наумчук Тетяна Володимирівна**, викладач кафедри педагогіки і психології Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти: *«Зміст, форми та методи підготовки керівників ДНЗ до інноваційної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти».*

- **Шумська Олена Юріївна**, начальник Ресурсного центру (відділу) Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України:

«Інформаційно-ресурсне забезпечення діяльності Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників».

• **Прокопенко Олена Антонівна**, начальник відділу новітніх педагогічних технологій Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України: *«Формування професійної Я-концепції в процесі науково-методичної діяльності відділу в межах Всеукраїнської школи новаторства».*

Виступи представників ОІППО та інформаційних партнерів - 14.45-15.40.

• **Виговська Ольга Іванівна**, головний редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії»;

• **Пугач Анжеліна Володимирівна**, головний редактор науково-педагогічного журналу «Рідна школа»;

• **Макаренко Світлана Іванівна**, в. о. ректора Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти: *«Обласна Школа новаторства дошкільної освіти: перспективи розвитку».*

• **Мазуренко Лариса Миколаївна**, методист центру координації роботи методичних служб Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти: *«З досвіду роботи обласної Школи новаторства методичних кадрів».*

• **Замулко Олена Іванівна**, завідувач лабораторії розвитку освіти та педагогічних інновацій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників: *«Методичні сесії завідувачів районних, міських методичних кабінетів як складова професійного розвитку керівників методичних служб».*

• **Норкіна Олена Валеріївна**, методист кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників: *«Досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку дослідницької компетентності вчителів математики у міжкурсовий період».*

• **Войцях Тетяна Володимирівна**, методист обласного центру практичної психології і соціальної роботи Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників: *«Віртуальна спільнота як форма розвитку професійної компетентності соціального педагога у міжкурсовий період: експериментальна модель».*

• **Кірішко Людмила Миколаївна**, методист обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту та координації діяльності методичних служб комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя

Сухомлинського»: *«Регіональний підхід до організації та змісту науково-методичної роботи з педагогічними кадрами в освітньому окрузі».*

• **Кравченко Ганна Юріївна**, проректор з наукової та експериментальної роботи КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»: *«Авторські творчі майстерні як інноваційна форма підвищення кваліфікації вчителів».*

• **Ставицький Сергій Борисович**, завідувач Центру інноваційного розвитку освіти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»: *«Авторські творчі майстерні як інноваційна форма підвищення кваліфікації вчителів»*

• **Колесник Лідія Василівна**, викладач кафедри природничо-математичної освіти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»: *«Авторські творчі майстерні як інноваційна форма підвищення кваліфікації вчителів».*

• **Колосова Людмила Миколаївна**, директор Науково-методичного центру м. Вознесенська Миколаївської області: *«Співпраця науково-методичних установ в системі післядипломної педагогічної освіти в рамках Всеукраїнської школи новаторства як один із шляхів трансформації наукових ідей в педагогічну практику».*

• **Палько Тетяна Василівна**, директор Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти.

• **Ястребова Валентина Яківна**, проректор з науково-методичної роботи КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради: *«Інформаційні технології як засіб підвищення якості післядипломної педагогічної освіти».*

Виступ Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти НАПН України.

15.40-15.50. **Харагірло Віра Єгорівна**, завідувач відділу педагогічних технологій Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти НАПН України: *«Інновації в профтехосвіті: методичний супровід».*

15.50 Підведення підсумків

Чернишова Євгенія Родіонівна, перший проректор – проректор з науково-педагогічної, методичної роботи та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Робота конференції проводиться у дистанційному режимі

07.11.2013р. – доступ до матеріалів за адресою <http://umo.edu.ua>

Модератори II Інтернет-конференції - Н. В. Любченко, О. Ю. Шумська

Питання для обговорення:

- аналіз актуальних питань розвитку новаторського руху в системі ППО в межах Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників;

- обговорення досвіду регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти щодо створення Регіональних (Зональних) шкіл новаторства у межах науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти»;

- пропозиції щодо реалізації положень Рекомендацій Всеукраїнського «круглого столу» від 10 жовтня 2013 р.:

1. *Створити інноваційний Всеукраїнський банк даних «Інноваційні форми науково-методичної роботи з керівними, науково-педагогічними і педагогічними працівниками» з метою обміну досвідом у межах Консорціуму закладів післядипломної освіти.*

2. *Передбачити у системі післядипломної педагогічної освіти функціонування регіональних і зональних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, спрямованих на реалізацію принципів освіти дорослих, модульного проектування навчального процесу, забезпечення науково-методичного супроводу, інформаційної повноти і доступності, режиму саморозвитку, партнерських взаємин між суб'єктами навчання в системі закладів післядипломної педагогічної освіти.*

3. *Ураховувати творчі досягнення членів Регіональних та Зональних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як кредитний залік у міжкурсовий період у системі післядипломної педагогічної освіти.*

4. *Розробити інструментарій для здійснення моніторингу ефективності діяльності Регіональних і Зональних шкіл новаторства з метою відбору найкращих новаторських ідей і*

творчих напрацювань для занесення у Всеукраїнський банк даних.

5. Створити систему (модель) мережевої взаємодії інститутів ППО в рамках Всеукраїнської школи новаторства з метою координації дій методичних служб щодо реалізації основних напрямів діяльності, мобілізації на співпрацю, пошуків ефективних шляхів науково-методичного супроводу професійної діяльності педагогічних працівників, мережевого консультування, обміну досвідом, взаємодії з формування готовності педагогів до інноваційної діяльності.

6. Для підвищення якості підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників із питань розвитку інноваційної діяльності в закладах ППО Університету менеджменту освіти НАПН України спільно з інститутами (академіями) післядипломної педагогічної освіти розробити тезаурус педагога-новатора системи післядипломної педагогічної освіти.

7. Творчій групі координаторів Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників розробити проект «Віртуальна лабораторія Всеукраїнської школи новаторства» та організувати його обговорення для подальшого впровадження в межах Всеукраїнської школи новаторства.

8. Науково-методичному центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України спільно з координаторами ВШН:

8.1. розробити програму курсу «Педагоги-новатори в системі ППО» та її змістове наповнення із метою впровадження під час курсів підвищення кваліфікації в системі післядипломної педагогічної освіти;

8.2. започаткувати рубрику «Зустрічі з педагогами-новаторами» у фахових виданнях, які є інформаційними партнерами

Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Любченко Надія Василівна , директор Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат педагогічних наук
Мельник Надія Адамівна , проректор з методичної роботи Рівненського ОІППО, координатор Всеукраїнської школи новаторства з питань післядипломної педагогічної освіти
Білик Надія Іванівна , професор кафедри педагогічної майстерності Полтавського ОІППО ім. М. В. Остроградського, координатор ВШН
Наумчук Тетяна Володимирівна , викладач кафедри педагогіки і психології Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
Шумська Олена Юріївна , начальник Ресурсного центру (відділу) Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України
Макаренко Світлана Іванівна , в. о. ректора Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
Мазуренко Лариса Миколаївна , методист центру координації роботи методичних служб Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
Замулко Олена Іванівна , завідувач лабораторії розвитку освіти та педагогічних інновацій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників
Норкіна Олена Валеріївна , методист кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників
Войцях Тетяна Володимирівна , методист обласного центру практичної психології і соціальної роботи Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників
Кірішко Людмила Миколаївна , методист обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту та координації діяльності методичних служб комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
Кравченко Ганна Юріївна , проректор з наукової та експериментальної роботи КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»,
Ставицький Сергій Борисович , завідувач Центру інноваційного розвитку освіти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»
Колесник Лідія Василівна , викладач кафедри природничо-математичної освіти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти
Колосова Людмила Миколаївна , директор Науково-методичного

центру м. Вознесенська Миколаївської області

Харагірло Віра Єгорівна, завідувач відділу педагогічних технологій Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти НАПН України

Прокопенко Олена Антонівна, начальник відділу новітніх педагогічних технологій Науково-методичного центру координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Клепо Сергій Федорович, проректор з наукової роботи Полтавського ОІППО ім. М. В. Остроградського

**Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних
і педагогічних працівників як форма дисемінації інноваційного
досвіду регіональних закладів післядипломної
педагогічної освіти: калейдоскоп творчих здобутків,
перспективи розвитку**

Збірник матеріалів
II Всеукраїнської інтернет-конференції
7 листопада 2013 р.

Видавництво Державного вищого навчального закладу
«Університет менеджменту освіти»
вул. Артема, 52-А, м. Київ, 04053. тел.: (044) 484-10-96
e-mail: rector@umo.edu.ua